

**R. P. Antonii De Escobar Et Mendoza, Vallisoletani,
Societatis Iesv Theologi, Vniversæ Theologiæ Moralis,
Receptiores Absqve Lite Sententiæ nec-non
Problematicæ Disquisitiones ... Tomus ...**

**Escobar y Mendoza, Antonio de
Lugduni, 1652-1663**

Liber XXXIII. Sextum, & Nonum Decalogi Præceptum.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-80586](#)

LIBER XXXIII.
SEXTVUM ET NONVUM
DECALOGI PRÆCEPTVM.

IEBAT Hippocrates lib. de nat. mulier.
Oportet autem, eum qui hæc rectè tractare
velit, (hoc est de infirmitatibus fœminarum
agere) primùm ex Diis ordiri. Difficiliter planè
tractatio spirituales corrupta natura infirmitates
recensere, ita ut nihil ad documentum desideres,
& auris pia puritas non ladatur: unde à cœlesti Numinis profusis
precibus opus est ordiamur. Sed Plinianum illud vulgare tibi &
mihi sit in solatium. Aliquando ex stercore gemmas erui, &
aurum in luto inueniri. Habetur hoc præceptum Exo. 20. Non
mœchaberis. Quo prohibetur, non solum adulterium viri, quod
propriè Mœchia dicitur, sed etiam fœmina, & quicumque alius
actus illicitus ad rem venereum, ac voluptatem libidinis spectans:
Ad id etiam reducitur Nonum Præceptum de non concupiscenda
uxore, aut marito alieno. Nam quando obiectum prohibetur, quod
de se malum est, consequenter illius interdicitur desiderium. Igitur
cum hic vniuersim omnes actus illiciti prohibeantur venerei
tanquam ex sua natura mali; consequens est, fornicationem
(simplicem etiam) & omnes illius species vetari. Omnia presso
quiācē stylo, ut materia postulat una & altera Sectio recenseret.

SECTIO PRIMA.

De Sexto, ac nono Decalogi Præcepto Receptiores sine
pugna Sententiæ.

CAPVT I.

De Luxuria in communi.

Quid Luxuria.

LVXRIA est Vitium oppositum
caſtitati per excessum, & versatur
circa delectabilia secundum tactū
in re venera. Eſt inquam vitium
caſtitati oppositum, quia ſummo
nomen luxurie ſtrictè, ac propriè pro excessu
in re venerea: non generatim pro quolibet in
vī ſerum pertinentium ad corporis cultum

excessu; quo pacto Tulli. l. i. effe. dicit, effe turpe
luxuria, diſfluere, delicate, ac molliter vivere.
Quia luxuriosus dicitur quafi luxatus & solitus
in voluptates: venerea enim voluptates
maxime hominem ſoluntis de circa venereas
voluptates præcipue Luxuria conſideratur. D.
Tho. 2. 2. q. 153. ex Isidoro, & omnes ibi.

Luxuria eſt ex ſuo genere morale. Quia
eft peruersus excessu circa rem maximè, alioqui
neceſſariam ad bonum commune, ſi vī ſurperat
iuxta rationem, nempe circa generationem
humani generis. Erit ergo inordinatio in re
grauis & ideo graue peccatum. Neq; obſtat quod
femina videatur aliiquid ſuperfluum alimenti,
ac propter ea arguitur non eſſe peccatum illud
exereſe

300 Theologie Moralis Lib. XXXIII.

exerere sicut alias superfluitates; est enim ali-
mentum, quo virtus generativa indiget: ideo-
que debet taliter exerci: qualiter c̄pus est ad fi-
nem, ob quām est institutum. Nec est homini
concessa potestas suorum membrorum ad libi-
tum, sed secundum praeceptum rationis. D.
Tho. 2.1.q.153.a.3.ad 1. & 2. Caiet. b.1. Lefsi. l.
4.c.2.3. dub. 5.

incestum &c. Filliac. tr. 30. & n. 32. & omnes
communicer.

CAPUT II.

De Fornicatione simplici.

FORNICATIONE simplex est concubitus soluti cum soluta. Nominē soluti intelligo virum, qui nec coniux est, nec consanguineus, nec affinis, nec voto calitatus il-
ligerat: nomine autem soluta feminam simili-
ter se habentem intelligo. D. Tho. 2.1.q.153.
a.1. & omnes.

Simplex fornicatio, & pro tali eam sufficiet
confiteri, si cognoscat Christianus gentilem, Atq[ue] q[uod] f[or]mam
vel Iudeam, vel haereticam, quando bi[us] solu-
luti: dummodo absint subversionis periculum, genitum, vel
scandalum infirmorum, & contemptus legis, latram, &
vel nisi sit calus ab Episcopo referatur. Quia
talis copula habet solummodo circumstantiam
aggravantem, quæ necessario aperienda non
est. Sylvi. 2.1.q.153.a.2. Filliac. tr. 30. n. 52. sim-
plex etiam est fornicatio soluti cum vidua, ser-
ui cum sua domina, aut domini cum ancilla,
tutoris cum pupilla, vel curatoris cum mino-
re. Omnes.

Coitus cum cognata spirituali in eo gradu, Vix r[ati]o
in quo hæc cognatio matrimonium dirimit, in quibus
est circumstantia. Luxuria specie diuerla, s[ed] in quibus
ceccatio fatenda: & hæc fornicatio ab aliquibus
spiritualis incestus vocatur. Concubitus cum
cognatis legalibus addit militiam specificam
necessario in confessione aperiendam, ad inc-
estumque reducitur. Si quis accessum habeat
cum consanguinea in primo grado sponsa pro-
pria de futuro contra publica honestatis
impedimentum dirimens in eo gradu mari-
monium, redemptio patrat incestum; unde ta-
lis circumstantia debet in confessione manife-
stari. Qui rem habet cum qua nequit mari-
monium contrahere ob conlangunitatis, aut
affinitatis impedimentum: in celum commitit
specie diuerla à simplexi fornicatione in co-
fessione explicandum. Coitus cum impedimen-
to impotencie, vt est frigidus, vel eunuchi diuer-
la species continet circumstantiam necessario
fatendam. Unde huiusmodi coitus ad peccatum
contra naturam reducitur. Quia ratio prohibi-
tionis matrimonij inter hos nempe impotencie
generandi, & frustatio finis, ad quem natura
coitum definitur, militat etiam in illicita co-
pula. Quando inhabilitas ad matrimonium
non est inducta ob peculiarem inordinationem
in copula, sed ob aliam causam, scilicet, ob cri-
men, ignorantiā, metum, est simplex fornicatio:
v. gr. cum est impedimentum criminis,
vel metus, vel erroris persona, aut conditionis
seruulis, vel raptus. Unde in tali casu non est
circumstantia in confessione detegenda. Vix r[ati]o
fornicationis species, si quis post vorm
simplexi, vel solempne castitatis, aut ordinem Sa-
cram, aut cum sit coningatus, fornicetur, in pli-
bus enim primis casibus erit sacrilegium, in ultimo autem adulterium. Sanch. de mar. l.7. d.5. a.
mm. 7.

ESCOBAI
Theok Mor.
Tom. III. LV
FIV

SEX LUXURIE
SPECIES.

Communiter sex species Luxuria assignan-
tur, Fornicatio simplex, Adulterium, Incestus,
Stuprum, Raptus, Vitium contra naturam.
Quibus additur Sacrilegium, & Impudicitia.
Ratio numeri variè assignatur, hanc ferè ac-
commodatiorem elegi: Actus præcipuis vene-
reus seminatio est, in eo autem duobus modis
contingit inordinatione: quo ad substantiam
quodammodo, vel quia non fit cum persona
legitima: vel quia non fit in organo naturali.
Altero quad modum, vel alias circumstantias.
Profectò species hæ suntur iuxta primam
inordinationem. Nam si inter personas non
colligatas coniugio geratur erit *simplexi forni-
catio*. Si cum persona alteri iuncta, erit *Adul-
terium*. Si cum persona nimis propinqua, erit *In-
cestus*. Si cum persona sub patria potestate, erit
Stuprum. Si illa non consentit, erit *Raptus*. Si
organum naturale non seruit, erit *Vitium con-
tra naturam*. Cæterum iuxta secundam in-
ordinationem iuntur quædam species acci-
dentalis: vt cum inter coniuges debitus modus
in congresu non seruatur, aut debita moderatio,
de quibus *Volum. 4. plura expressi*. Dixi addi
Sacrilegium, & *Impudicitiam*. Illud enim re-
ferri potest ad adulterium, quia personæ sacrae
spirituale cum Deo contrahunt matrimonium.
Impudicitia vero referitur ad illam speciem, ad
quam disponit ex se: vt si fiat cum vxore alte-
rius ad adulterium: si cum consanguinea, ad

Sect. I. De Præcep. 6. & 9. Récept. Sent. 301

11.7. Lessi. l.4.c.3.n.45. Diana p.6.tr.6.refol.35.
Bala. v. Fornicatio, n.1.

⁹ De Fide tenendū Fornicationē esse mortale.
^{De fide est.} 1.Cor.6. Nolite errare, neque fornicari, neq; ido-
fornicationem lis seruientes, &c. Regni Dei possidebit. Et qui re-
effe lethale.

De Fide etiā rationi repugnat, iurique naturali: est que
contra educationem, ac institutionem prolis.
Nec obstat, Principes aliquando meretrices in
aliquo Cuiuslibet loco permittere; nam etiam
Deus aliqua mala permittit, ut maiora viden-
tur. D.Tho.2.1.9.15.2.a.1. Lessi. l.4.c.3. dub. 7.
num.47. Laym. l.3. eccl. 4.m. o. blym. 2.2.9. 15.4.
az. Graf. p.1.1.2. c.75. n.2.

¹⁰ In duobus ca-
sibus fornicati-
onis lethale no-
tis.
Duo tamen inuenio casus, in quibus locum
habet excusatio à mortali. Prior est, quando de-
ficit rationis vsus, ut in amentibus, & ebriis, ni-
si tale periculum praederint, & sibi ab eo ca-
nere neglexerint, cum potuerint. Alter est, ex
parte patientis, cum cogitur quis ad concubini-
tum in tali actu non contentiat voluntate,
sicut delectationem carnis sentiat à peccato
falso lethali excusat, quod consentum plen-
um voluntatis requirit, quo cum fornicari nul-
lo mortis metu est licitum. Tolet. l.5.c.10. Re-
ginal. l.1.2.n.20.

¹¹ Episcopus, vel
auctor superior,
si fornicetur,
non tenetur
in confessione
circumstantiam
effici aperte.
Non tenetur Episcopus, vel quisvis alius su-
perior, si fornicetur Praesulatus circumstantiam
in confessione aperire, si occulta fuit fornicati-
onis: satisfaciunt enim dicendo, se voto caelitatis
illigari. Si tamen excessus illa ab Episcopo, aut
Superiori alio communis ita publicus esset, vt
scandalum pareret: num adherens specialem of-
ficii obligationem delinquerent, qua tenentur
subditos non solum verbo, sed etiam exemplo
palcare; vnde circumstantia specialis, malitia
ex statu, seu officio efficit necessariò manifestanda. Colligo, fornicationem Episcopi nondum
consecrata, sed tantum electi, & confirmati,
nec sacro iniciati ordine, malitia fornicatio-
nis simplicis non excedat, nec continere cir-
cumstantiam necessariò fatendam. Quia nulli
obligationi speciali ad castitatem aduersatur.
Sanch. de matr. l.7. d.47. n.3. & 33. Filliuc. tr.
30. n. 25. Palati. in 4. d. 1. Diana p. a. tr. 7.
refol. 6. Villalob. tr. 1. sum. tr. 9. dub. 36. n. 14. Hen-
riq. l.5.c.5. n. 10. dit. 6.

C A P V T III.

De Adulterio.

¹² *A*DULTERIUM, est Luxuria pecca-
tum, quo coniugalis fides violatur, &
fir ad alienam thororum accessum. Vnde
requiritur, vt vterque, vel alter sit matrimonio
colligatus, vt actus luxuria dicatur adulterium.
Poteat triplici modo committi. Primo ex parte
viri tantum, vt si coniugatus rem habeat cum
solita. Secundo ex parte feminæ tantum. Si
primo modo fiat, gravis peccatum lethale erit,
minus tamen quam si feminæ adulteriū com-
mittat. Quia feminæ una pluribus viris satisfa-
cere nequit, quin ordinari impediatur genera-
tio: vel si interdum non impeditur, erit tamen
contra prolis certitudinem, & in eius verget
preiudicium, cum sit incertum, cuinam sit affi-
gnanda, marito, an adultero. Deinde marito pe-
Escob. & Mend. Theol. Moral. Tom. IV.

cularis interrogatur iniuria, dum ei proles adscri-
biatur aliena. Tereti, si vterque coniugij vincu-
lo est adstratus: & tunc grauissimum erit pec-
catum, cum in illo actu duplex iniuria mortife-
ra inueniatur, scilicet violatio iuris duorum ma-
trimoniorum. Vnde in confessione explicanda
est illa circustantia, ratione cuius iniuria dupli-
cari, nec sufficit, se de adulterio in genere ac-
cusare. Petr. Ledes. sum. tr. 27.c. 2. Azor. 10. 3. 1.
3. c. 7. Vigner. inst. c. 7. §. 4. Sanch. de matr. l.9.
d. 1. s. 6. Bonac. de matr. g. 4. pun. 15. n. 3. 4. & 5.
Lessi. l.4.c.3. dub. 10. Nauat. sum. c. 16. numero
quinto. Filliuc. tr. 30. c. 4. q. 2. & 3. Sayr. in Clau-
l.8.c.3.

¹³ Quando maritus in adulterium vxoris con-
sentit, adulterium tamē est, non obstante com-
muni axiome, scienti, & consentienti nulla fit
iniuria, de reg. iur. in 6. Quia fit contra ius ma-
trimonij, cui non potest alter coniugum efficac-
iter cedere non enim competit ipi in ordine
ad priuatum bonum, sed ratione status, qui est
communis: vnde quantumvis vir contentiat,
semper remanet locus iniuriæ & adulterij. Do-
tores citati.

¹⁴ Poena adulterij hæc sunt: vxor adultera
amittit dotem, quæ propter adulterium poli-
nis poena. *Adulterij ci-
dicis* sententiam marito eam de adulterio accu-
santi adjudicatur. Amittit artus & munera
propter nuptias, non autem paraphernalia. c.
Plerumque de donat. inter vir. & vxo. Si maritus
postea fornicetur, potest vxor agere contra ma-
ritum & ad thori coniugalis confortium, & ad
dotis restitutionem. Et si vxor adultera suo viro
reconciliatur, omnia recuperat. Cuar. p. 2.c.7.
§. 6. n. 6. & 9. Vxor adultera non potest accusari
ab heredibus mariti ad dotis amissionē, si adul-
teriu[m] vivente marito cōmisum, fuit illi notū se-
cūs si ei notum non fuit. Adulterob[us] ob adulterium
amittit ius petendi debitum coniugale, hoc sen-
tu, quod ei petenti non tenetur alter coniux
reddere. D.Tho. in 4. d. 1. 5. q. 2. n. 1. 3. D. Bonau-
ent. ibi. a. vni. q. 3. Adulteri per iudicis sententiā
priuari potest cohabitacione cum altero coniuge,
qua poena Diuortium dicitur. c. Ex literis,
de diuort. Contra adulteros iure Codicis poena
capitis est præscripta. Postea iure Pandectarum
in diuinis poena mortis fuit in mitiore com-
mutata nam feminæ adultera verberari præci-
pit, & postea in Monasteriū recludi. l. Quam-
uis 1. C. ad 1. l. l. l. de adulter. Authent. sed hodie,
C. de adul. Iure autem Canonico communis pro
adulterio tam vir, quam vxor excommunicatur:
item hec in Monasteriū derrudimur: & si
maritus solit eam retinere, ibi cogitur, toto
vitæ tempore poenitentiam agere. c. Gaudens.
de diuort. Clericus adulter notior ab officio
depositus, & in Monasteriū toto vitæ tem-
pore detruditur, fitque infamis: ino est ir-
regularis; quia omne crimen depositione dignum
quod est notiorum inducit irregularitatem.
Dicunt autem adulteriū notiorum,
vel quia adulter in iudicio confes-
sus est illud; vel quia in iudicio de illo
est convictus; vel quia adeo est mani-
festum, vt nulla queat tergiversatione celari:
puta si adulter habeat fœminam publi-
ce in mensa, in lecto, publiceque filios
ex ea suscepimus nutrit, c. si quis Clericus, dist.
81. c. fin. de tempor. ordinand. Sylvest. v. Adul-
terium. q. 7.

C c

Qui

302 Theologiae Moralis Lib. XXXIII.

15 Qui prolem ex adulterio genitam credit
Adulter. & indubitanter esse suam, in solidum tenetur
adultera te- cum matre ad restitutionem, & compensatio-
nem ad re- nem dampnorum quæ obueniunt marito vel
stitutionem si hæreditibus legitimis ex susceptione prolis
cero credant. prolem non spuriæ, & hæreditatis partitione. Qui adul-
tere & adultera relinquendo prolem spuriam
inter filios legitimos mariti, sunt illi causa
damni contra illius voluntatem: Ergo ad
restitutionem tenetur. Lefsi. libr. 2. cap.
10. dub. 6. Sylvi. 2. 2. qu. 6. 2. art. 2. quæst.
7. Azor. part. 3. libr. 5. cap. 6. Filiuc. tral. 30.
num. 22. Saloni. 2. 2. qu. 6. 2. art. 6. Henr. lib. 11.
cap. 21. num. 2. & 3.

16
In dubio non
tenetur.

In dubio autem, an sit adulterina proles,
non tenetur adulter ad ullam restitutionem,
dummodo probabiles dubitandi ad sint ratio-
nes. Quia possessio stat pro matrimonio, &
præsumendum est, prolem suscepit esse ex
marito: nemo enim tenetur aliquid solvere, ni-
si ei constet, sed debere. Imo raro tenetur adul-
ter credere adulteræ, quæ tempore adulterii
commisæ simul cum marito verlatur; neque
enim feminæ semper constat, an ex hoc, an
ex illo conceperit. Bonac. de matr. quæst. 4. pun.
15. num. 8. & 9. Henr. lib. 11. cap. 21. num. 2. &
3. Laym. lib. 5. tral. 3. part. 3. cap. 14.

17
Si duo rem
habeam cum & cōcepit eo tempore, quo maritus absens erat,
coningata ab
fente marito,
& illa conci-
piat, tenetur
veraque ad
alimenta
prolii.

Cum eandem feminæ duo adulteri cognouere
habeam cum & cōcepit eo tempore, quo maritus absens erat,
coningata ab
fente marito, sui parte restituere: altero autem nolite, alter in
integrum tenebitur: & idem dixerim, quando
duo rem habere cum soluta, ex qua proles est
genita, sed cuiusnam sit dubitatur. Quia sicut in
dubio vtrum res sit huius, an alterius, an-
tequam vllus eorum illam possidat, est inter
eos æqualiter diuidenda: haud aliter dicen-
dum de debito illo, non dubium adest, ad
quemnam illorum pertineat. Moli. 10. 4. de ins.
tr. 3. d. 10. Valq. 1. 2. d. 66. cap. 8. num. 48. & de
restit. c. 5. 8. 1. dub. 10. n. 2. 3. R. Reb. 1. 3. q. 10.

18
Præcisæ ratio-
ne adulterij
non tenetur
adultera
Ullam res-
tutionem ma-
rito gerendæ.

Non tenetur adulter ad aliquam restitutio-
nem marito adulteræ gerendam præcisæ adul-
terij ratione, si partus non sit sequutus. Quia
in iuria ab omni damno separatus non debetur
ex iustitia nisi satisfactio per signa doloris, seu
venie petitionem: non vero pecuniaria. Vnde
si maritus adulteræ satisfactionem pecuniariam
exigat, non tenetur adulter eam præstare. Quia
hec conuento, se transfactio pro adulterij in-
firia iure est interdicta. l. Transfig. 18. Cod. de
transactiob. Moli. 10. 4. de ins. tr. 3. d. 100. Sylvi.
2. 2. q. 6. art. 2. qu. 7. concl. 1. Filiuc. tr. 3. 2. n. 22.

Nisi occulæ
maritus cum
adultero trā-
figeret.

Attamen si maritus occulæ transfigeret cum
adultero sine scandalo, nec peccaret, nec ad
restitutionem teneretur post commissum ta-
men adulterium. Quia lex illa magis pertinet
ad Iudices, ne concedatur actio pimirum in
pecnam ob præsumptionem lenocinij, quam
ad mores priuatos. Lefsi. lib. 2. c. 10. dub. 5. Mal-
der. 2. 2. tr. 3. c. 4. dub. 8. Azor. p. 3. lib. 5. c. 6. q. 9.
Bonac. de matr. q. 3. pun. 15. n. 15. & 16.

19
Si adulter ni-
hil promisit pro tur-
pi actu, nihil tenetur restituere. Quia vllus cor-
poris leclusio contractu, ac præmissione, non
curvi adultri, est pretio estimabilis. At si adulter aliquid adul-
teræ impertist, tunc ea illud debet marito ad-
judicare. Quia quæ adulteria acquirit, marito
acquirit; non enim illa habet sui corporis po-
testatem, sicut soluta. Id amen, intelligo, si

non adsit periculum, ut ex huicmodi traditio-
ne, eius placulum detegatur. Caspens. tra. 1. 8.
d. 4. sebt. 2. num. 17.

Adultera, quæ communiter censetur hone-
sta, quædo partus secutus est, non tenetur cum ^{Adultera ho-}
vita periculo manifestare, prolem spuriam ef-
fe. Quia vita nullus pretio est estimabilis: Ergo
propter rei pecuniarie restitutionem, non tenetur
quis vitam prodigere, aut periculo exponere, re, solum eje-
ctiam amplissima ad spuriū deuelui debet ^{famæ} spuriū
hæreditas. Iud nec tenetur cum periculo fame.
Quia hæc superioris est ordinis nunquam pro
rebus ordinis inferioris exponēda. Et quia fa-
ma apud homines haud soler pecunia estimati
Prou. 2. 1. Melius est nomen bonum, quam diutie
multa. Sayr. in Clau. 1. 8. c. 3. n. 8. & 9. Tolct. 1. 5.
c. 11. Diana p. 3. tr. 6. resol. 30. Valen. 1. 2. d. 1. q. 6.
pun. 5. Azor. p. 1. 1. 3. c. 6. q. 2. & 3. Moli. tom. 4. de
ins. tr. 3. d. 102. Sylvi. 2. 2. q. 6. 2. a. 6. quæst. 4. 7.
Nauar. sum cap. 16. num. 4. 4. & alij.

Tenetur tamen, quantum fieri potest sine vi-
ta periculo, vel famæ dispendio procurare, nè ^{Quid tam}
legitimi hæredes ratione illegitima huiusc ^{erere debet} ^{hæredes} ^{periculi}
prolis aliiquid detrimenti capiant. Unde si ha-
beat paraphernalia, debet ea legitimis in con-
pensationem relinquere: & si quid ex labore,
& propria industria lucri capiat. Si his modis
non potest satisfacere, tenetur spuriū ad in-
eundam Religionem inducere, si ad eam idoneus videatur. Denique si nullo modo possit
mater compensare damnum, non teneat pro-
dere marito crimen, aut proli: nisi imoraliter
certa sit danni auertendi: neque in hoc casu cu
periculo famæ, teneretur, nisi forte donna, que
marito prouenient, vel hæreditibus, iudicio pru-
denter præponderent, vel sint æqualia famæ
ipius adulteræ. Cum periculo autem vita
nullo in casu tenebitur. Leg. Doctores mu-
mer. 20. citatos.

Porro filius minimè tenebitur credere ma-
tri afferenti, ipsi esse spuriū, quantuvis iura-
mentum adiiciat, aut id articulo mortis id ma-
nifestet, si mater tempore conceptionis um ^{Quando}
marito habitabat. Quia alleganti suam tur-
ritudinem cum alterius praedictio nulla de-
bet fides. Et quia cum natus & educatus
fuerit in domo legitimè coniugatorum, favor
matrimonij præualet, vt ex matrimonio natus
indicetur, si tamen filius omnino confundatur,
vel quia mater testibus fide dignis sufficienter
probat, maritum tota conceptionis tempore
absuisse: vel quia eiusmodi conceptus adul-
terini talia sint argumenta, quæ omnino con-
vincunt, tenetur filius credere, se illegitimum,
& non adire hæreditatem, nisi tempore ad
præscriptionem requisito bona fide illam pos-
sedisset. Henr. lib. 11. c. 21. num. 1. lit. K. Couar.
ad req. peccatum part. 1. nn. 8. Suar. de censur. d.
5. sebt. 4. Bannes 2. 2. qu. 6. art. 6. Diana p. 3. tr.
5. resol. 30. Sayr. de censur. lib. 6. cap. 10. num. 37.
Azor. part. 3. lib. 5. cap. 6. quæst. 8.

Nullum est peccatum, prolem spuriam ex-
ponere, ad adulterium occultandum, quando de litio in
infamia, & alia mala aliter commode non preli fin-
possunt impediti: modo debita adhibeatur re-
cautela, nè proles frigore &c. deparet: de-
beret tamen prius baptizari, nè forte sine Ba-
ptismo moreretur: significandumque scripto
cum prole posito, an dilata esset, vel non.
Porro si parentes sint diuites, tenentur hospi-
tali

ESCOBAI
Theof Mor:
Tom. III. LV
F. IV.

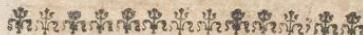
Se^at. I. De Præcep. 6. & 9. Recept. Sent. 303.

tali sumptus, quos in ea alenda prole gesserit, restituere. Quia hospitalium bona in v^{er}sus sunt in opum: & præsumpta voluntas fundatorum est, vt quando ex aliqua iusta causa bona hospitalis eo modo insumerentur cum filio diutis, teneatur hic ea in aliorum v^{er}sus pauperum cōpenare. Ad hanc autem restitucionem solus pater tenetur, ad quem solum ex ibris dispositione spectat eiusmodi filii alimenta tribuere, exceptis aliis laetis, quando mater lactare commode potest eum silium. In nostro antem casu gerere id non potest sine suo dedecore, & interdum sine aliis etiam incommodis. Quare pater tenetur hoc etiam solvere. Si tamen pater propter pauperatem aut alia de causa id gerere non potest, & mater diues esset, tunc mater teneretur in patria defecuum integra hospitali alimenta restituere. Caiet. v. Adulterium. Nauar. sum. c. 14. n. 17. Tolet. l. 5. c. 1. n. 11. Bonac. de matr. q. 4. pun. 1. 5. n. 11. & 12. Lessi. l. 2. c. 19. n. 69. Mol. de iust. 10. 3. 4. Laym. l. 3. tr. 3. p. 3. c. 14. n. 4. Caspens. tr. 8. d. 4. sct. 2. n. 16.

24
Abusus uxori
ex extra via
ligivimus
adulterium
est.

Abusus uxoris extra vas legitimū vltra peccatum contra naturā est adulteriu^m tā ex parte viri, quā ex parte vxoris cōlēnitatis: vnde vterque tenetur utrāque circūstātā cōsideri. Quia neuter coniux seruat alteri suū corporis castē, quod aē bonū fidei pertinet: non enim est coniux ad illū actū, sed ad naturalē. & consequenter talis actus perinde est, ac si cū alieno coniuge gereretur. Imo non satis esset fateri adulteriu^m cū cōingata in generes, sed explicandū, cū proprii cōiuge fruīcē admisit. Quia si explicitur cū cōiuge in genere, manifestatur iniūtiū aduersus illius coniugē, cū tamē nulla talis existat. Caiet. 2. 2. q. 154. a. 1. ad 4. Sotus in 4. dist. 31. q. vni. a. 4. Sanch. de matr. l. 9. d. 18. Petr. de Ledes. de matri. q. 49. a. 6. dub. 1. post 1. conel.

25
Cām de
adulterio ad
peccatum
sanguinis agitur,
solum Index
sacerdotalis
componens.
Quoties de adulterio ad peccatum sanguinis imponendā agitur, solus Index sacerdotalis est cōpetens. Quia Ecclesiastico interdicunt ea peccatum, non minus pertinet ad Ecclesiasticū Iudicē, quam ad sacerdotalē illam vindicare. Si autem quāstio de alimentiis prestandis adulterio à viro separate coram Iudice sacerdotali moueat: & vir excipiat de sufficiēti causa diuortij, nempē de adulterio debet sacerdotalis Index lite supercedere, donec Ecclesiasticus diuortij dirimant questionem. Barbofa de pote. Episc. p. 3. alleg. 8. 4. Miranda de ordi. iudic. q. 2. art. 5. Couar. sponsal. p. 2. c. 7. §. 7. n. 11. Azor. p. 2. l. 3. c. 5. q. 2.

CAP V T IV.

De Incestu.

26
Quid Ince-
stus est? ad
affine intrā gradus prohibitos, seu in quibus nō
potest matrimonium celebrari, quales sunt omnes gradus consanguinitatis & affinitatis ex
matrimonio contrasti v^{er}sque ad quartū gradū.
Vnde si quis rem habeat cū persona descendēte ab eodē stipite à quo ipse descēdit & que ad
quartū gradū perperat incestu^m propter con-
sanguinitatem. Si vērō congregari cum con-
sanguinea vxoris sūx etiam v^{er}sque ad quartū
Escol. & Mend. Theol. Moral. Tom. IV.

gradū, incestum cōmittit propter affinitati-
tem ex matrimonio consummato ortam. At si
copulam gerat cum Berta contrahit affinitati-
tem cum cōsanguineis Beris v^{er}sque ad pri-
mū, & secundū gradū, & patrat incestu^m. Quia ex copula illicita inducit affini-
tas impediens & dirimens matrimonium v^{er}
que ad secundū gradū post Tridentinum.
Hinc sub homine incestus continentur coitus
fornicarij lequentes: si quis coeat cum matre
aliena, & postea cum filia eius; cum duabus so-
roribus; aut cum duabus cōsobrinis feminis.
Aut cum amita, & postea cum eius nepte: aut
cum amita, & materterā: & postea cum nepte
filia ex patre, vel sojore. Item si quis fornicarie
coeat cum ea, quam frater suis, aut pater, aut
anus, aut cōsobrinus anteā polluerat per for-
nicationem. Lessi. l. 4. c. 3. dub. 11. nū. 75. Filluc.
tr. 30. c. 5. q. 10. Sylui. 2. 2. q. 54. a. 9. ex Trid. ses.
24. c. 4. & ex c. Non debet de confang.

27
Esi let. k. 10
ad m. sum
peccatum.

Incestus est graue admodum lethale piacu-
lum. l. euit. 18. 1. Corinth. 5. Quia est contra
reuerentiam, & honorem debitum in hoc ge-
nere actuū consanguinitati, & affinitati. Eo
autem est grauius, quo perdonā, qua cum co-
pula habetur, est magis coniuncta. Vnd. gra-
uius est peccatum ceteris paribus incestus cum
consanguinea, quam cum affine; & grauius si
committitur in primo, quam si secundo perpe-
tretur in gradu. D. Tho. 2. 2. q. 154. a. 9. & om-
nes.

Gradus incestus exprimendus est in confes-
sione. Quia licet circumstantia agrauans non
sit necessario explicanda: qualitas tamē per-
sona cum qua quis rem habuit, non est cir-
cumstantia actus leui peccati, sed potius illud
obiectum est quid pertinens ad substantiam
actū indiuiduo considerati. Sayt. in Clani. l. 8.
c. 4. numer. tertio. Manu. 10. 1. sum. o. 208. num. 3.
Coninch. de panū. d. 7. anb. 3. m. 13. & 21. Sylui.
2. 2. q. 154. a. 9.

Copula inita cum confessionis filia non est
nisi metaphoricē incestus, nec circumstantia
in Confessione explicanda necessari. Quia
incestus committitur inter cognatos, Sacra-
mentum autem confessionis non inducit pro-
prie spirituale copulationem, cum in nullo
tempore eam iure expresa repeatatur. Tamen si Confessa-
rius Sacramento utitur tanquam medio ad soli-
licitandam penitentem, cāmque solicitate-
rit, in confessione, vel prope confessionis
actū, antē vel post: non committit quidem
incestum, sed sacrilegium necessari in con-
fessione explicandum, ob grauiissimam irre-
verentiam, quam tanto irrogat Sacramento,
crimen equidem ad Sacrum Inquisitionis tri-
bunal pertinens, de quo in tr. de Fide Spe &
Charitate latē discutiam. Filluc. māl. 1. 3. m. nu-
mer. 105. Sa verb. Confessio, numer. 25. Diana
pari. 2. 1. r. 3. resolut. 11. Azor. pari. 1. lib. 2. cap. 9.
question. 5. & 6. Si autem illam baptis-
tit, commitit incestum ratione cognatio-
nis spiritualis consergantis ex Baptismi col-
latione.

Incestus cum consanguinea vxoris in pri-
mo, & secundo gradū duplē peculiarem. Duplē
habet effectum. Prior est petitionem debiti
impedire. Quia cognoscendo consanguineam
vxoris factus est vxoris affinis eo gradū, quo
cum consan-
giplā vxori erat sanguine iuncta. Ata-
men ignorantia affinitatis excusat ab hac secundogenera-

Cc 2 pena

304 Theologiae Moralis Lib. XXXIII.

pena incestui constituta. Si quis verò rem habuit cum foemina in tertio, & quarto gradu eū sua vxore coiuncta, sibi que eodē gradu affine, nō impeditū à debiti petitione. Quia nullū ius Ecclesiasticum statuit, incitum in tali casu à debiti petitione impeditre. Porrā ad affinitatem contrahendam, in copula requiritur, utriusque seginatio. Vnde si quis copulam gereret cum consanguinea, vel affine vxoris, & illa non feminaret, nullum impedimentum contrahitur: ideoque potest vir sine dispensatione debitum ab uxore petere. Alter effectus est, mortua uxore, non posse illam ducere, quā superflite uxore cognouit. Si autē eam ducat, non potest debitum ab ea petere absque dispensatione, quam quidem Episcopus concedere potest. Debet tamen prius peccatum esse consummatum, hoc est, ut feminis emulso intra vas fuerit se cura. Portel. in addit. ad dub. Reg. v. Ignor. a. 29. Diana. p. 3. tr. 15. resol. 12. Sanch. de mar. l. 9. d. 32. n. 20. Ponti. de mar. l. 7. c. 3. n. 6. Præpos. p. 3. de matr. dub. 9. n. 31. Nauar. ad c. Transmiss. 1. & 2.

ca adolescentē non habent speciale malitiā morales, supra alias delegationes ex virginitatis circumstantia: nec delegationes adolescentis circa virginem, modo non habeat voluntate inferendi, sed in confessione malitiam in solutū (haud facta de statu virginali mentione) concepisse. Debent proinde Confessarii minime interrogare de virginitate, nē ex curiositate interrogations huiuscmodi non necessarias oriū ipsū penitentibus videantur. Marchant. in resol. Pastor. circa 6. Decal. præc. 6. &c. alij communiter.

Non dubito, in stupro de consensu puellæ commissio aliam posse inesse speciale malitiā mortalem, nēpē contra proximi charitatem, ac pietatem parentū. Q. ia sapè ex stupro grauiſſima obvenient incommoda, vt iniuria, & c. &c. Et tunc teneretur penitentis halce excommunicandi. Petef alia inſteſſa piaſſa maſſa in furo de cœſuſquidē, &c. Et tunc teneretur penitentis halce excommunicandi. Caramu. ad Reg. d. Bened. d. 66. n. 1004. Diana. p. 2. tr. 3. resol. 12. Lefſi. 1. 2. c. 1. o. dub. 1. n. 2.

Puerilla a viro violenter cognita non peccat, si habeat voluntatem iniurie consentiendi, & Quidam. impeditat, quantū in se est, violentum afflūtū clariorē, conatu, &c. At si hac non sine profecto violatura potest virgo, seu foemina quāvis ad viatorē cogita, tandem mortem, infamiam, vel alium grauiſſimum incommodum, pati extēnam corruptiōnem, non tamē, vt dixi, consentiendo, sed mere passiō se habendo, Diana. p. 3. tr. 6. resol. 3. 1. citans Nauar. Rodrig. Sylvi. Bonac. Salas. Tanner. & alij apud Santium in ſelecti. d. 10. mero 17.

CAPUT V.

De Stupro.

30
Quid stuprū

Suprum generatim significat omnē cōcupitū legibus vetitū: strictè veò capitū pro virginis violatione. Non darur species stupri sine raptu: unde violatio virginis spōrē conscientis non differt à simplici fornicatione: nec species stupri adest, niſi quādo irrogatur iniustitia, eo quod virgo iniuita violetur, siue sit sub cura parētū, siue non. Quia non repertitur in stupro specialis malitia, niſi adit⁹ specialis iniuria: nulla autē specialis iniuria adest, quādo puella cōsentit. Lefſi. 1. 2. c. 10. dub. 1. Sanch. de mar. l. 7. d. 14. n. 5. Coninch. d. 7. 19. Sotus in 4. diff. 18. q. 2. a. 4. Diana p. 2. tr. 3. resol. 12. feſt. 2. fermo recurret.

31
Teneur in
vixorem du
cere exim. quā
quis per vim,
aut fraudem
violauit.

Qui per vim, aut fraudem, aut metū, aut inēdaciā copulā à virginē extorti, etiā absque matrimonij promissione: tenuerū illā in uxorem ducere, aut cōmodē dotare, vel curare, vt aequē dignēm̄bat, ac si virgo eſſet. Quia contrā iniustiam dāni foemina iniuita, ergo ex iniustia debet dānum illū reparare. Lefſi. 1. 2. c. 10. dub. 2. Nauar. ſu. c. 16. n. 16. Azorop. 3. 1. 3. c. 1. q. 5. Filliac. tr. 32. n. 20. Nauaria de restit. l. 2. c. 3. nu. 434. Sylvi. 2. 2. q. 62. a. 2. queſito 5.

32
liberē vir
go, conſenſi
ad nullam te
netur quī ſe
ſituonem.

Atrameni si puella liberē conſenſit, stuprator ad nullā tenetur restitutioñē, modō copulā occultā non manifestauerit, nam si deſtit̄ iniurī ſtē, ad restitutioñē fama, & dānorū incrementi doſis & cuiuslī alterius dāni tenetur. Similiter ad nullā tenetur restitutioñē, quando puella cōdopauit stuprum, aut si obiit ante quā numeret. Sotus de iust. l. 4. q. 7. art. 1. ad 2. Sayr. in Clau. l. 1. 1. c. 1. V. q. de refit. c. 3. §. 2. dub. 1. nu. 10.

33
Nec aliquid netur, aliquid restituere parēti, ſub cuius eft cu
tenetur parē
tibus redare.

Qui puello deflorauit, conſentiente, non te
netur. Quia ſicut ipſa puello non tenetur ad reſtitu
tioñē gerendā patri, aut fratribus: nec qui eā cōſentiente cognouit, tenebitur, qui quidē non videtur maiore iniuriā patri intulisse, quā intu
lerit puello. Sa v. Refit. n. 4. Vafq. de refit. c.
3. §. 2. nu. 13. Molina de iust. 10. 4. d. 106. concl. 2. Sylvi. 2. 2. q. 66. a. 2. queſito 5. concl. 1.

Deleſtationes morales in puello virginē cir

37
Raptus eft peccatum Luxurie, quo persona aliqua abducitur cum violen
tia ad alium turpem cum ea eſſe cen
ſum. Ex qua definitione primō col

ligo, raptum eſſe peccatum Luxurie ſpecie diſtinctum ab aliis carnis peccatis. Deinde ex illa particula, quo per ſonā aliquis offendit, raptum eſſe, ſiuſe sit masculus, ſiuſe foemina, ſine iuxta, ſiuſe innupta. Tertio ex illa, Cum violencia colligi, non eſſe raptum, ſi per ſonā illa ſponte difſeat parentibus neſcieptibus cum raptore, ſed raptrice, ſed voluntariam fugam. At ſi parentes ſint iniuiti, ipſiſque viſ in ferante, raptus eſſe. Quartuſ ex illa, Ad turpem alium in fieri raptum non eſſe, ſi ad eum ſinum non abducatur, ſed vt redigatur (v. gr.) in ſemicirculo, dice
tur autem plagium, & erit furtum hominiſ. Non requiritur verò, vt concubitus re ipſa fit ſecutus, ſatis eſt, per ſonam eo fine raptum eſſe, & abducta. Hinc in raptu duplex eft malitia: altera contrā iniustiam; quia per raptum ſit iniuria per ſonā, qua per vim abducitur, vel illis, quorum commiſſia eft cufodie, qui ſunt rationabiliter iniuiti. Alia contra castitatem. Lefſi. 1. 4. c. 2. dub. 9. num. 66. Sylvi. 2. 2. q. 154. a. 7. Filliac. tr. 30. numer. 108. Laym. l. 3. n. 10. p. 4. c. 1. 3. nu. 1. Moli. 10. 4. de iust. d. 10. Iuli. Clar. 1. 5. ſenten. §. Raptus.

Itaque ad raptum duo requiruntur. Primum violentia

ESCOBAI
Theof. Mor.
Tom. III. IV
E IV.

Sect. I. De Praecep. 6. & 9. Recept. Sent. 305.

*Duo requieciuntur violentia ipsi personae raptæ illata, vel iis, sub
iur ad. raptu quorum est cura, ut paræcibus, marito, curatori. Ad
violentia & violentiæ etiæ refero dolu, vel preces adeò im-
abductio eam
sa libidinis.*

genera contra raptorem prescribuntur. Prima *Penitentia noui Tridentino*
est, ut raptor, & omnes consilium, auxilium, & tunc.
fauorem praebentes sint ipso in excommunicati, perpetuæ infames, & omnium dignitatum
incapaces. Ad quam penitentia Iudicis sententia non requiritur iuxta Bonacinam de matr. q. 4.
pun. 18. n. 16. Sed ex receptioni sententia est necessaria. Si autem raptor raptæ nubat in tuto
constituta & liberæ consentienti ab infamia
raptor liberatur. Secunda est, ut raptor sine matrimonio contrahat, siue non cum raptæ, te-
neatur ad eam decenter dotandam Iudicis arbitrio: quoad alia verò damna, iure naturæ etiæ
ante Iudicis sententiam tenetur. Tertia est, de-
clarari irritum matrimonium inter raptorem &
raptæ, quandiu raptæ manet in raptoris potestate, etiam si ipa libere consentiat. Idem dicitur de sponsibus. Vbi temen fuerit separata
& tuto in loco posita, poterit nubere raptori
si velut. Trident. ses. 4. c. 6. Bonac. de matr. q. 4 pun.
18. n. 10. Sanch. l. 7. de matr. d. 1. n. 3. Filliuc. tr. 30. n. 11. 8. Henr. l. 2. de matre. vlt. Coninch. de
matrim. d. 1. n. 1. dub. n. 48.

*39 Abductio p. 8. & per verba de futuro consentientis
abductio iura ciuili est raptus, si parentes
de futuro co-
sentienti est, si abducatur ad consummandum cum ea
aliq. ali-
quando min.*

Sponsæ per verba de futuro consentientis
abductio iura ciuili est raptus, si parentes
familiæ sunt inuiti. At iure canonico raptus non
consentienti est, si abducatur ad consummandum cum ea
matrimonio. Si verò abducatur ad turpe actum
exercendum, ut fornicatio, vel aterius libidinis. Cetera matrimonio erit raptus etiam iure
Canonico. Atramen si pueræ non consentientis
abducatur ad finem consummandi matrimonii
iure Canonico raptus non erit. Idem dixerim de
traductione sponsæ per verba de presenti: quia
quis abducatur contra eius voluntatem, que spacio
duorum mensum à iure concessio gaudere
volet, ante quam matrimonium consummaret,
crediderim esse raptum. Quia cum sponsa
iure suo vtatur, maritus illi violentiam inferit.
T. 1. C. de raptu virg. l. Raptores, de Episc. & Cler.
Azor. p. 1. l. 3. o. 1. Filliuc. tr. 30. n. 11. 8. & 15.

*40 Contra rap-
torem pueræ
ciuili iuriæ.*

Si autem libeat scire in huic horrore de-
lieti, qui sunt contra raptore poena. Iure Ci-
vili communi raptor mulieris honestæ (seu qua
impudicè non vinit) siue virginis, siue viduæ, si-
ue coniugatae, siue solute poena mortis punitur.
Eidem poena subiicit, qui raptorem comittatur,
& qui eum in ipso delicto raptus admittant:
& permittant raptum parentibus, consan-
guineis tutoribus, ac curatoribus raptores, co-
mites, & adiutores eorum impune interimerent
in ipso delicto comprehensos, modo eis suffi-
cienter de flagitiis constet. Quod si mulier raptæ
sit ingenua, tam raptor, quam comites eius
omnibus suis bonis spoliabitur, applicandis ipsi
mulieri, (& si Monialis sit, Monasterio:) dum-
modo raptæ non consentiat in matrimonium
cum raptore. Nam si consentiat, raptæ parentibus
applicantur: qui si consentiant, Fisco tra-
dantur. Quando verò raptus est mulieris, que
quit honestæ, tunc iure non est constituta po-
na, sed raptor arbitraria punitur. l. Raptores, C. de
raptu virg. Authent. de raptu mulier. collat. 9. l.
Raptores, de Episc. & Cleric. Iul. Clar. l. 5. sen-
tent. §. Raptus. Filliuc. tr. 30. n. 11. 6. Azor. p. 3. l. 3. c.
15. & alij.

*41 Poena viri
Canonicæ.*

Iure verò Canonico tres raptorum mulierum constituntur. Prima est, ut raptor
aliena sponsæ publica penitentia mulieretur.
Secunda, ut manea sine spe conjugij; non est
tamen impedimentum dirimenti, sed solum impediens. Tertia, ut poena seruientis afficiatur; ef-
fectur enim seruus feminæ raptæ, cum faculta-
tate tamen seipsum redimendi pretio scilicet
competenti. Quod si consenserit mulier in ab-
ductione à domo paterna, sit seruus parentis
mulieris cum facultate similiter se redimendi.
Raptor, c. statutum 27. q. 1. de raptoribus: 6. q. 1.

Verum iure nouo Tridentini tria penitentia
Episcob. & Mend. Theol. Moral. Tom. IV.

Monutur decretum Tridentini ses. 44. c. 6. 43
solum comprehendere raptum, qui sit causa *De raptu Tride-
ntini: iouium* contrahendi matrimonij, non item eum, qui sit *compre-
hendit raptum,* causâ libidinis: & in eodecreto solummodo il-
lam speciem raptus puniri, per quam visi-
fuerit pueræ, non autem parentibus: vnde *causa* *matrimonij* *incundi.*

CAPVT VII.

De vitio contra naturam.

*C*ontra naturam dicuntur ex in quibus sit
seminatio modis repugnantibus naturæ *Prima species*
institutioni: & iuxta tales modos variantur spe- *et compre-
sus inordinatus*
cies. Vnde prima Luxuria consummata contra
naturam species est congressus inordinatus, seu
innaturalis, siue indebitos inenumbendi modus:
cum scilicet seruatu identitas speciei, diversi-
tas sexus, & debita naturæ organa: sed inordi-
nato solummodo accedit usq. gr. cum vir succumbit, vel auerse accedit, peccatum more, vel
à latere, vel stando, ut sedendo, aliavè ratione
insolita. Quod quidem est contra naturam
mortale, quando adest inde periculum genera-
tionis impeditæ, ut profundus seminis Alias
si hoc periculum caueatur, aut non sit, eo quod
matrix feminæ satis attrahat semen, ac retineat,
ut plerisque accidit: non erit actio contra,
sed præter naturam: & veniale graue. Imò nullum
erit peccatum, si grauius adiit occasio: v. gr.
si mulier est pregnans, vel si corporis dispositio
seu virtusq; seu alterutrius alioz non patitur. Fil-
iuc. tr. 30. c. 8. q. 8. n. 1. 37. & omnes cōmiseriter.
Secunda species est Molitiae, siue pollutionis,
cum absque copula voluntarie procuratur flu-
xus feminæ siue id foras effundatur, vti in ma-
ribus: siue iuris inflatur in matrem, vti in
feminis. Hoc peccatum præter propriam
malitiam sacerdotum habet adiunctam v.
gr. fornicationis, adulterij, incestus, sacrilegij,
&c. cum quis scilicet simul imaginatur, ac desiderat
congressus aliquius personæ liberæ, con-
jugate,

ingata, cognata, vel affinis, vel voto castitatis adiutoria. Quod si fias in confessione est appetendum omnifera.

46
Nunquam est licetum intendere, ut procurare directe pollutionem.

Nullo casu licetum est intendere, aut procurare directe pollutionem, ne quidem causa sanitatis, aut vitanda alias certe mortis. Quia natura administrationem semenis ex tua matronum in omni eventu homini denegauit: teo quod adeo vehementer sit in ea re sensus voluptatis, ut homines passione exceccati passim habi facili persuaderet, habere se iustum causam seminis irritandi: unde plurima, grauissimaque virtus contra bonum commune, & in impeditionem generationis emergerent, Sanch. lib. 9. de marr. d. 7. Nauar. sum. cap. 6. & omnes.

47
Quid si de di-
quisi medijs tater virnam ac semen (quorum
fillatione, que non est
vera pollu-
tio).

Dillatatio vero, que est fluxus humoris
in genti illa celeritate, non est vera pollutione:
etsi proueniat sive omni sensu veneri commotione, vt quandoque sit: de ea non est na-
gislaborandum, quam de sudore, (loquor cum
Caietano) si vero sit cum sensu carnis, &
spirituum generationi seruentium commotione:
num ei cooperari, vel cauam exhibere non
est, vel est peccatum, idque veniale, vel mortale
ad eundem modum, quo de pollutione dicetur. Sanch. lib. 9. de matrim. d. 4. s. 32.
Layman. lib. 3. fest. 4. sum. 18.

48
Quid si semen venosum transiit, licet eam medicamentis ex-
pellere, etsi praeter intentionem aliqua veri se-
minis sequatur emissio. Quia tunc rei licita
opera impenditur directe, non autem veri se-
minis profusio. Trull. lib. 6. Decal. c. 1. d. 8. §. 1.
Filluc. tr. 30. n. 150. Sanch. 9. de marr. d. 17. n. 16.

49
Non tenetur impedi-
re somno reprimere, sed potest sanitatis causa si-
nere, vt natura se exoneret: dummodo abst per-
ticulum consensu in volutatem, nec voluntati-
re eum fluxu promoveat. Quia id non est pro-
curare, sed pati, vt efficiat semen, quod alias cor-
ruptum laederet sanitatem. Vnde id admiserim,
etiamsi orta esset prius ex culpa, modo de ea
doles, & vltiorem consensum abstrahas.
Sanch. lib. 9. de marr. d. 17. §. 17. addens, plerumque
expedire munire te aude, & sine alio at-
tacu, quietis manibus. Deu rogare, ne lapsu in
delectione permitat. Trull. lib. 6. Decal. c. 1. d. 10.

50
Licit optare
ob bonum si
nem natura-
lem polluio-
nem.

Ob fin honestu, v.g. minuenda tentionis
sanitaris, tranquillitatis animi optare simplici
affetu spontanea, & naturalem exone-
rationem; modo desiderium illud non sit causa
efficax pollutionis. Similiter licet etiam de ea
gaudere via naturali, & sine peccato facta.
Quia illius desiderij, & gaudij obiectum con-
est malum. Attamen desideria huiusmodi sim-
plicia curricula sunt, nec periculo aliquando ca-
rent, id est ab eis abstinentur. Lessi lib. 4. d. 14.
num. 15. &c. 14.

51
Non tenetur
quidem ne-
cessariam li-
cet pro ho-
nestatu, inde
obvientur
pollutionem.

Si acturus rem aliquam necessariam, vel li-
cet pro honestatu, & honesta, preuides, inde naturaliter se-
quitur pollutione, quia tamen nullatenus ve-
tus, nec intedes, tunc modo abst confensus in
negligentia, & delectationem pericul, non teneris a tali actione
licet pro honestatu, inde obvientur
pollutionem.

Si acturus rem aliquam necessariam, vel li-
cet pro honestatu, & honesta, preuides, inde naturaliter se-
quitur pollutione, quia tamen nullatenus ve-
tus, nec intedes, tunc modo abst confensus in
negligentia, & delectationem pericul, non teneris a tali actione
licet pro honestatu, inde obvientur
pollutionem.

se ex necessitate, sceminas caute, & cu necessi-
tate alloqui of ulari, & amplecti iuxta patris
more, si aliquo in civilis ells habedus. At si per-
iculū esset consentiēdi in delectatione, (quod
inde colliges, si lepius ex simili occasione mor-
taliter his lapsum a causa illa quantumvis licita
debes abstiner. Proinde tali in calu confessio-
nus officiū reliquere tenuer. Filluc. tr. 30. n.
150. Sanch. 1.9. de matr. d. 4. Nauar. sum. cap. 6.
Laym. l. 3. fest. 4. n. 6. Qui quidē monet, cu, qui
actionibus honestis, & utilibus talē miseris
experitur, facilis liberari contemndo, quam
solet augeri. Quia imaginatione, & timore al-
solet augeri.

Si ex re illicita, otiosa, vel minus necessaria,
pollutio secatura praevideatur, & haec sit causa
propinquia ex natura sua, ad venerē ordinata, à re illicita
vt sū tactus luxuriosi, aspectus, lectio, auditio, oī, olī, vī, locutio turpis: mortale est, ab illa nō abstine, non nefasti.
Quia in ea cōsentientis mortaliter in effectu cō-
sentire celer. Porro si res illa sit causa tātū
remota, per accidēs tantum ad pollutionē, con-
currentis: v.g. efus, aut poros calidū, equitatio,
confabulatio inutilis, ebrietas etiam mortalitis
(modo quis pollutionem non intendat, & ve-
nerei consensus abst periculū) secuta pollutio
non est mortale. Quia tali rei consentiē, non
idē velle effectū cōstat. Sanch. 1.9. de matr. d.
4.5. Lessi l. 4. cap. 3. dub. 14. Filluc. tr. 30. n. 151.
Diana p. 5. tr. 13. refol. 4. Hanc ex Doctoribus re-
gulam cap: Pollutione in causa volita tantū est
peccatum, quantū est ipsa. Vnde si causa est peccatum
mortale, etiam ipsa mortalitatis erit. Si ve-
niale, etir venialis: si vero causa nullū sit peccatum,
nec ipsa peccatum erit, dummodo semper
periculum consensus excludatur. Vnde venia-
lis erit, v.g. pollutio, quia prouenit ex lectione
curiola, vel aspectu per se non mortalit. Bonac.
de marr. q. 4. pum. 10. Trull. l. 6. Decal. c. 1. dub. 9. ex
Lopez. Henrīq. & Vasa. Diana p. 13. refol. 56.

Fact. in somno pollutio erit mortalit, si ante-
dicta directe, vel formaliter est procurata, & cau-
sa retractata non est. Vel si post somnum pla-
nū in somnu fa-
cuit, & approbata est propter venereā delecta-
tionem, alias non. Trull. l. 6. Decal. c. 1. dub. 9. n.
9. Filluc. tr. 30. num. 148.

Mutua pollutio inter mates, vel feminas
procurata, si fiat ex solo affectu ad veneream li-
bidinem asperguntur, tantum erit mortali-
ties. Si vero fiat ex affectu ad personam illam feminas,
indebiti lexus (præsertim si ad alia
coniunctio, & commixcio corporis, est quod
malitiam sodomia. Filluc. tr. 30. cap. 8.

Tertia luxuria consumata contra naturā
est sodomia, imperfecta scilicet, & perfecta. So-
domia imperfecta est cōgressus cu debito qui-
dē sexu, maris nempe cu feminis, sed extra vas
naturale. Poret hæc similis alias malitias in-
volueret, nempe adulterij, si cum cōiugata fiat:
incestus, si cum consanguinea geratur, &c. Bo-
nac. de marr. q. 4. pum. 1. num. 1. Filluc. tr. 30. num. 158.

Sodomia perfecta est congressus duorum cuius-
dem sexus, vt mari cum mare, feminæ cu sce-
mina. Et potest habere etiam alias malitias ad
iunctas, v.g. incestus. Quo in calu nō est necel-
larium cognitionis gradum in confessione ex-
plicare, sed latius erit dicere: Cuius cu cōsangu-
ne, vel affini. Quia nec miscet caro, nec cō-
trahit affinitas, nec linea variat speciem. Me-
citat, noster Busembaut. l. 3. tr. 4. c. 2. dub. 3.

Quarta

Sect. I. De Precept. 6. & 9. Recep. Sent. 307.

57
De Bestiali-
tate.

Quarta species est Bestialitas grauissimum quidem peccatum: estque congreſlus in quo non seruatur identitas speciei: v. gr. si homo coēat cum bestia, siue eiusdem sexus sit, siue non. Neque opus est explicare in confessione, qualis, seu cuius speciei fuerit. Quia est differentia tantum materialis, & in genere entis: non autem formalis, & in genere moris. Sic, me etiam citato. Bafembau. l. 3. m. 4. c. 2. dub. 3. Filluc. tr. 30. n. 131.

58
De Luxuria
cum damone
in cubo, vel
sacubo.

Huc revocatur peccatum cum dæmonie suc-
cubo, vel incubo. Cui quidem superadditur
malitia contra Religionem, & præterea etiam
sodomia, adulterio, vel incestus, si affectus viri
vel mulieris, sodomiticus, adulterino, vel ince-
stuoso, cum dæmonie quis coēat. Bonac. de matri.
q. 4. p. 1. Filluc. tr. 30. n. 162.

Suar. to. 1. de Relig. l. 3. c. 5. Filluc. tr. 10. n. 135.
Sylvi. 2. 2. q. 154. a. 10. Fagund. de praec. Eccl. l. 4.
num. 31.

Ex suo genere Sacrilegium peccatum est le-
thal. Quia per illud fieri solet grauis. Numini hoc ex suo ge-
celesti iniuria, aut rebus sacris. Vnde mortale ^{rebus est letitiae}
est Sacrilegium, quando ex contemptu rei fa-
ctæ vel cultus ad quem referuntur procedit: ^{le-}
cum heretici vasa sacra, Sacramenta, altaria,
Templa, imagines Sanctorum, reliquias, & si-
milia violant: cum Sacerdotes, Religiosos, vel
alios viros Ecclesiasticos, qua tales sunt, male
tractant, contumelias afficiunt. Item mortale
sacrilegium est, quando sit aliquid in materia
grani, quod peculiarem repugnantiam habet
cum sanctitate: vt si habens vortum castita-
tis, fornicetur: si actus matr. monij fiat in loco
sacro extra casum necessitatis. Necnon quan-
do ex ignorantia vel negligencia crassâ fit ali-
qua rei sacrae granis iniuria: v. gr. si quis malè
baptizet, consecret, absolvat: si in irregularitate,
vel cœnâ ordinetur, vel ordinetur in peccato
mortali excommunicatione Sacraenta cō-
ficiat, aut recipiat: & alia huiusmodi. Ratione
autem inaduentientia, vel paruitatis materia, sa-
crilegium potest esse veniale, vt si quis leviter
percuriat Clericum, vel rem parvam in Eccle-
sia furetur. Notariorum verò, quando sacrilegium
est mortale, penitentem non satis facere di-
cendo, se toties Sacrilegium commisisse: sed te-
neri materiam, circa quam Sacrilegium gessit,
manifestare. Quia non omnia Sacrilegia sunt
eiusdem speciei; aliter enim Sacraenta sunt
sacra, quam calices, aut vestes. Evidem Sacrilegium
potest cum aliis Luxurie peccatis
colligari: potest enim Incestus esse Sacrilegium,
si in loco sacro fiat: vel cum persona voto casti-
tatis illigato. Bonac. to. 2. d. 3. q. 6. p. 1. Nauar.
sum. c. 16. n. 1. Sanch. l. de matri. d. 15. Lessi. l.
2. c. 4. dub. 4. Reginal. l. 19. n. 8.

60
Quid nomine
loci Sacri hac
in materia in-
telligatur.

Porro per libidinofum desideriū, vel turpem
contactum abisque pollutione, non committi-
tur sacrilegiū ex loci Sacri Religione, nisi quā-
do desiderium tenderet ad copulam in loco fa-
cro gerendam, quod raro continget: vel conta-
ctus turpis esset ex pollutionis periculo. Quan-
do verò absolute desideratur scena in Tem-
plo, nec distinguitur, an copula desideretur ge-
renda in Templo, vel extra, non est Sacrilegiū.
Quia desiderium illud indicandum est secun-
dum communem, & ordinatum concupiscenti-
æ modum, qui quidem est, vt extra Templo
fiat: secus si habuit intentionem habendi copu-
lam in Ecclesia, haec enim intentio est eiuldem
rationis cum actu extero, qui imbibit specia-
lem Sacrilegiū malitiam in confessione expri-
mendam, cum sit sufficiens ad polluendam Ec-
clesiam, si actu addiceretur. Ratio autem, cur
per contactum turpem abisque pollutione non
patratur Sacrilegium, est, quia Ecclesia viola-
tio non est de iure naturæ, nam si de iure natu-
ra esset quocumque lethali criminis violaretur
sed de iure positivo. Ergo solum violabitur in
casibus à iure expressis, ut in re solum ex-
primitur sanguinis, ac seminis effusio: Igitur Ec-
clesia iis solum, & non aliis actionibus, viola-
tur. Atqui tactus impudicus, nisi sequatur pol-
lutio, non est effusio seminis: Ergo Ecclesiam
non violat, Nauar. sum. c. 16. n. 3. Fagund. praec.
2. l. 4. c. 4. n. 31. Sylvi. 2. 2. q. 14. a. 10. Diana p. 2.

Ce 4

tract. 3. resol. 2. 3. Copinch. de paenit. d. 7. dub. 4.
num. 2. 2. Valent. 2. 2. d. 6. qu. 15. punct. 1. Filliac.
toast. 30. num. 13. Sanch. lib. 9. de matrim. d. 15.
num. 10. & 11.

præter intentionem forte obueniret. Less. l. 4.
cap. 3. num. 63. Fil. iuc. tract. 30. num. 215. Sanch.
lib. 9. de matrimonio. d. 41.

Tactus nudi, & alpeſtus partiem inhon-
eſtarum alterius corporis, maximè diuersi ſexuſ, Tattus nudi,
aut conubitus humani ex curioſitate (nam de & alpeſtus
necelitate aliud iudicium ferendum) etiam minus pudici
feclulo affectu venerei, exiftimo à mortali ſe-
cludi non poſſe ob grauem indecentiam, ac mortali ſe-
periculum actus venerei proxiimuminiſi camen-
aspeſtus ex tam remoto loco fiat, & ita obi-
ter, ut hanc abſint. Sancti lib. 1. ſum. capit. 2. mu-
mer. 2. 3. & 2. 9. Filiuci. tradi. 30. num. 2. 8.

C A P V T I X.

De osculis, amplexibus, tactibus, verbis obscenis.

63

VT dignoscas, an, & quanta pccata
sunt p̄fate actiones, distinguenda
est in primis intentio, & venieca de-
lectatio, & effectus venereorum ab
intentione, & delectatione sensitiva, & sensi-
tivorum aliorum, qua quidem delectatio con-
sistit in quadam proportione, & conforssitate
rei tactæ cum organo tactus. Deinde sciendū,
intencionem, ac sensum venereorum esse
mortalem, & à Regno calorum excludēte
iuxta Paulum Gal. 5.

64

Vnde oscula,plexus, aspectus,tactus, & similia si extra matrimonium fiant , ex actis luxuriosi intentione,vel ob delectationem veneream,etiam non perfectam illam, quæ est in sc̄oinatione,sunt temper peccata mortalia. Quia eo animo,extra matrimonium, sunt impudica, & natura sua talis delectatio tendit ad perfectam.Sanch.libr. 9. de matrimon. d. 46. Filiic. tractat. 30. numer. 174. Lessi.libr.4.cap.3. dub.8.

65

Huiusmodi actus sunt eiusdem natura cum perfectis seu consummatiis; id eoque in confessione explicandum, utrum sint habitu cum simili sexo, an cum diuersorum cum libera, an conjugata, cognata, persona sacra, &c. Lessi. lib. 4. cap. 3. dub. 15. Sanch. sum. lib. 1. cap. 2.

66
Sifiant offi.ij.
vel moris pa-
try gratia,
peccata non
sunt.

Oscula, amplexus, compunctiones manuum,
& similia non obsecna, si fiant tantum officij
aut moris patrij, amoris honesti, vel benevolen-
tiae augendae causa, etiam si delectatio vene-
rea suboriat, modo in ea*i* quis non conser-
vat: non sive peccata: *Filiu* *luc*. *trad*. *30*. *mi*. *v*.

67
Si siant ex i
veniali vani h
tate, ieo.
Convenialem r
culpam non a
excedunt.

At si ista fiant ex aliqua veniali vanitate, ioco, curiositate, leuitate, petulantia, in modo etiam sensuilitate, sive sensuali affectu (dummodo non cum delectatione venera, nec eius causa, et si praeter intentionem oriatur, ea repulsa, ac tunc abstinendo) veniale culpatione excedunt. Filiuc. tract. 30. num. 174. Sanch. libr. 1. sume cap. 2. Diana part. 4. tract. 4. resol. 136. Ego autem ex illo, validè periculosas esse diuini modi actiones, difficilèque posse de earum malitia orari, aut leui fert iudicium.

68

Venaria peccata sunt tactus, & aspectus in honestarum corporis proprij partium, aut commixtionis animalium non cup animo venereo, sed ex curiositate tantum, aut leuitate, scelus tamen scandalo, & venerei confusus pericolo. Imò si huiusmodi tactus, aut aspectus proprij corporis naturali aliquo, ac non malo fine fiat, nec veniale quidem erit: verbi gratia, si fricatione extinguere velis pruritus non venereum: dum modò tamen abstr. pollutionis periculum, aut in eam consensu si improviso

Aspectus verò, &c. subinde etiam (rarius tam
men propter periculum adiunctum) tactus ex ^{Non si sit illi}
petulantia, vel curiositate partium in honesta-^{si fixo,}
rum alterius corporis eiusdem sexus citè af-
fèctum, & periculum venecri confensus, excu-
fari potest à mortali: vt verbi gratia, quam si
mul aliqui norant, aut lauant. Layman. lib. 3.
se f. 4. Sanch. lib. 5. sum. cap. 6. num. 12. 13. 17. 18.
Trull. lib. 6. Decalog. capite 1. dub. 12. num. 2
to 15.

Turpia verba, obscenorum legio, comediarum turpium spectatio, in honeste cantiones, gestus literæ ac dona amatoria, si tantum fuit ex curiositate, vel vano solatio: mortalia non sunt; secus tamen si gerantur animo in honesto, aut veneore, vel cum ruina spiritualiis rimis propriæ vel alienæ periculo. Sanch. lib. 9. de matrim. d. 46. m. 3. Filliac. tr. 30. cap. 10. q. 2.

Chorea nisi malo fine gerantur, aut cum
periculo alios, aut leipsum incitandi ad libidinē. Di-
cōrū. nem, vel cum alta iniqua circumstantia secur-
dum se non sunt illicitae, nec libidinis actus, sed
latitiae. Quando autem sancti Patres eas in-
terdum valde reprehendunt, de turpium, & de
eacum abuso loquuntur. Caiet. v. Chorea. Fil-
liue. tr. 30. n. 223.

Scribentes & proferentes comedias turpas
seu libros, aut picturas ad libidinem incitantes
mortaliter delinquunt. Quia proximi sunt rui-
na, cum moraliter certum sit, multos inde ad num.
peccatum excitandos. Similiter Magistratus,
qui permitunt turpes comedias recitari mor-
taliter delinquunt. Posse tamen aliquando ex-
cusari crediderim, si ad maius malum impe-
diendum non puniant, & solummodo tole-
rent. Sed dubito an maius adsit incommodum
quod tanto valeat animorum exitum excusa-
re. Fillius. tr. 30. num. 211. Diana p. 5. tr. 13.
resol. 82.

De perfida
falsa per-
missione fa-
tangi.

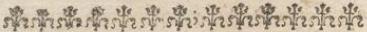
Cum persona soluta permittit se ab alia tangi, eo quidem attractu, qui vulgo censetur pudicus, ut prehensio, concrexatio manuum, amplexus, & oscula iuxta morem patrie: non peccat, nisi ei constet pravo fieri affectu: cui minimi cooperari licet. Scio docere Fillium, etiam si admitti posse, ne tangens infametur. Porro admittens tactus impudicos (vt obsecnarum partium, & mammillarum) vel oculi furtiva, ac morosa, vel indecentia, peccat lethaliter. Quia praus presuminit affectus. *Fillig. tr. 9. 30. num. 19. 6. & alijs.*

Coniugibus tactos, oscula, aspectus, amplexus licet, si ad copulam coniugalem referantur. Quia ad hanc licitum est eis se excitare. Alio autem fine, verbi gratia, voluptatis causa si hiant, venialia sunt piacula. solum. Quia matrimoniū huiusmodi et cohonestat actiones: ac

Sect. I. De Precept. 6. & 9. Recep. Sent. 309.

ac defectus debiti finis mortalitatis non est, nisi cum periculo gerantur, que cum iis sit illicita, eo casu erunt lethales regulariter. Sanchez lib. 9. de matrimonio d. 46. num. 7. *Filliuc. tract. 30. num. 317.*

76 *De tactibus inter sponsos.* Sponfis denique tactus impudici non licent; pudici vero in partibus honestis liciti sunt, si ex iis tantum sensitum intendant delectationem, secus si veneram: nec adit prauis consensu, aut pollutionis periculum. Sanchez lib. 9. de matrimonio d. 46. num. 50. *Bulemba. lib. 3. tr. 4. cap. 2. dub. 2.* citans Bonacinam.

CAPUT X.

De Concubinatu.

77 *Quid Concubinatus*

ONCUBINATVS est frequens, & confusa fornicatio cum eadem persona. Vnde ad concubinatum non sufficit unus, vel alter fornicationis actus, sed requiritur consuetudo, quo aliqui quodammodo ita cohabitent, ac si essent simul coniugati: Ideo fornicarius proprius est, qui soluta abutitur: concubina vero, que abutitur quocumque modo vxorio, id est, quoad usum veneris illegitimam habetur. Vnde de mente iuris non dicitur concubina nisi habeatur per modum uxoris. Tolle libr. 5. cap. 10. num. 12. *Filliuc. tract. 10. num. 55.* Sylvest. verb. *Concubinarius, num. 1.* Azor. tom. 3. libr. 3. cap. 5.

78 *Est grauus admodum periculatum.* Quia homo non solum peccat, sed manet in statu peccati, & in continuo proposito saltet virtuali delinquendam cum eo. Vnde huiusmodi concubinarij peregrinantes reuinari non sunt absoluendi priusquam concubinam dimittant, cum proposito non relabendi, etiam si virga mortis periculum. Quantius enim persistunt in proxima peccandi occasione non censurant sufficiemt dolorem; propositumque vitandi peccatum in futurum, habere. Artamen quando sine graui infamia, vel scandalo, vel alio graui incommodo concubina non potest dimitti, tunc difficultas haec efficit occasionem non voluntariam, & potest exhiberi absolutio. Verum magna prudentia in Confessario opus erit circa cautelam procurandam, & vim difficultatis agnoscendam, ne absoluto indigno impendatur *Nuar. sum. cap. 16. num. 20.* *Sayr. in Clani. libr. 8. cap. 2. n. 9.* *Tolet. libr. 5. cap. 10. num. 1.* *Bonac. de matr. qu. 4. punct. 14. num. 12.* *Sylvi. 2. 2. qu. 154. art. 2.* *Reginald. lib. 5. num. 63.* *Diana part. 5. tract. 14. refol. 107.* & 108.

79 Ati concubinarius non sit, & a populo esse creditur, non debet absoluiri, donec scandalum tollatur, & euulgetur, ipsum huius reum non esse delicti. Imo hoc in calu esset feminam domo pellenda, quamvis scandalum solum sit vnius, vel alterius persona, cum vnicuique Deus mandauerit de proximo. Id autem intelligo, si aliquis incommodo eici possit. *Sylvest. verb. Concubinarius, qu. 2.* *Santi. in selec. d. 10. num. 15.* *Lopez part. 1. Instruct. cap. 7. 8.*

Tridentinum grauiter concubinatus vitium

in laicis reprehendit, & acriter precipit puni. *Quomodo Tridentinum
ri sess. 24. cap. 8.* Non autem tollit Concilium pecunas à iure communi, vel Synodalibus statutis contra concubinarios infictas, nec alium modum procedendit contrā eos, nisi est Ordo *me si in
dinarius eos excommunicare, quia tunc Con- tellendum
ciliij seruanda est forma. Vnde Episcopus po-
test in prima admonitione pecuniaria prece-
concupinarii punire; quia tunc tria moni-
tio necessaria est inter concubinarios, quando
contra eos vult excommunicationis ferri senten-
tiam: non autem si pecunis pecuniaris, vel
alii puniri intendant quo calu sol. minitas, de
qua Concilium loquitur, non requiritur. Bar-
bara in collect. tom. 1. lib. 1. tit. 35. cap. 1. n. 3. & 4.*

Concupinatus laicorum crimen ad solos **81**
Iudices Ecclesiasticos pertinet ponendum. *Ad solos Ec-
clesiasticos
Quia concubinatus legibus ciuilibus non vin-
dicatur iuxta receptiorem sententiam, & ita
fert confutatio optima placere legum inter-
pres. Iudices enim regulares regulariter hoc cri-
men non puniunt, nisi quatenus requirit ab abdittum.
Ecclesiasticis suum brachium impertinent. Scio
non deet se, qui arbitrentur, hoc delictum mix-
tum esse fori. Clari. In tract. Crim. qu. f. 37.
num. 4. Diana part. 1. tract. 2. resol. 87. & part. 5.
tract. resol. 10.*

Clerici concubinarij erant antiquo iure **82**
ipso facto suspensi; sed hoc ius per Tridenti- *Clerici con-
cubinarij non
num est abrogatum: vnde non sunt iam sus-
pensi, sed ab Ordinariis suspendendi. Lege facta suspen-
sionem. Concilium sess. 25. cap. 14. *Nuar. 13. consil. de si. sed super-
cohabit. Cleric. & mulier. cors. Sayr. in lant. 1. deni-
lib. 7. cap. 1. n. 1. Petri Ledeli sum tract. 27. c. 8.**

Concupina, seclusa periculo noui confessus carnalis, aut defectus doloris, in rigore lo- **83**
quendo potest cum Confessario concubinario *Concupina in
rigore loquen-
ti, potest enu-
erit. Quia aliquando poterit esse expe-
diens, ne scemina apud alium Confessarium in-
famaretur, aut quia vult citius a piaculo libe-
rari, vel quia hic aptius poterit illius scrutari
conscientiam. Textus enim cap. Non debet
Episcopus &c. qu. 1. solum precipit, confessariorum non debere commiseri cum feminis,
cuuius confessionem audiet: non vero est con-
uerso, vt non eius confessionem exaudiat, san-
tius in selec. d. 11. num. 16. *Suar. de penit. d. 27.
sess. 4. num. 19.* *Filliuc. tract. 7. num. 246.* Scio
meum Fogundez part. 1. lib. 1. cap. 2. numer. 35.
affiruisse esse mortale, si confessarius audiat
suę concubinę, aut clericus feminam, qua cum
ali quando rem habuerit, confessionem. Sed
tanti virti venia aliis est sensus prefati textus,
qui quide à Bonifacio VII. est renocatus,
teste Santio citato, & Vgolino de offic. ac potest.
Episc. p. 1. cap. 15. §. 8. num. 9.*

CAPUT XI.

De Virginitate.

Verbi tractatio circa stuprum (de quo superiorius) planior fiat, nonnulla de *Vnde dicta
Virginitas,* Virginitate atexam. *Virginitas à que re-
virore dicta putatur; quia à con-
cupiscentia adiustione impunita-
tem denotat. Dupliciter accipitur. Primo, pro
signaculi;*

310 Theologiæ Moralis. Lib. XXXIII.

signaculi Virginea*i* integritate libidinose contagionis experte; & sic non est virtus, sed quid naturalis, quo cum qua exoritur. Secundum, pro voluntate, ac proposito illius integratis feruanda, vel perpetuo, vel falso, vlique ad coniugij tempus: & hoc suodo est virtus. Quia posse inquinari, & non esse inquinatum, honestum quiddam est, commendatione dignum. Hinc ad Virginitatem, ut statum castitatis denotat, duo requiruntur: ex parte scilicet corporis non esse voluntarie pollutum, ex parte verò animi propositum ita se seruandi nisi matrimonio colligetur. At virtus Virginitatis tale propositum profus excludit. Quia neque in re, neque in affectu cum violacioneflare potest. D. Thom. 2. 2. que s. 3. 2. Sylvest. 2. 2. b. Virginitas. Fil. Euc. tract. 30. cap. 1. que s. 6. Lessi. libr. 4. cap. 2. dub. 1. 4. num. 96. Azor. tom. 3. libr. 3. cap. 2. Laym. lib. 3. seq. 4. num. 8.

Fide tenendum contrà hereticos statutum. De filio 8. Virginitatis coniugali statutu*i* esse preferendum non solùm huiusca vitæ commoditate, sed etiam propter spiritualem fructum, & vberius apud Deum meritum. Quia per Virginitatem melius homo à voluntatibus carnis auocatur, & facilior ad orandum redditur, maxime si fe. Numini consecret. Trident. sess. 24. can. 10. Lessi. lib. 4. cap. 2. dub. 15.

86 Virginitas prout dicit statum feminam quatuor modis amittitur. Primo, per voluntariam admissionem viri habentis cum ea copulam, siue sit in matrimonio, siue extra. Secundo, per involuntariam copulam, vt cum femina vi opprimitur, verè enim fractum est claustrum Virginis signaculum, quod nihil aliud est, attestantibus peritissimis Medicis, quam quedam complicatio partium ipsius orificij vasis feminae, quæ per viri accessum dilatatur. Tertio, per voluntariam, siue involuntariam admissionem instrumenti virilis turpitudinem aliquam exercentis, etiam si seminatio non sequatur, modis talis sit, vt pollutionem in natura fana posset excitare, quamvis per accidens non exercitet ob debilitatem, aut morbum. Quartò, tam per sodomitiam in feminam, quam in viro, siue facta, vel admissa sit absque seminatione amittitur irre recuperabiliter. Virginitas: quamvis Cajetanus citandus, per sodomitiam passionem censeat non amitti, multoque minus per alias turpidines in aliis corporis partibus exercitas. Quia verè claustrum Virginale integrum manet: & hoc recipiens. Porro in viro non est huiusmodi Virginitas secundum statum: quia non est in eo Virginale claustrum. Cajet. 2. 2. quest. 152. artic. 1. Lefl. libr. 4. capite 2. dub. 16. Filluc. tractat. 30. numero 2.

87
Quoniammo-
do recuperata
bilibus amittit
tur.
Virtus Virginitatis recuperabiliter amitti-
tur omnibus illis modis, quibus amittitur casti-
tas. Quia re ipsa ab hac non diffinguitur. Vn-
de etiam desideria turpibus, & morosa dele-
tatione perditur. Item nubendi voluntate. Et
per quemlibet actum turpem actiue, vel passi-
uè exercitum citra seminationem, modò sit
voluntarius; nam si inuoluntarius sit, etiā scilicet
claustrum Virginale violetur, non amittitur
Virginitas, vt virtus est; licet enim corrupta
naturaliter virgo non sit, moraliter tamen, seu
in genere moris virgo censetur. Hinc si mulier
sonno consopita, aut vino obruta à quo piam

viro cognoscatur, Virginitatem, ut virtus est, non amittit, si eo consilio cubitum non discessit, aut vino sibi mentem eripuit. Si quis prius ad quietem tendat alicuius obseceni flagitiis cupiditate animum maculauit, aque in somno pollutus est, non desinere Virginem esse Abulensis ad cap. 2. Mar. qu. 74. multis rationibus ostendit. Idemque docet, si quis vigilans nocturnam exoptare pollutionem, quam dormiens patitur, qu. 75. D. Thesn. 2. 1. quist. 52. artic. 1. Valent. b.i.d. 9. qu. 1. punct. 1. Lessi. lib. 4. cap. 2. num. 112.

88

Quam
magis
erit
rati-
bilis.

Virginitatis virtus irrecuperabiliter à for-
mina amicitia quoties voluntariè copulat
cū viro habet, aut polluitur si autem haberet
copulam cum puer impubere, & ipsa
quoque imputabiles esset, nec militia præveniret
etatem, non violaretur Virginitas, sed esset
solummodo contactus turpis granor allis, qui
corporis non tollit integratatem. In viro autem
missi adhuc voluntatæ pollutio quomodo cū
que procurata, non tollitur irrecuperabiliter
Virginitas. Graf. lib. 2. cap. 88. numer. 7. Filluc.
tr. id. lib. 30. numer. 24. Lessi. lib. 4. cap. 2. num. 17.
& 119.

CAPVT XII.

De Desideriis, ac morosis Delectationibus.

Der Desiderium intelligitur voluntas, intentio, vel efficax rei malæ propositum; per delectationem verò simplex amor, & complacenter obediens cogitatio fruendo eius dulcedine absque executionis desiderio. solèque dici *moyſa*, non à mora temporis, cum momento perfici valeat; sed quod voluntas post plenam rationis aduentiam ei immoretur. Omnes sic.

Desiderium ab solutum sive cogitatio cum voluntate consentiente absolute in peccatum aliquando perpetrandum , aut in perpetrato complacente , habet eandem speciem , ac malum . item p. 100. ac malitiam . quam habet actus exterior , in quem fertur . Quia actus interior fert suam bonitatem , vel maleficium . Est communis .

Desiderium cum consensu conditionato,
quo quis aliquid concupiscit sub tali condi-
tione, qua omnem malitiam obiecti auferat,
non est peccatum, saltem mortale: verbi gra-
tia, vellem has vel illa scemna fui, si à Deo
michi permetteretur, vel si peccatum non esset.
Valent. 2.2.d.6. qu.4 pñst.4. Salas 1.2. tral.13.
d.16. fef.27. Si autem conditio malitiam non
auferat, est peccatum: verbi gratia, si cogiem:
si non esset in fenus, mœc harer: si non esse
Religiosus, illicitis me implicearem voluptu-
bus. Bonac. de matrī qu.4 pñst.8. nñm 9. Ra-
tio est, quia eti consensus conditionatus nihil
ponat in rerum natura ex parte obiecti voliti:
in voluntate tamen ponit affectum illud per-
petrandi delictum, præcisa conditio non
infarerente

Sect. I. De Precept. 6. & 9. Reccep. Sent. 311

aferente malitiam: vnde talis erit culpa, qualis esset, illud amare absque conditione. Sanch. l. 1. sum. c. 2. Laym. l. 1. trah. 3. c. 6. n. 10. Id autem, quod de illo desiderio conditionali, illa famina fruerer, si à Deo mihi permetteretur, vel si peccatum non esset, dixi, intelligendum esse, si desiderium efficaciter ad id obiectum non feratur, sed tantum sit significatio propensionis naturalis in illum obiectum. Sanch. l. 1. sum. cap. 2. n. 25. Laym. l. 1. cap. 6. n. 11. Cardin. de Lugo d. 16. num. 376.

⁹² Gaudere, ac delectari de opere malo sub conditione, feliciter in desiderio efficaci illicito, quando conditio est possibilis: et si possit exculari à peccato iuxta quorundam Doctorum placitum, si fiat tantum secundum appetitum rationalem, seu voluntatem (secluso omni alio consensu illiciti periculo, acturis motus, qui tamen quia communiter, & connaturaliter sequitur, vix tutum videtur in praxi,) non potest tamen excusari, si sit delectatio voluntaria appetitus sensitiui, qua propriæ delectatio dicitur, sive communiter cum aliqua corporis delectatione. Ratio discriminis est, quia voluntas potest ferri in obiectum abstractum à malitia, cum sequatur intellectum, cuius est abstrahere: appetitus vero, quia sequitur imaginationem, non fertur in obiectum sub aliqua certa conditione status, vel temporis apprehensionis: sed vt est in se: id est, talis delectatio est de obiecto absolute malo. Bonac. de matrim. qu. 4. pun. 8. Layman. l. 1. cap. 2. numer. 5.

⁹³ Porro delectatio morosa, si terminetur ad cogitatum opus malum secundum se, est peccatum mortale, vel veniale, prout ipsum opus mortale, vel veniale est. D. Tho. 1. 2. q. 7. 8. art. 8. & omnes communiter. Dixi secundum se, quia si delectatio sit tantum de ipsa cogitatione, non autem de opere, non est peccatum. Quia sicut cogitatio verbi gratiæ, de rebus obscenis in ordine ad doctionem, vel concionem, &c. bona est: cogitatio autem de iisdem rebus ex curiositate, est mala venialiter: ita consequenter cogitatio de tali delectatione, tanquam obiecto, non est mala, sed quandóque bona, quandóque venialiter mala. Similiter nec peccatum erit, si delectatio versetur circa modum male operandi, non circa ipsum opus malum: quomodo sine peccato nos delectant fabiae, comedie turpium amorum, non secundum se, sed secundum artificiosum, ac industrium modum. Layman. lib. 1. tom. 3. cap. 6. num. 1. & alii.

⁹⁴ Vnde licitum est gaudere, ac delectari morose de effectu bono, secuto ex opere malo. Quia tunc delectatio non est de obiecto malo. Si talis effectus fecutus sit ex opere secundum se quidem malo, hic tamen, & nunc culpa vacante, vt verbi gratiæ, quia factum est in somno, amentia, ebrietate, inculpabilis ignorantia: tunc etiam de ipso actu licet aliquando delectari, non quidem secundum se, sed vt est causa tali boni effectus: verbi gratiæ, de solutione naturæ in somno facta. Quia obiectum huiusmodi delectationis non est malum. Bonac.

nac. de mar. d. 4. pun. 8. n. 8. Lessi. l. 4. c. 3. n. 105. & 106. Vasq. 1. 2. d. 105. c. 2. Sanch. l. 1. sum. c. 2. num. 18. Card. de Lugo de pœnit. d. 16. num. 389. Imò adiiciunt, licet aliquando desiderare (affectione simplici, & insufficiaci desiderio) vt tale quid fiat si culpa: verbi gratiæ, vt in somno naturæ solutio eueniat ob finem bonum: dummodo desiderium tam intensum non sit, vt tale quid probabiliter causet: nec sit periculum consentiendi in huiusmodi voluptatem. Quia obiectum desiderij huius, aut gaudijs malum non est. Lessi. vbi sup. Bonac. imbi.

Peccatum mortale non est, si coniuges delectentur appetitu tantum rationali de actu coniugij præterito, futuro, vel possibili, respetu ^{An litterat} ^{cōtūgib⁹ de- lectari app-} comparsis prætentis, vel ablensis. Item si sponsus desiderat copulam futuram, aut de ea rationali delectetur: vel vidua de præterita. Quia huius coniugij actus habent obiectum licitum. Dixi appetitus ^{præterito, aus} rationali. Quia si sponsus, aut vidua voluntarie consentiat in delectationem sensituum, & carnalem, (qua recordatione copula futura, aut præterita naturaliter oritur,) mortaliter delinquit. Lessi. Bonac. Palau. Tanner. Diana citati a Busemb. l. 5. c. 1. art. 2. n. 3. Quia vero ad supradictam voluntatis oblectationem sensitua, & carnalis, vt plurimum, imò etiam consensus in fornicationem periculum consequitur: oblectatio illa voluntatis in praxi vix locum habet saltem in sponsis, & vidua: inter coniuges vero, modo periculum pollutionis absit, etiam sensitua, ac venerea delectatio mortale non est. Quia status matrimonij excusat hæc, vt etiam tactus impudicos solius voluptatis causa institutos. Et quia hæc tendunt per se ad opus coniugale, licet per accidentem opus non exercetur. Bonac. de marim qu. 4. Sanch. Lessi. Diana, quos Busemb. lib. 5. cap. 1. art. 2. num. 3, sequitur.

⁹⁵ Qui delectationem morosam, aut desiderium mortale confitetur, debet operis addere circumstantias de coniugata, moniali, consanguinea. Quod limitarim, si delectatio feratur in obiectum apprehensum secundum totum suum malitiam: non autem si tantum secundum partem: verbi gratiæ, si in fecimina confessione, apprehensam, vt non suam, non tamen vt alteri nuptam, vel vt monialem. Tunc enim probabile est, delectationes tales ad simplicis fornicationis speciem reduci. Sa. v. Luxuria. Salas 1. 2. to. 2. tr. 13. d. 16. scil. 6. nu. 5. 9. Legi Cardi. de Lugo de pœn. d. 16. num. 363. Aliud est de ipso opere externo, quod semper fertur in obiectum secundum totam suam malitiam: aut etiam de desiderio efficaci, quod fertur in opus exterritum secundum se, & vt est à parte rei, proinde est eiusdem cum illo speciei, id est semper eius circumstantia sunt aperienda.

Si quis sine causa, ac necessitate exeat actionem ex qua intelligit, delectationem carnalem naturaliter orituram (verbi gratiæ, ex audit turpia curiositate legit, vel audit turpia) tamen sine directa intentione, & sine consensus pericolo, venialiter peccat; si vero iustum causam ter peccato habeat, nec venialiter delinquit. Busemb. ex Less. & aliis.

SECTIO

SECTIO SECUNDA.

De Praecepto Sexto, ac Nono, Problemata.

CAPVT XIII.

Circum simplicem Fornicationem. Vbi de
Cocubinatu?

PROBL. I.

Fornicatio simplex, seclusa Dei prohibitio-
ne, ex natura sua est, & non
est peccatum morti-
ferum.

98
Non est mor-
tale.

NON est. Quia non impedit bonam
prolis educationem, extra matrimonium enim potest conueniens edu-
cacio prolis haberi, condutio optimo pedagogo. Et quia non est contra dilectionem Dei, neque contra proximi amorem. Sic Martinus à Magistris, teste Caietano 2.2. qu.
154. art. 2.

99
Peccatum
mortale est.

Est profecto peccatum mortiferum natura-
li iure, & divino, & humano prohibitum: &
non solum malum quia prohibitum; sed prohibi-
tum quia malum. Quia fornicatio oppo-
nitur Temperantia virtuti per grauem excessum, qui excessus cum sit grauius deviatio à re-
& rationis regula, necessariod erit mortiferum
peccatum. Grauitas autem, & malitia huius
criminis in eo sita est, quod fornicatio directe
destruit, & opponitur fini, ob quem Deus hu-
manum coitum concessit; concessit autem non
solum ob filiorum multiplicationem, sed etiam
ob eorum rectam instructionem, & educationem, qui fieri ex rei natura non potest, nisi
certum, ac determinatum patrem habeant,
sicut & matrem, quod per solum matrimonium sit. Est doctrina de fide, Clement. Ad no-
stram de haereticis Cor. 6. Neque fornicarii Re-
cum Dei possidebunt. Ita omnes partes D. Tho.
2.2. qu. 153. & 154. Caiet. ibi. Valent. d. 9. q. 1. 3.
punct. 3. Lessi. tom. 1. lib. 4. cap. 4. dub. 5. & 7. Azor.
tom. 3. lib. 3.

100
De fide est,
esse mortale,
latenus defensio potest. Porro licet de fide non
vnde reiciens, ester nostra assertio, auctor Martini à Magistris
da tuncquam multis absurdis implicatur. Nam per accidens
errone pri-
ma sententia
est, posse bonum pueri pedagogum stipendio
queri, semper enim ex natura sua non bene
consuleretur prolis educationi, cum id solum
modo locum habere posset in diuitibus, non
verò in pauperibus: vnde si hoc verum esset,
in solis diuitibus non esset mortifera simplex
fornicatio: & quo quis esset ditor, eo cum plu-
ribus licet fornicari posset, seclusa Dei pro-

bitione. Addo, id non tollere inordinatio-
nem illam, quam actus fornicationis per se, &
ex natura sua habet, quatenus in eo præter-
mittitur conditio matrimonij, quam natura re-
quirit ad perfectam, & connaturalem prolis
educationem; qua prætermisso cum sit rei gra-
uus, ac mortal is, peccatum lethale necessario inducit. Deinde falsum est, huic si modi fornicatio-
nem non esse contrà Dei charitatem, ac proxi-
mi amorem; est enim directe contrà proximi
charitatem, cum sit contra bonum prolis na-
scitur: & indirecte, ac mediata contra charita-
tem Dei, ut adnotat D. Thom. 2.2. qu. 154. art. 4.
& 5.

PROBL. II.

Simplex Fornicatio est, & non est grauius
peccatum furto.

SVPPONO, fornicationem non esse grauius
peccatum iis, quae sunt contrà Deum, aut
contra honorem, ac cultum eius immediate. ¹⁰¹ Nemoda
Quia grauitas peccati desumitur ex magnitudine boni, cui opponitur: maius autem est bonum diuinum, quam humanum; vnde grauiora
sunt peccata, quae Deo, vel honori Dei imme-
diatae opponuntur, & quae committuntur contra virtutes Theologicas Fidei, Spei, ac Charita-
tis. Nec est grauius peccatum ex genere suo, ¹⁰² Nemoda
quam omnia, quae sunt contra homines. Quia
grauiora sunt ea, quae contrà hominem, in vitam
perpetrantur. Hinc homicidium grauius pec-
catum est fornicatione simpli. Quia meliori
bono, nempe vita hominis iam nati opponi-
tur: fornicatio autem opponitur boni homi-
nis iam nati educationi. Quæsi ergo autem,
num grauius sit furto peccatum?

Est quidem. Quia quo maius est bonum, ¹⁰³ Nemoda
cui vitium opponitur, maior est ipsius vitij gra-
uitas; fornicatio verò opponitur bona educa-
tio, & fortuna bonis ipsius hominis exteris: minus verò ex genere suo est
bonum habere fortunæ bona, quam perfecta
carere educatione. Sic D. Thom. 2. 2. qu. 154.
art. 3.

Non est grauius furto peccatum. Quia fur-
tum est contra iustitiam, fornicatio verò sim-
plex in ordine ad damnum prolis nascitur
est contra charitatem; præstantior verò est vir-
tus iustitia, quam charitatis. Ita Martin. de
Magistr. apud Caiet. 2. 2. question. 154. art.
t. 3.

Probabilem reor partem secundam, pri-
mam autem probabiliorem præfero. Quia ab-
solutè loquendo fornicatio simplex est contra
bonum vitæ: est enim contra bonum vita fu-
turæ: maius verò est, absolutè loquendo, bo-
num

Sect. II. De Precept. 6. & 9. Problemat. 313

num vita, quam fortunatum bonum. Potrō simplex fornicatio etiam est suo modo contra iustitiam, quatenus absolute perfecte hominis vita nocet.

PROBL. III.

Publici, ac notarij concubinarij sunt, & non sunt hodie ipso facto de iure suspensi: & sunt, & non sunt irregulares si actum Sacri Ordinis exercercent.

¹⁰⁵ *Suspensi sunt hodie ipso facto de iure sunt, & sunt irregulares si celebrant, aut alium Sacri Ordinis sic actum exercercent. Quia c. Vesta, de cohabit. Cleric. & mulier. & c. Quesitum, eodem iu. dicitur huiusmodi concubinarios publicos esse suspensos & quoad se, & quoad alios Virget declaratio Cardinal. Tridentini ad c. 14. sef. 2. que hodie habent. Clerici concubinarij sunt etiam hodie, si notori sunt ipso iure suspensi, propter etiam in veteri iure sunt. sic Toler. 1. c. 4. n. 1. Sylvest. 2. concubinarij. Nauar. sum. c. 3. n. 7. 6. Ludou. Lop. p. 2. Instrut. 6. 2. 3. 15. Vega sum. p. 2. c. 108. casu. 3. Azor. 1. 6. c. 7. 9. 5. Rebus. in concordat. ita de publico concub. in 1. 3. & 9. pon. Farianac. 10. 4. q. 1. 3. 8. de delict. carnis, num. 51. & alij.*

¹⁰⁶ *Notorij concubinarij non sunt hodie ipso iure suspensi: nec sunt irregulares si in peccato publici concubinatus existentes celebrant, aut sacros Ordines publicē exercercent, ac solēniter possunt tamen suspensi ab Episcopo, vel Iudice, si postquam admontio fuerint, vt à concubinatu recedant, non parnerint. Quia suspensio, irregularitas, & excommunicatio sunt quedam penas, que ipso facto non incurvantur, nisi in iure sinevidenter, & indubitanter exprefſa, vt omnes facēt. At nullibz in ure exprefſum est publicos concubinarios esse ipso facto suspensos: Ergo minime sunt. Maior est certa minor emp̄: Quia c. Clerici, de cohabit. Clericor. & mulier. non imponitur suspēſio ipso facto publicis concubinariis, sed praecepit imponeā ab Episcopis, si ipsis videbitur ibi. Verum ipsis per suspensionis interdicti panes debes arduis cogere, vt mulieres ipsas a se ita renoueant, quod de illis sinistra suspicio non possit haber. Neque c. Quaſitū id dicitur exprefſe ibi. Quaſitū est de Clericis in fornicatione prolapsis, an eorum officia sint audienda; Verum etiā quoniam pro mortali peccato quoad se ipsū confitit esse suspensionem, non debet tamen in officiis diuinis entari, nisi peccatum huiusmodi sit notorium per sententiam, vel confessionem factam in iure, aut per sententiam rei que tergiversatione aliqua celari non possit. Quibus in verbis non imponitur exprefſe ipso facto suspēſio publicis concubinariis. Aequiparatur enim ibi publicus concubinarius peccator occulito: & sicut oculus peccator improprii est ipso facto suspēſio, quatenus non potest licite, dum in peccato est, divina officia exercere: ita neque etiā publicus concubinarius potest quoad alios divina exercere officia, neque illi possunt licite illa ab eo petere, nō qui ipso iure est suspensus; sed nō illi praebeat occasione publicē peccāti cū publico populi scādalo. Neque c. Vesta facient primā sententie verba Eſcob. & Mend. Theol. Moral. Tom. IV.*

illa: si dubitatione teneatis quod a Clericis, Presbyteris quanquam fornicariis, quando in tolerantur, nec habent operis evidētiā, licet dīni na Mysteria audiēntur, & recipiantur Sacramēta. Certè verba hēc condēm, ac caput praecedēs interpretationem admittunt. Ideo enim hī dic̄tur, non esse licitum, divina officia andre ac Sacramēta recipere ab huiusmodi publicis cōcubinariis, quia scādalo daretur occasio: & quia petitione & receptione Sacramentorum Sacerdotes illi ad permanentium in misero statu cōfirmantur. Ita Suar. 10. 5. decens. 1. st. 4. a. n. 4. & praecepit 10. Aula. p. 3. d. 5. dub. 2. Garcia de ben. f. 7. c. 1. 4. num. 32. Sotus in 4. dist. 1. q. 5. a. 6. Rodriguez. 1. sum. c. 67. n. 1. Henrīq. 1. 9. c. 2. p. 13. lit. P. Vgoli. de irregul. c. 43. §. 3. Fagund. in Vecal. 6. c. 2. n. 10. & alij plures ex Neotericis.

Prima sententia satis probabilem, secundāe probabiliōē esse existimo, quā validē ex Tridentino sef. 5. c. 4. roborō. Locutum enim Concilium de Clericis concubinariis notorij: praecepit, vt praemissa tria admonitione suspeſdātur, nisi respuerint: Ergo non erāt ipso facto suspensi, aliquin enim fructu ſuspēdi inberentur. Accipe Cœcili⁹ sententia. Quoad Ordinarius etiam v. i. sedis Apostolice delegatus arbitrabitur ſuspendantur: & ſi ita ſuspeſti eam non expellat, quibuscumque beneficiis Ecclesiastici, portionibus, pensionibus, ac officiis priuinentur. Nec reor obſtare emīt. Cardinal. declarationem, qua maximē prima sententia nititur. Quia eos puto fructu locutus de iure, in quo fundabatur ea opinio; noluisse autem tollere conſuetudinē, quā ſecunda ſtabilitur, dū afferit, illā ſuspēſionē, ſi quia in iure fundata erat, propter non viſum in defuetudinem omnino abſiſſe; quod ſuppōnit Concilium, afferens poſſe huicmodi ſuspēſionem ab Episcopis publico concubinario imponi, ſi ipsis viſum fuerit.

PROBL. IV.

Pana suspensionis habet, & non habet locum in publicis concubinariis Clericis ſolum in minoribus constitutis.

¹⁰⁷ *S*i retineatur prima probabilitis quidem opī. ^{status quo.} *Habent in eis* Problēma proximo exprefſa requiro: *ſimis.* an pena ſuspēſionis ipso facto, locum habeat dumtaxat in Sacerdotiis, Diaconis, & Subdiaconis: an etiam in aliis Clericis in minoribus ordinibus constitutis, ita ut maneant ipso facto ſuspensi ab viſu iurorum ordinum ſi publici concubinarij, aut fornicarij ſint, & ſint irregulares ſi in eis minifrent?

Habent in eis locum. Quia in cap. Vesta, de cohabit. cler. & mulier. & in aliis capitibz, qui ^{Habent in eis} bus de huiusmodi ſuspēſionis agiuntur de Clericis generatiōnē agiuntur: & Cardin. declaratio ad c. 14. sef. 25. Concilij Tridentini profatur: Clerici concubinarij ſunt etiam hodie, ſi notori ſint ipso iure ſuspensi a diuinis, propter etiam in veteri iure ſunt. At in minoribus ordinibus Constituti sub Clericorum nomine continentur. Sic Farianac. 10. 4. q. 1. 3. 8. num. 7. 1. Bernadr. Diaz, quem ibi allegat in p̄al. crimin. cap. 79. v. Concubinarij, num. 2. D. Antonin. part. 3. c. 3. iii. 27. Viuuius opin. 12. 3. num. 1.

D 1

108

314 Theologiae Moralis Lib. XXXIII.

¹¹⁰ In eis locum non habet. Quia quoad Clericos in minoribus constitutos nullibi inuenitur in iure huiusmodi suspensionis fundamen-tum. Et quia irregularitas non incurritur, nisi suspensi exerceant solemniter actum Ordinis, in quo suspensi sunt. In minoribus autem Ordinibus non inuenitur in iure in quo solem-nitas consistat. Ita Ludou. Lopez part. 1. p. 16. cap. 23. & 3. Fagund. Decalog lib. 6. cap. 2. n. 16. & alij.

¹¹¹ Hoc afferendum reor, adiiciens, posse illos à suis Episcopis, si in habitu, ac tonsura ex-erendum reor. ^{Hoc pref.} & soro Ecclesiastico gaudente, carceris pena, vel alteri puniri, vt ipsi videbitur, si post trinam monitionem, se corrigerem, renue-rint. Trident. sess. 25. cap. 14. Clerici vero Beneficia Ecclesiastica, aut pensiones non habentes iux-ta delicti, & consuetudine perseverantiam, & qualitatem ab episcopis carceris penitus, suspen-sione ab Ordine, & inhabilitate ad Beneficia obtinenda iuxta Sacros Canones puniantur. Vbi illa verba, Clerici carceris penitus, & inhabilitate ad Beneficia obtinenda, comprehendere etiam Clericos in minoribus videntur.

PROBL. V.

Clerici publici concubinarij sunt, & non sunt de iure ipso facto excom-municati.

¹¹² Vnt planè. Quia cap. Clericus, de cohabit. cle-¹¹³ m. quidem. S sic. & mulier. & cap. 1. de consanguinit. & af-finitate, id afferatur. Sic Farinac. tom. 4. ques. 1; 8. num. 42. Bermon. de publ. concubinar. verb. Alios non publicos, num. 3. Dcian. tract. crim. I. 6. c. 21. num. 8.

Minimè sunt. Quia in prefatis capitibus nulla prorsus mentio fit de excommunicatione. Ni si forte primæ sententie Autores ipsam suspensionem cum censura sit, excommunicationem vocentur: cum tamen suspensi, & excommunicatione inter se differant, & diuersos fortiantur effectus. Ita Fagund. Decal. 6. cap. 2. num. 17.

¹¹⁴ Meo hæree Doctori, cum ostenderim publi-cos concubinarios haue esse in iure ipso facto suspensi. Poterunt tamen ipsi excommunicati ab Episcopis, si admoniti, non emendentur. Quia penæ quibus ad emendationem puniri possunt huiusmodi Clerici penes arbitrium Episcoporum sunt, modo sine iuxta Sacros Canones, vt patet ex Trident. sess. 24. cap. 81. de res. & sess. 25. cap. 14. Et miror equidem pri-ma sententia Autores tam propensos tñle ad augendas, ac extendendas penas, cum tamen sint restringendæ.

PROBL. VI.

Concubinatus crimen est, & non est merè Ecclesiasticum. Indices secularares ex officio illud possunt, & non possunt punire.

¹¹⁵ Etsi merè Ec-¹¹⁶ clesiasticum. C rimen hoc est merè Ecclesiasticum, atq; ideo iudicio tantum Ecclesiastico vindicari potest. Quia concubinatus peccatum nulla legi ciuili prohibetur, nulla punitur, quin modo aliquo si non approbari, at salem dissimulari videtur. Item lega. 47. §. 1. vers. par. ii ff. de legat. 3. Authent. Licet Cod. de natural. Alexand. l. ex facto, §. si quis negatur, num. 13 ff. Ad Trebellian. Ergò merè Ecclesiasticum est, nam criminis, quæ sola lege Canonica, non ciuili, prohibentur, merè Ecclesiastica cenfenda sunt, iuxta communem Doctorum sententiam, quam approbat Nauar. ad c. Nonit, de iud. so-tab. 6. Sic Iuli. Clari in pract. crimin. quæ 27. num. 9. Portius consil. 21. num. 26. Iulchus devisor. l. 1. c. 21. num. 26. Abbas ad c. Cum sit de fro-compet. num. 25. Anchis ibi, num. 9. Areti. nu. 15. Soc. num. 24.

Crimen hoc non est merè Ecclesiasticum, sed & ciuile. Quia cum à secularibus committitur, nulla ratione merè Ecclesiasticum dici potest. Si agamus de punitione, ac mera illius vindicta, propterea Doctores prima pars existimant. Nec illorum fundamentum valet. Quia licet nullibi in iure ciuili expresse secularium concubinatus puniatur, de iure communio lo-quedo: punitur tamen, ac prohibetur sub adulterio, quod constat, crimen esse merè secular, non Ecclesiasticum. Unde non approbatur tam defensionem crimen iure ciuili, sed leuere, vt per est, vindicatur. Porro receptu est apud omnes, laicos in foro seculari, Clericos vero in foro Ecclesiastico iudicari, ac puniri debere pro culpi præterita publici concubinatus, vt constat ex-perimèto, & cù cōmuni docet Nauar. c. Nonit. de iudic. notab. 42. Couar. l. 3. variar. cap. 3. nu. 1.

Distingendum existimat. Si de hoc crimen agatur principaliter ad penitentiam, seu punitionem præteritæ culpa, solus Iudex secularis competens est, & secularis punire potest, si autem de correctione, & futura emendatione agatur, præ-tiuis admonitionibus, poterunt huiusmodi secularates ab Ecclesiasticis Prelatis compelli, vt à peccato recessant, & concubinas cum effecto cœlicant. Probo ex Trident. sess. 24. c. 8. & sess. 25. c. 14. Nā primo loco expresse loquitur de concubinariis secularibus solutis, & vxoratisib; Tam solitos, quam vxoratos cuiuscumque status, & ad illorum emendationem præcipit, vt ter ad-moneat, & quod si ter moniti, concubinus non eicerint, sèq; ab eari confutetidine pō feuerint, præcipit, vt excommunicatione feriantur; & si cœnitis neglectis per annū in concubinatu perr. alerint: imperat, vt leuere puniantur, nō iā propter concubinatus crimen, sed ob censu-larum neglegctionem. Constat igitur ius Ecclesiasticum, cum sermo institutus de concubina-tu seculari personarū, solū agere ad futuram emendationē: cū vero agitur de personarū Ecclesiasticarū concubinatu, non solum de futura emendatione sermonē institutus, sed eiā de culpe punitione. Quāvis autē crimed hoc sit merè secu-lare, quod præterita culpa: nō possunt tamen Iudices secularares ex officio, & absque speciali Principis rescripto illud punire, & hoc quidē nō quia crimed merè Ecclesiastici sit, sed quia in foro seculari nullibi per leges punitur expre-sse, nec vñ certā, & determinata penā haberet in iure ciuili expresa. Quādōq; tamē per spe-ciale rescriptū Principis secularis de hoc cri-mine secularis Magistratus inquirūt, & crimi-nis puniūt. Et apud Hispaniā vulgare iam est, ¹¹⁷ sacu

ESCOBA F
Theof Mor:
Tom. III. LV
E IV.

Sect. II. De Præcep. 6. & 9. Problemata. 315

secularium concubinatus à seculari iudice si-
ne speciali rescripto puniri.

PROBL. VII.

Clericorum Concubine possunt, & non pos-
sunt à iudice seculari
puniri.

118
Non possunt
iudicari.

Concubinæ Clericorum in foro, ac iudicio
seculari iudicari non possunt nec pro præ-
terito criminis castigari: nec valent secularia
statuta, quæ in ipsis pœnam decernunt. Quia
earum infamia videtur in Clericos recidi, quo-
rum delicta non sine graui nota publicantur:
& apud secularare tribunal non bene audit Ec-
clesiæ status puritas. Sic Abbas ad cap. cum
sit generale, num. 25. de foro compet. Iason. ad l.
penit. num. 17 ff. de iuris d. omn. iudic. Palati. re-
pet. rubr. §. 39. num. 7.

119
Iudicari pos-
sunt.
Clericorum concubinæ possunt à iudice sa-
eculari puniri, & pro criminis prælupo castiga-
ri: & valent statuta secularia quæ in ipsis pœna-
nam decernunt. Quia præterquam quod legi-
bus Romanorum, totius Hispania l. 21. part. 4.
Gallia, &c. in concubinas pœnae decreta sunt;
omni iurius fundamento caret, denegare seculari-
ribus iudicibus potestatem puniendi tempora-
le crimen à seculari persona commissum. Fa-
gund. Decal. l. 6. cap. 2. num. 23.

120
Certum hoc
mihi.
Hoc mihi certum. Nam infamia illa Cle-
rici complices sui loci criminis, per accidens
sequitur, & non intenditur in iudicio, ubi
concupina merè secularis accusatur; & ve-
llint, nolint Clerici in illa consenserit virtua-
liter, quando crimen voluntariè patra-
runt, vnde voluntarie se huic periculo expo-
suerunt.

PROBL. VIII.

Possunt, & non possunt occulte Clericorum Con-
cubine apud tribunal seculari accusa-
turi, & puniri.

121
Possunt qui-
dem.
Possunt à iudicibus secularibus puniri occ-
cultæ Clericorum Concubinæ. Quia cum
delictum occultum sit, Clerici ex infamia non
videntur quodammodo puniri. Cum autem pu-
blicæ concubinæ accusantur, & puniuntur, in
Clericorum dedecus supplicium illud refundi
videtur, & sic quodammodo, & ipsi puniun-
tur. Hoc supponere videntur Anani. ad rubri-
c. de adult. num. 4. Felin. in cap. Cum sit
generale, numer. 24. de foro compet. Boërius de-
cis. 72. Perez ad leges Castellæ lib. 1. titul. 2.
lib. 21. Itali. Clat. in præf. crimin. question. 27.
numer. 4.

122
Minimè possunt occulte Clericorum con-
cubinæ à secularibus iudicibus puniri. Quia
hoc à iure non probatur, imò contrarium pro-
batur in iure ex generali regula c. Qualiter. 2.
de accusatorib. quæ prohibet aduersus non in-
famatos inquisitionem fieri. Fagund. Decal. l. 6.
cap. 2. num. 24. & omnes communiter.

123
Hoc omnino certum. Quia omnes leges
Pec. omnino tam Canonica, quæ ciuites pœnas sas in pub-
licos tantu' concubinario, & cōcubinario decernunt,
Eccles. & Mend. Theol. Moral. Tom. IV.

vt constat ex sit. de cobabit. Clericor. & mulier.
Certè crimina occulta Deo soli referuantur,
nec publica pena delictum secretum potest
relipcer, aut cum illo habere proportio-
nem.

CAPVT XIV.

Circà Stuprum.

PROBL. IX.

Virgo consentit in defloratione sub cura pa-
rentum existens: Tunc datur, & non
datur Stuprum:

VNC defloratio virginis conti-
net speciale deformitatem di-
stinctam à simplici fornicatione,
quando virgo est sub potesta-
te parentum, vel tutorum, vel
eorum qui loco parentum sunt: secus si extra
hanc potestatem sit, suive iuris. Quia si sub
parentum custodia existit, etiam si ipsa sponte
consentiat, specialis iniuria parentibus irroga-
tur: sed datur enim tunc non solum in honore ve-
hementer, sed etiam in facultatibus, nam co-
gentur vel docere augere, si eas velint coniu-
gio aptare vel totius vita cursu aere innuptas.
Neque enim illa possunt cedere iuri suo, dum
sub parentum adiutu potestate cum tanto il-
lorum præjudicio, cum sui iuris adhuc non sint:
vnde haud satis erit eauri consensus. Sic D.
Tho. 2.1. queſt. 6.4. art. 6. D. Antonin. part. 2. tit.
5. c. 2. initio. Angel. v. S. uprum. Syloest. v. Luxu-
ria queſt. 1. Tabie. v. stuprum. num. viii. Tolet. lib.
3. cap. 18. num. 2. Heniq. lib. 2. cap. 8. n. 2. Fulluc.
trati. 3. cap. 3. nn. 66 & alij.

Peccatum illud, quod patrat in virginis de-
floratione, ea volente, ac libere consentien-
te, stuprum non est, nec à simplici fornicatio-
ne specie distinguitur, quamvis virgo sub cura
parentum, vel aliorum qui loco parentum
sunt, sit constituta. Quia hic in parentes non
datur iniuria, neque in sponsos futuros, aut
damnum illum irrogatur. Nam virgo est sui
corporis domina, non parentes, neque illius
futurus sponsus, quisquis ille erit; & vio-
lator Virginis non habet parentis honorem, aut
sponsi futuri immediatè, ac directè, sed imme-
diata, & indirectè volente scilicet, ac consen-
tiētate virgine. Neque parentes, vel futuri sponsi
in facultatibus suis damnum accipiunt, quia si
stuprum est occultum, non tenentur illud ma-
nifestare, & possunt filiam traete viro, ac si
virginitas flore potiretur, quia sufficit pù-
blice talis reputetur. Nec filie se nubiles set-
uare, & habiles ad coniugium s' alioquin enī
non possent hanc eouere castitatem, aut in-
nuptæ manere. Deniq; nulla ratio probat, pa-
rētes habete maius dominium in filia virginem,
quæ in soluā. Cum ergo non sit speciale pec-
catum abuti solita sua paterna potestate con-
stituta nec Virgine, si sponte consentiat. Ita
Sanc. l. 7. de mar. d. 14. n. 5. Svar. de pan. 10. 4. d. 2. 2.

Dd 2. folio 2.

316 Theologiæ Moralis. Lib. XXXIII.

sec. 4. num. 5. & 6. Petr. Nanar. lib. 1. de resit. c.
3. num. 4. & 9. Valq. 1. 2. q. 7. 4. art. 3. d. 11. 2. num. 1.
& 3. Lessiv. 1. lib. 2. cap. 10. dub. 1. num. 5. Fa-
gund. Decib. lib. 6. cap. 4. num. 7. Sotus in 4. dis-
18. qu. 2. art. 4.

126

Communiorem hodie proximam sententiam esse putarim. Nam si laeduntur parentis facultates, quando est publica defloratio, id quide n fit volente, ac consentiente filia, quam tanquam sui corporis dominus habet, ut absque iniuria patris tale damnum per accidens inferat, suo corpore illicite vendo. Haud alter qui suo in agro puteum fodit, non tenetur damnum reficere vicino, cuius pugni venas suum in puteum recurrentes incidunt. Quia vius est iure suo, & per accidens inde vicino damnum illud aduenit. Quemadmodum qui iniuste custodit in carcere, potest cum damno carcarii aufugere, quia suo iure vitetur.

asserit Sanch.lib.7.de matrimonio.d.14.Valsq.1.2.
d.112.cap.2.Lessi lib.2.ca.10.dub.1.Sotus in 4
dist.1.qu.1.art.4.Nauarra lib.2.de rebus.cap.3.
num.43.3. et omnes ferè Doctores cum D.Tho.
2.2. qu.19.4.art.7. Vnde non erit proprie
stum illud quo feminam vidua honeste fama
corrumperit.

PROBL. XI.

*De Iure Canonico cogendus, & non cogen-
dus disflorator. Virginem dotare, si velit
verberum panam sustinere.*

DE iure Canonico cogendus stuprator pri-
mò Virginem deforatau dotare, & in-
super eam sibi in vxorem ducere si autem non
vult ducere, post constitutionem dous virgis
exditur. Quia cap. 1. de aua 1er id praecipiatur.
Sic Nauar. Jam. cap. 16 num. 16. Socinii sibi. 6.
Conrad. in pract. rubr. de stupro. num. 17. Anton.
Gomez ad l. Tauri 80. num. 6 iul. Clar. in §. in-
prum. numer. 3. verf. laicus autem. Thefaur. decisi.
P edem dec. 3. num. 2. & 3. Tisch. concil. 709. nu-
mer. 6.

De iure Canonico cogendus non est stuprator Virginem defloratam dotare, si vult verberum sustinere peccatum. Quia verberum vilius est, peccata tanta est, ut non iam aequaliter iniurie, verum & superare videatur. Ita Innocentius ad cap. Pernit, de adulterio, ad finem. Holtiensis ibi, num. 4. ad verb. corporaliter. Etiamnam, Joan. Amor. num. 5. ad verb. Reducatur Butti, num. 2. Henricus Bohemicus, num. 4.

PROBL. X.

*Stuprum committitur, & non committitur
etiam in Videlicet honestam.*

128

Stuprum committitur non solum in Virgini
nem, siue sponte consentiat, siue non con-
sentiat: sed etiam in Viduam honestam. Quia
id non obscurè asseritur. Item l. Iulii de adul-
ter. Nam viduas honestas Virginitatis quodam-
modo equiparatur. Sic Farinac. tom. 4. qu. 147.
§. II. primum, num. 10. Innocent. & Hoc sen. ad c. 2.
num. 1. vers. lex tanquam dicit, de adulter. Ioan.
Andr. ibi, num. 1. Butrius numer. 4. Abbas num. 5.
Zabacella numero secundo, Salicer. Ad l. eum
qui duos, numer. 2. Codic. ad leg. Iuli, de
adulter.

129

In fiduciam honestam stuprum minimè per-
petratur. **N**ia illi textus loquantur de stupro
latissimè, non de stupro propriissimè. Solum
enim datur propriissimum stuprum, quando vir-
go defloratur, ipsa teniente, ac dissentiente.
Ita Fagund. *Decalog. lib. 6. cap. 4. num. 14.* &c; ali-
communiter.

130

Profecto stricissimè, & in verissima acceptione sic stuprum definio: *Est concubitus nisi cum fœmina Virgine, quo eius integritas per vim, & iniuriam illius violetur.* Itaque violari debet carnis integritas ad verum stuprum, vi-

Deflorator Virginis sponte consent

*Deflorator Virgins sponte consentientia
neur, & non tenetur in conscientia re-
stituere illius parentibus damnum in-
de eis resultans, supplendo augmen-
tum doris, quo farnina deflorata in-
diget.*

TEnetū quidem. Quia re vera parentes in eo sunt damnificati à delectorato: At ^{Textus p. 134} qui alteri iniusta est damnī causa , tenetur illiciū. lud restituere. Sic D.Thom. 2. : quā 154. artic. 6. & ibi Caeret. Abul. ad cap. 5. ^{Mat. ques. 201.} Guilelm. quem refert, ac sequitur D. Anton. p. 2. tit. 5. cap. 6. §. 1. Bernar. Diac. in pract. cap. 83. num. 6. & ibi Salzed. in addit. 2. Non debet. Cor duba l. i. qq. 9. i. 3. Valent. 2. d. 2. qn. 3. punt. 3. Gutier. 1. qq. canon. cap. 37. num. 14. Ludou. Lop. part. 1. Insc. cap. 77. Manu. tom. 1. sum. cap. 108. concl. 3. subit. 3. Minimē

Sect. II. De Precept. 6. & 9. Problemata. 317

135

Non tenetur.

Minime tenetur, aut defloratae foemina liberè consentienti, aut eius parentibus. Quia neque illi, neque parentibus gessit iniuriam. Non illi, quia illa est domina sua famæ, ac signaculi Virginalis: & volenti ac consentienti nulla irrogat iniuria non parentibus, quia si hi aliquod ius habebant in signaculo Virginali, aut fama filie, eis ab ipsis voluntate dependenter: ac proinde deflorator per accidens honorem, ac ius parentum læsit. Ex lesioné autem facta per accidens nulla resultat obligatio iustitiae in conscientia. Ita Lessi. lib. 2. cap. 10. dub. 2. num. 9. Valq. 2. 2. qu. 74. art. 8. d. 112. nu. 3. Suar. de panit. d. 22. se. 1. 4. num. 6. Nauar. sum. cap. 16. num. 16. Sotus lib. 4. de iust. qu. 7. art. 1. ad 3. Sanch. lib. 17. de marim. d. 14. num. 11. Sayr. in Clani. lib. 11. cap. 1. num. 6. alios citans Nauarra de restit. lib. 2. cap. 3. num. 42. 3. dub. 2. Veracr. part. 3. spec. art. 19.

Hanc sententiam veriorem esse credo.
Hanc senti-
tiam veri-
orem esse
affirmo.
Quia præter quam quod id fert vius, filia volens posuit hoc damnum pati, nil de honoré parentis curans absque iniuria illius: sicut potest quilibet absque iniustitia in parentem aliud quodcumque scelus perpetrare, quamvis inde toti familiae dedecus sequatur. Addiderim ipsam filiam voluisse sponse illam nuptiarum pati iactoramque non tenetur pater ei dotem augere, ut competenter nubat: & ipsa potest, inquit patre, inferiori nubere, quin nec ipsa nec inferior ille patri sponse aliquid restituere teneatur ratione iniuria à damno præcisæ. Ceterè si ipsa deflorationi sive consentiens pecunias haberet, quis posset patri iniuria compensare, non tenetur ex illis satisfacere, cum tamen sit causa principialis iniuria; minus igitur tenebitur deflorator filia illius, liberè consentientis.

PROBL. XIII.

Qui Virginem vi, vel importunitis precibus corrumpit, satisfactione ei praefixa, adhuc tenetur, & adhuc non tenetur illius parentibus aliquid pro iniuria illata restituere.

137

Nennulla

suppono.

Suppono, quamvis corruptor nihil promiserit puellæ, si tamen dolo, aut vi aut importunitis precibus eam defloravit, teneri vel illam accere vel damnum reparare. Sufficit tamen, si ei restitutus maioris dotis tantum, quanto indiger, vi talium maritum inueniat, quem virgo inueniret iuxta prudentis arbitrium. Quod etiam restitendum erit quamvis puella sui iuris sit, & parentes non habeat, aucto- re Nauarro sum. cap. 16. numer. 17. addente, non obligari ad eam omnino dotandum; quia id pena est, que in foro conscientiae debetur, donec à iudice post latam sententiam infligatur. Sanch. libr. 4. de marim. d. 7. num. 5. & 6. Adicet adhuc Nauar. teneri ei restituere aliquid amplius pro verecundia, in qua totius virtus cursa est mansura, & pro contumeliis, quas ob id à marito accipiet. Sed huiusmodi restitucionem tunc habere locum putarim, quandò stuprum fuit manifestum. Quæstionem vero, nū parentibus foemina defloratae teneatur corruptor aliquid pro iniuria illata restituere?

Tenetur quidem Quia si ipsi puellæ aliquid Esab. & Mend. Theol. Moral. Tom. IV.

debetur adiici pro rubore; ac contumelia, tu- *Tenetur ali-*
bore, ac contumelia parentes ob filie publi- *quid pateni-*
cam deflorationem proculdubio afficiantur, *bus restitu-*
qua debet compensari. Sic Petri. Ledeſ. de ma- *re.*
trimon. q. 4. Mart. 4. dub. 1. Philiac. de offic. Sacerd. *tom. 1. part. 2. lib. 4. cap. 17. Carbo. de restit. qu. 16.*
concluſ. 9. & alij.

Minime tenetur. Quia qua satisfactione de- *139*
florator Virginis corruptæ compensat iniu- *Non tenetur*
riam, parentibus simul fecit fatus; quare eo do-
tis supplemento restituto, nihil parentibus ul-
tra debetur. Ita Sanch. lib. 7. de matrimon. d. 14.
num. 12. Fagund. Decalog. libr. 6. cap. 5. numer. 5.
& alij.

Idem afferro. Nam parentum rubor, vel de- *140*
deces accidentale est. Attamen si ex ingressu *Idem affer-*
defloratoris ad Virginem rupia est domus pa- *mo.*
rentum, vel aliud damnum illius rebus illa-
tum, non dubito, teneri stupratorem illud eis in
conscientia restituere.

PROBL. XIV.

Puella vi deflorata tenetur, & non tenetur defloratorem equalis qualitatibus paratum; acceptare ita maritum; sed potest, & non potest dote postulare.

Quidolo, vi, aut importunitis precibus Vir- *141*
ginem defloravit, paratus sit eam ducere, *Tenetur ac-*
& nec ipsa, nec parentes eius velint, sed postu- *cipare.*
lent dotis augmentum; aut illatae danni valo-
rem: tenetur puella illam acceptare in matru-
tim, ei in conditione, seu qualitate respondentem:
alioquin corruptæ liberæ restitutiois obligatio manebit. Quia initio coniugio per-
fectius iniuria, quam dote addito compensatur.
Sic. Coar. p. 2. de sponsal. cap. 6. §. 8. num. 1. 9. &c
alij valde probabiliter.

Non tenetur deflorata vi, aut dolo puella de- *142*
floratorem paratum eam ducere acceptare in *Non tenetur*
maritum, siue ille æqualis, siue superioris sit qua-
litatis: sed poterit postulare dote. Quia ratio-
ne ab illo puella, aut parentibus illatae, optio
apud illam, & parentes eius manet. Ita Lessi.
10. 1. 2. de iniur. per stupr. cap. 10. dub. 2. num. 12.
Fagund. Decal. d. 6. cap. 5. num. 6.

Verius hoc existimo. Adicet Lessius, si è co- *143*
trâ stuprator, velit compensare pecuniis, & illa *Verius hoc*
nolit pecuniarum, sed coniugij compensationem: *mibi.*
non teneri eam ducere in foro conscientiae ante
sententiam latam; sed sufficere dampnum pre-
cio, reparare. At probabilius crediderim cum
Fagundez in quoque casu optionem penes
defloratam manere ob iniuriam illi illatam.

PROBL. XV.

*Puella vi, aut importunitis precibus deflo-
rata, potest commoda nuptiis sortita est, ita
ut defloratio nullius ei damni causa exierit:
Cetera deflorator teneri adhuc, & non tenetur
pretio deflorationem compensare.*

Tenetur planè. Quia ad damnum illud illatum *144*
ei fuit per iniuriam, & iniuriam, quod nō
erat

Dd 3

318 Théologie Moralis. Lib. XXXII.

erat de se pretio estimabile : & per accidens fuit , quod æquè commodas nuptias sortiretur , & maritus non deprehenderit deflorationem . Sic Sayr. in Clavi , lib. 11. c. 1. n. 29. Cordu. lib. 1. qu. 1. 3. Salon. 2. 1. qu. 62. art. 2. controu. 5. Valent. tom. 3. d. 9. qu. 3. punt. 3. Victor. & alij apud Sayrum. Adiiciunt tamen , non teneri defloratorem antè Iudicis sententiam dotem ei integrum addicere , sed aliquid prudentis arbitrio . Quia dare totam dotem est pena à legge imposita , quæ non nisi post sententiam latam deberet.

¹⁴⁵
Minimè te-
netur.
Non teneri
defloratorem

Non tenetur ei aliquid restituere . Quia restitutio fit tantummodo pro damno fecuto , ac dato , & non pro ipsa Virginitatis ablatione , aut amissione fama ; fama enim , & Virginitatis ablato estimationem non recipiunt . Hic vero nullum damnum fuit secutum , aut datum : nam æquè feminæ illæ nuptias ipseuerit : & quamvis deflorator in periculo patienti damnum constituit , parum refert ; quia constiteret aliquid in periculo amissionis bonorum ad restitutionem non obligat , nisi re vera damnum sequatur . Ita Lessi . tom. 1. lib. 1. cap. 10. dub. 2. num. 17. Nauar. sum. cap. 16. num. 15. & alij .

¹⁴⁶
Hanc proba-
biliorum in-
dico esse sen-
tentiam .

Opinionem hanc probabilem satis prima præferendam duxi . Quod si obicias : Ergo puerilæ , quæ iam aliquid accepit prò satisfactione deflorationis , si æquè nubat , tenebitur illud restituere : Negatiuè respondeo ; quia poterat antecedenter exp̄ressè cum illo pacifici de damno , quod probabiliter timebar : & ratione huius pacti si fuisset exp̄ressè celebratum , potuisset illud pretium , quamvis nullum damnum fuisset secundum , retinere : iam enim sepe periculo exp̄osuit , quod est pretio estimabile . At quamvis hinc nullum pactum antecelerit exp̄ressum , attamen vbi illi post commissum stuprum aliquid in satisfactionem dedit , aut illa antè eius patrationem aliquid accepit , ea intentione datum , vt illa consentiret , aut vt pro compensatione maneret : pactum iudicatur implicitum , vel donatio quædam remuneratoria ; quare in neutro casu illa restituere tenebitur .

PROBL. XVI.

Si quis sine dolo , fraude , aut precibus importunis accedat ad eam , quæ non est ab alio deturata , pro Virgine tamen pulchram communiter : tenetur , & non tenetur ei aliquid restituere se res euulgatur .

¹⁴⁷
Tenetur.
Non teneri
defloratorem

Tenetur prof. & d. Si res euulgatur , & ob id ea nota afficitur . Quia licet ad nihilum ei pro Virginitate crepta teneatur , debet tamen ei pro fama crepta damnum restituere . Sic Maior . in 4. dist. 37. qu. 33. Nauar. sum. cap. 16. num. 19.

¹⁴⁸
Non teneri
defloratorem

Si ipsa voluntariè consensit , vel se obtulit , non tenetur vir ex iustitia ei aliquid restituere , etiamsi res : (sine culpa tamen viri) diugetur . Quia nec famam , ne coniugium futurum ei per vim abstulerit : volenti enim , & consentienti nulla sit vis , nulla iniuria . Si

verò culpavit ad eam accidentis eam feminæ subeat infamiam , verbi gratiæ , quia ea in loco tute consensit , aliter minimè consensura ille vero publicè se iactans , vel alia via manifesterans , illam infamavit : tunc quidem iniustus est damnificator : quare tenetur eam dotare , vel via alia ei satisfacere . Sayr. in Clavi , lib. 1. cap. 1. num. 66. Nauar. de regi . cap. 3. num. 449. & alij communiter .

Longè probabilius hoc existimat adiiciens , ¹⁴⁹
Hic longi
tra libri .
G illa voluntariè non consensit , sed per vim , accessus , quam Virginem esse putabat , & ab alio corruptum inuenit ; sed communiter illa pro Virgine existimabatur , sedque causa infamata fuit : teneri eam dotare , vel aliter damnum illatum ei restituere . Quia illa iuste , & sine iniuria huius bona fama erat in possessione , à qua per iniuriam , & violentiam fuit ab ipso priuata . Mecum Nauarus ubi supra .

PROBL. XVII.

*Preces importuna , que equipollent violen-
tia , sunt & non sunt illæ , que sunt per
crebras , ac repetitas rogationes , d'am-
bulationes , munuscula crebro emissa .*

¹⁵⁰
Q uæ sibi , quænam sint importuna pre-
ces , quæ violentia æquipollent , & per ^{Sunt illæ que}
quæ consenserit feminæ per vim extortu cen-^{fuerit per}
featur . Certè preces importuna sunt illæ , que ^{potius regi}
sunt per crebras , ac repetitas rogationes , de-
ambulationes , replicata munuscula . Quia hæc
respectu levium puellarum vim habent co-
actionis . Sic Nauar. sum. c. 16. n. 16. Corduba l. 1.
gg. q. 1. dicit. 4. & 7. Caiet. 2. 1. q. 1. 54. Sylvestr. v.
Luxuria , q. 5. Gloss. ad c. scienti de regi . iuv. in 6.

Non sunt preces importuna , quæ violentie ¹⁵¹
æquipollere valeant , illæ quæ sunt per crebras ^{Non sunt sed}
ac repetitas rogationes , deambulationes , mu- ^{quieta}
nusculæ : ed requiritur etiam metus aliquis sa- ^{aliqua na-}
tem reuerentialis , vel leues minæ , vel promis- ^{tiones , de-}
siones aliquæ dolos : verbi gratiæ , si fingeret ^{metus}
vir , se esse nobilissimum , ditissimum : vel si es-
set superior dominus , aut vir magne authori- ^{metus}
tatis , cui feminæ ob reuerentiali contradicere ^{metus}
non audeat . Quia secluso hoc dolo , &c. preces ^{metus}
crebras , ac repetita munuscula voluntatem po- ^{metus}
tius augent , quam auferunt . Quare opus est , vt ^{metus}
ad hanc preces accedat metus aliquis reueren- ^{metus}
tialis , vel timor , vel dolus . Ita Nauara de regi .
l. 2. c. 3. n. 45. Leder. 1. p. qu. 18. art. 1. Lessi . lib. 1.
cap. 10. dub. 1. num. 17. Fagund. Decal. 1. 6. cap. 5.
num. 1. Et existimo D. Thomam 1. 2. qu. 6. a. 7.
mentis eiusdem esse .

Hoc magis probo , adnotans tamen fieri pos- ¹⁵¹
se , vt importunitas tanta sit , vt ratione illius ^{Hanc for-}
seculi omnium metu , ac fictione , preces impor- ^{temiam pte.}
tunæ violentia æquipollentes censeantur : v. ^{metus}
g. si ad eò importunæ quis feminam solliciteat , ^{metus}
vt malit ipsa detrimentum pati Virginitatis , ^{metus}
quam illæ precibus angit . At hoc rarissime con- ^{metus}
tingit . Quia molestiam illam plerūque fe- ^{metus}
minæ poterunt , ira concepta , excuteret : & quia ^{metus}
quamvis initio repugnare videantur , (vt à ^{metus}
Lessi didic) postmodum liberè conferuent . ^{metus}
Vnde iuxta Menoch . de m. bir. l. 2. casu 288. n. 10.

Sect. II. De Pracep. 6. & 9. Problemata. 319

E casu 420.n.110. & Tusc.concl.710.n.1. vñl.
7. & Santium 1.4. de matr. a.7. a. nu.8. illas dixerim preces importunas, ob quas aliquis magis vult in re petita consentire, quam tam vehementibus suasionibus affligi, ac molestari: hoc enim in casu videtur consensu eligi tanquam minus malum. Sed quia feminæ sollicitate facile, concepta ira, eas preces possunt declinare, & quia aliquando solent eam afflictionem, ac molestiam dissimilare, cum tamen liberè consentiantur: quando dentur, vel non detur prefata præcep, prudens Index adiudicabit; totum enim hoc negotium ex illius pendet arbitrio. Denique si primo mina præcedant, & postea tempore aliquo elapsi preces blanda sequuntur: huiusmodi preces importunas esse indicarim. Quia præsumerem, tunc adhuc præcedentem metum durare.

PROBL. XVIII.

Quando quis sicut promittit nuptias fami-
ne, quam sicut est corruptam (modo non
est honeste fama vidua) ut illius copula
assentetur: ea secuta, tenetur, &
non tenetur eam ducente, si aliunde non
sint disparates conditiones.

¹⁵³ *Teneruntur sane.* **T**eneretur sane. Quia fuit contractus ex vtrahere: que parte onerosus, nec est inter contrahentes disparitas, nec fraus aliqua ex parte feminæ intercessit: & illa non aliter consentiret. Copula ergo secuta, ius ad nuptias acquisit, fuit enim pactum corporis pro corpore. Quare cum contractus impletus sit ex parte feminæ, tenetur vir ex sua illum implore. Sie Manuel 10.1. sim. c. 208. fallo allegans Sotum, & Nauarum. Paludan. in 4. dñi. 28. q. 1. a. 2. concl. 4. numer. 14. Cordu. sum. q. 42. Ludou. Lop. p. 1. Infr. 6.

¹⁵⁴ *Non tenetur.* Non tenetur. Quia ducere corruptam non est quid æquale valori copula habita cum non virginis, sed longè mains. Quare non tenebitur eam ducere, licet forte id aliter compensare teneatur. Ita Sanch. l. 1. de matr. d. 10. n. 23. Sylvest. v. Matrimonium 4. q. 8. Henr. l. ix. c. 11. numero secundo. Ludou. Lop. p. 1. Infr. 6. Hinc emergit. Veraci. p. 3. spec. a. 19. concl. 6. & alij.

¹⁵⁵ *Hoc mihi est probabilius.* Hac sententia mihi est probabilius. Attamen primam omnino esse tenendam puto, quando esset vidua bona fama, infamiaque labem ex ea copula contraheret, ob quam inepita matrimonio redderetur. Quia non video tale damnum aliter posse decenter compensari. Mecum Ledes. de matr. q. 45. a. 4. dub. 1. & Nauar. l. 4. consil. tit. de sponsal. conf. 48. Vnde minimè audierim Veraci. p. 3. spec. a. 19. concl. 6. afferentem, si ceterum promissorem non teneri corruptam cuiuscumque conditionis sit, ducere; tenetur enim si vidua sit fama honestæ, etiam iuxta secundam sententiam.

Doctores.

*

*

PROBL. XIX.

Quando quis sicut feminæ equali nuptias
promittit serio promittenti, haud copula
secuta: tenetur, & non tenetur sicut
promissor in foro conscientia cum illa
conjugum intre.

Contrahentes sunt æquales, vel quasi æquales, (parum enim pro nihilo reputatur,) & non fuit copula secuta, nec ullum datum præter violatam fidem sequitur: vnu autem sicut promittit, & sine intentione se obligandi: alter verò serio; tenetur sicut promissor in conscientia foto contrahere; vnu ille è initia tenebatur verum consensum adhibere: quare iustitiam facto consensu violavit: Ergo ut iniustitiam auferat, tenetur verum habere consensum, & sic tenetur ex iustitia contrahere: nec sufficiet ducere, aut pecunis compensare, non enim in specie promissa satisfacit. Sic panici Doctores inter quos eit Petride Ledes. de matr. q. 45. a. 1. dub. 4.

Non tenetur. Quia re vera & coram Deo non se obligavit: & aliquid nullum datum est ex facta promissione secutum. Solùm ergo peccatum illud iniustitia in intentione coram Deo, & quoad Deum mansit. Ita Sanch. l. 1. de matr. d. 10. n. 26. Molina 10. 2. de in i. tr. 2. d. 352. Veraci. p. 3. spec. a. 19. concl. 9. Corduq. l. 1. q. 13. Henr. l. 11. c. 11. num. 2. Fagund. De c. l. 6. c. 5. n. 21.

Idem affero, remque opposito exemplo confirmo. Si Antonius Petro centum sicut aureos promitteret, si Vallisoletum peteret, Petrusque illam promissionem acceperet, & antequam Petrus ab Antonio peteret, hic dissolueret contractum: nihil Antonius Petro debet, nec ergo eum iniustitiam committit. Nam ratione promissionis nihil debet, cum facta fuerit: ratione autem iniuriae nihil: etiam ei debet; Petrus enim nihil dedit Antonio, nec amittit. Vnde si Antonius contra iustitiam deliquerit, fuit quo ad intentionem facto consensu nullum namque effectum habuit, cum nullum damnum Petru inde fuerit secutum.

CAPUT XV.

Circa Incestum.

PROBL. XX.

Commixtio cum consanguinea uxoris in
matrimonio tantummodo rato, & non
consummato: sicut, & non est incestus ne-
cessario in confessione explicandum.

Ist quidem. Quia ex matrimonio ratione non consummato affinitas oritur. ¹⁵⁹ *Etsi quidam*
Sic D. Tho. in 4. dñi. 41. Sotus ibi, q. 1. *inceps.*
2. Sylvest. v. Matrimonium 8. q. 1.

D d 4 Non

ESCOBAR
Theolog. Mor.
Tom. III. LV

320 Theologiæ Moralis Lib. XXXIII.

¹⁶⁰ Non est incestus. Quia affinitas in foro *Incestus non* scientia non oritur nisi ex matrimonio vera copula consummato, id est, semiante viro intra vas feminæ: nec enim suffit extra seminare. Ita Sanch. lib. 7. de marr. d. 6. num. 10. Henr. lib. 12. cap. 16. num. 1. Conrad. q. 151. Fagund. Decal. 1. 6. c. 6. n. 2. Ledef. de marr. 2. 5. 4. Tolet. lib. 7. c. 11. n. 7. & alij.

¹⁶¹ Hoc mihi vnicè verum. Dixi autem in foro conscientia, quia in externo foro sufficit probare copulam, vt ortam fuisse affinitatem presumatur; ex copula enim satis presumitur effusio feminis intra feminæ vas. Vnde cum incestus affinitatis non detur, nisi vbi datur vera affinitas, & affinitas vere, ac proprie non contrahatur, per matrimonium non vere consummatum: sequitur evidenter non esse incestuosa commixtione illam, in qua semen virile intra feminum vas naturale non excedit: nec teneri, qui cognoscit sororem vxoris sua, matrimonio rato, non consummato, confiteri circumstantiam incestus ex hoc capite. Tenerunt tamen aliunde, quia est speciale quoddam peccatum ob impedimentum publice honestatis, utque ad quartum gradum dirimens, quod impropriè reductur ad incestum, vt annotat Filiccius, quem citat & sequitur Fagund. Decal. lib. 6. cap. 6. num. 2. Leg. Santiū lib. 7. de marr. d. 15. num. 6.

PROBL. XXI.

Incestus commissus cum propria consanguinea inducit, & non inducit impedimentum non petendi debitum, & carenti omni spe coniugij.

¹⁶² *Status qna-
fitionis.* **V**idimus Sectione 1. affinitatis incestum binos habere effectus: unum, impedit debiti petitionem, eo quod quis rem gerendo cum consanguinea vxoris factus sit vxoris affinis eo gradu, quo ipsa erat vxoris consanguinea; secundum, quod vxore mortua, non possit aliam vxorem ducere; & si duxerit, non possebit ab ea debitus sine dispensatione exigere, licet possit reddere. Quæsi enim autem, utrum simile impedimentum non petendi, & carenti spe coniugij, mortua coniuge, inducat incestus cum propria consanguinea patratus?

¹⁶³ *Induci impe-
dimentum.* Inducit equidem. Quia cap. si quis viduam 32. q. 7. & cap. si duo 36. videtur statutum, ne incestus cum propriis consanguineis possint mortua vxore, amplius contrahere, & sic spe contrahendi priuati remaneant. Et quia Curia Romana stylo, quando dispensatur cum consanguineis, vt possint contrahere, si inter eos copula praecessit, additur clausula: vt mortuo coniuge, & maneat ecclæb., & omni spe amplius contrahendi in futurum priuatus. Sic Nauar. sum. cap. 29. n. 74. & alij Canonista cum Panormit. ad cap. 1. & 2. de eo, qui cognoscit consanguineam vxoris sua. Sotus in 4. dist. 37. q. 2. n. 1. & multi alij, quos citat Sanch. lib. 7. marim. d. 17. num. 15.

¹⁶⁴ *Impedim. n. n.* Minime inducit impedimentum. Quia hoc impedimentum est grauissima pena, quæ non incurritur, nisi sit in iure manifeste expressa. At in iure manifeste expressa non est. Nam

cap. si quis viduam, loquitur de solo coniugio incestuoso inter sponsos cognoscentes virtus que consanguineas: ac proinde nihil ad questionem; & cap. si duo contrahere permittit: ibi enim sic: *Qui iunes sunt, alias matrimonia contrahere non prohibeantur.* Vbi non disponitur, vt si non sint iunes, prohibeantur, vt annotat Caiet. & Lessi. citandi, sed signatura causa, ob quam illi in futurum non sint prohibendi contrahere. Ita D. Thom. in 4. dist. 34. q. 9. m. 2. Sanch. lib. 7. de marr. d. 17. n. 15. & 16. Caiet. 2. 2. q. 154. ad 1. Henr. lib. 12. cap. 12. num. 4. Tolet. lib. 7. c. 12. n. 4. Syluest. Matri- monium 7. num. 6. Lessi. lib. 4. de iust. cap. 3. dub. 11. num. 8. Turrecrem. ad cap. Quidam 36. q. 7. Courarru. epîtom. ad Decretal. part. 2. cap. 16.

Fatetur, incestum commissum cum propriis consanguineis grauius esse peccatum, quam incestus qui cum consanguineis proprie vxoris adulatio perpetrat, seu cum affinitibus. Attamen hoc delicto non ita offendit matrimonium; quia non violatur affinitas: at incestu patrato cum consanguineis proprie vxoris affinitas violatur: at proinde magis hoc quam illo matrimonium offenditur. Scio Curia Romana stylo clausulam illam apponi. Quæ quidem, quia res est grauius, forte lethale piaulum importabit: si tamen contra illam contrahent, & petere, ac reddere poterint, nisi aliud aliud adscit impedimentum. Et foras nec etiam ad lethale obligabit; quia est clausula generalis de more apposita, per quam Pontifices volum indicare temperantiam, quam in hominibus tanquam patres spirituales experti: nec tamen volunt præceptum imponere, aut impedimentum impediens præscribere, vt optimè Lessi. lib. 4. cap. 3. dub. 11. n. 82. & Sancius 1. 7. de marr. d. 15. n. 17. annotarunt.

PROBL. XXII.

In excommunicatione, quam ipso facto incurrit incestus, as nuptias contrahentes comprehenduntur, & non comprehenduntur, qui contrahere credentes se esse cognatos, vel affines in tra gradus prohibitos, carere veram non sint.

¹⁶⁵ *Nomina* **S**cio iure Canonicæ præter penam impedimentorum, de qua egimus vol. 4. contrahentes scienter incestuosas nuptias, in gradibus prohibitis ipso facto excommunicari. Clement. 1. de consang. & affin. teste Iulio Claro lib. 5. sentent. 8. incestus. num. 5. & Nauar. sum. c. 2. 2. n. 4. Ab hac autem excommunicatione cum sit per modum statuti, absoluere posse Mendicantes, imò Parochos Ordinarios, quia non reseruant, & quando excommunications referente non sunt, Parochi ab illis absoluere valent. In ea item non comprehendendi illos, qui in gradibus prohibitis sponsalia de futuro contrahentes, quia sponsalia non sunt nuptiae proprie loquendo, & penæ restringendæ sunt, non ampliæ. Nec comprehendendi contrahentes nuptias ante legitimam etatem; quia in effectu non contrahunt nuptias, sed tantum sponsalia de futuro, cap. 1. §. 1. de sponsal. lib. 6. Nec comprehendendi illos,

Sect. II. De Præcep. 6. & 9. Problemata. 321

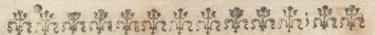
illos, qui contraxere illas per ignorantiam, haud scientes scilicet, se esse consanguineos. Communia haec. Quæsiem autem, num comprehendantur, qui contraxere credentes, se esse consanguineos, aut affines intra gradus prohibitos, cum re vera non sint?

167 Comprehenduntur. *Comprehen-
duntur.* *Non compre-
henduntur.* *Huius bare.*

Non comprehenduntur. Quia formaliter, voluntariè incestuose contraxerunt. Sic *Nauar. sum. c. 27. nro. 141. Sylvest. v. Matrimonium 7.9. 13. dist. 5.*

168 *Non compre-
henduntur.* *Huius bare.*

His hæco. Quia cum hac excommunicationis poena non imponatur in iure nisi iis, qui in rei veritate incestum committunt; minime excommunicatione innodabitur, qui nullum re vera patravit incestum.

CAPUT XVI.

Circa. Adulterium.

PROBL. XXIII.

Coniux adulter potest, & non potest de iustitia debitum ab innocentे coniuge exigere.

170 *De iustitia
potere non
potest.* *Huius bare.*

M Inimicè potest de iustitia petere, potest tandem licet ex amicitia, siue publicum sit adulterium, siue occultum: & siue coniux innocens illud sciat, siue ignoret. Quia licet coniux adulterans ipso iure amittat ius exigendi, non tamē perdi ius rogandi, ut libi concedat alter si voluerit. Vnde sequitur, posse coniugem innocentem negare debitum adulteri abfque villa iudicis autoritate: nam adulterans ipso facto perdit ius de iustitia exigendi; fidem namque frangenti fides potest frangi, *l. Cum proponas. C. de pacis. cap. Pernenit, desire iur. Sic Nauar. sum. c. 22. n. 23. Caiet. tr. 17. responson. respons. 4. tom. 1. & alij.*

171 *Potest de iu-
niuia petere.* *Huius bare.*

Potest coniux adulteri de iustitia debitum exigere ab innocentे coniuge. Quia neqae ab hoc priuatus est eo iure, nec à Judice. Ita *Sotus in 4. dist. 5. 6. q. 9. nro. 5. Sanch. de matr. lib. 10. d. 2. n. 8. & l. 1. d. 6. 4. 4. Matien. lib. 5. recipit. sit. 1. rubricā, gloss. n. 101. Palati. in 4. ds. 1. 35. d. 1. Henrig. lib. 11. c. 15. n. 16. Petri. de So- to de marr. lech. 16. § penult. & alij plurimi, quos Sanch. citat.*

172 *Quid secundū
fi: expono.* *Huius bare.*

Existimo, coniugem adulterium patrantes, ante Sententiam iudicis posse de iustitia exigere debitum. At si priuatus vel à Indice, vel à coniuge, poterit quidem deinceps amicè petere, & rogare, non verò de iure obligare coniugem. Consebitur autem illum à coniuge priuari innocentem, si cum petet, ei néget, sciens, eum adulterium commissum. Ratio mea resolutionis est, quia matrimonium est quedam societas & contractus, cui tacitè apponitur poena debitum non exigendi. In aliis autem contractibus reis non est ipso iure priuatus; sed priuandus

vt filius, qui occultum crimen in patrem commisit exhortatione dignum. Certe hæc est veluti pena conventionalis iure divino, ac naturai imposta inter omnes contrahentes, vt frangenti fidem fides non seruetur: Poena autem conventionalis non debetur in conscientia, ante sententiam Indicis, vel saltem quando pars ipsa illam petat.

PROBL. XXIV.

Qui filium suscepit ex adulterio, illumque reliquit inter filios legitimos mariti adulteri, præter alimenta, tenetur etiam & non tenetur occurvere damno hereditatis, quæ legitimis daretur: bis adimitur: & damno dotis, quam pater putatius pueri spuria tradidit, credebas eam esse propriam filiam.

E Tiam si adulter agnoscat suam esse prolem, 173 non tenetur ad resarcendum damnum *Non tenetur* hiis legitimis, si ipse non fuit superstitionis author. Quia huius damni sola adulteria est causa: ipsa enim filium supponit tanquam legitimum, adulterio solum tacendo peccidente. Certe si adulteria procuraret abortum, non dicerent adulter homicidij causa, eo quod ipse suppeditasset prolem, nisi suafliter, vel adulterium praefasset. Ergo pari ratione non consebitur suppositionis causa, ac proinde nec damni ex suppositione secuti. Sic *Sotus lib. 4. de iustit. quæst. 7. art. 2. citat Pennam, Barthol. à S. Fausto in specul. d. 2. 3; quæst. 8. nro. 8. Et Pitigian. in 4. part. 2. dist. 15. quæst. 2. art. 5. Diana part. 2. tract. 17. resol. 55. aliquæ recentiores teste Lessio lib. 1. cap. 10. dub. 6. nro. 45. assérunt satis esse probabile.*

Adulter, ex quo spirius suscepitus est factus, tenetur sicut adulteria ad damnum illa reficienda, licet author suppositionis non fuerit. Quia adulter non minus quam adulteria est huiusmodi damni causa. Ita Azot. part. 3. lib. 5. cap. 6. & 7. Manu. sum. tom. 1. cap. 188. num. 1. Nauart. summa cap. 16. num. 40. Reginald. tom. 1. lib. 10. num. 188. Lessi. citat. num. 46. Tertian. 2. 2. tom. 1. dist. 30. dub. 2. Valsq. opus. de testam. cap. 5. §. 1. Rebel. de iust. part. 1. lib. 3. quæst. 10. numer. 11. & alij communici.

Porro hanc sententiam probabiliorem & 175 prædictor esse tuorem. Attamen *In primis de in primis inclinor. Nec enim adulteria sententiam proxima est illius damni causa, sed remota, cum ipso non intenderit generare, sed solum suam explere libidinem: adultera vero est causa proxima, que patrum spatiū tanquam legitimum marito supponit.*

PROBLEM.

PROBL. XXV.

*Adultera coniux tenetur, & non tenetur
marito pecunias ex adulterio acqui-
sitas restituere.*

¹⁷⁶ *Tenetur quia-* Enetur equidem. Quia maritus est dominus corporis vxoris sua quoad actus coniugales, & saltem propter adulterij iniuria gerenda est coniugi restitutio. Sic Molina tom. 1. de iust. tr. 2. d. 94. Reginald. l. 10. n. 193. Navarra de re. ii. l. 3. c. 1. n. 136. Bannes 2. 2. q. 6. a. 5. dub. 5. & alt.

Non tenetur. Non tenetur. Quia non pro omni iniuria restitutio pecuniaria debetur, sed pro iniuria cum damno pecunia estimabili. Ita Bonac. de contract. d. 1. q. pun. 3. n. 12. Graf. tom. 1. confil. lib. 5. de furto, confil. 1. Megala p. 1. lib. 2. cap. 32. num. 24. Diana part. 2. tract. 17. resol. 7. Valq. opus. de restit. cap. 7. dub. 1. Sylvestr. Restitution. §. 1. Lessi. lib. 1. cap. 14. dub. 8. n. 60. Azor. p. 3. lib. 4. c. 24. q. 2.

¹⁷⁷ *Hanc sente-* Valde probabilem primam sententiam esse puto, sciens iuxta Canonistarum mentem, acceptum pro opere, quod leges puniunt, esse restituendum: cum autem adulterium a lege puniatur, quod ex illo accipitur restituendum erit, si non marito, saltem vel pauperibus, ut multi apud Couarruu. ad reg. preccatum part. 2. §. 1. vel ei, qui dedit, ut vult Sorus, quem Conuar. citat, & sequitur. Attamen probabilem secundam; Quia idem si ob suprum, ff. de condit. ob turpem causam, & l. Generaliter, de verbis oblig. quas aduersarij citant, licet pacta turpia rescindant, & tornant obligationem ciuilium, ob quam in iudicio possit peti promissum: non tamen redditur irritum acquisitionem pecuniarum ex tali causa: nec faciunt inhabilem accipientem, ad comparandum earum dominium. Igitur possunt feminæ coniuges sibi lucrum ex adulterio acceptum retinere: nec obnoxiae sunt restituendi, aut marito, aut aliis restituti: nisi tale precium ab iis accepissent, qui potestatem alienandi non habent, ut Religiosi, filii familias, &c.

CAPVT XVII.

Circu Sacilegium.

PROBL. XXVI.

Sacerdos simul ac Religiosus professus de linquens contraria sextum Preceptum, committit, & non committit duplex Sa- cilegium alterum contra Ordinem sa- crum, alterum contra votum solemne castitatis.

¹⁷⁹ *Dupliciter sacri- legum est.* Duplex Sacilegium committit. Quia sunt duas circumstantia specie diversæ, altera

ratione Ordinis sacri, siue si sacerdotalis, siue Diaconatus, siue Subdiaconatus: altera ratione voti solemnis: prior quidem ex præcepto Ecclesie sacris Ordinibus annexo, que ob honorem & sanctitatem Ordinis sacri prohibet veneros actus iis, qui sacris Ordinibus initiantur: posterior ex obligatione voti solemnis, que est specie diuersa à priori: sicut obligatio audiendi sacram ex voto, & ex præcepto Ecclesie specie inter se distinguuntur, & duplex piaculum est illarum violatio. Sic Petri Ledelm. de penit. cap. 10. num. 1. & 2. Sotius lib. 3. de inst. q. 1. a. 5. Paludan. in 4. dist. 36. q. 4. a. 1. num. 14. Palcot. de spiris, cap. 16. Et hanc sententiam debent necessariò tenere, qui afferunt, obligationem castitatis in sacris Ordinibus oriù ex præcepto, non ex voto. Hi sunt Valent. part. 4. tract. de Sacram. Ordin. d. 9. g. 5. pun. 5. Turreer. c. 1. lacus. a. 1. num. 6. & alij apud Sauch. lib. 7. de matr. 1. 7. num. 9.

Non duplex, sed unicum perpetrat Sacilegium. Quia huicmodi obligationes eiusdem pl. x. famili. speciei sunt: obligatio enim castitatis in sacris Ordinibus ex voto implicito castitatis oijur, & non ex præcepto: votum autem solemnem castitatis in sacris Ordinibus, & professionis votum sunt eiusdem speciei; nam Ecclesia imponit præceptum castitatis iis, qui sacris initiantur, mediatè, id est, mediante voto castitatis implicito, & sic intendit eos ex voto obligare; quod si forte expresse noluerint castitatem implicitè vovere, & se ad illam ex voto obligare: ne evadant tunc quidem mediante voto, imponit illis præceptum seruandi illam. Ita Sanch. citat. num. 28. Lessi. lib. 4. cap. 5. dub. 1. 2. num. 87. Corduba sum. 9. 3. Caier. 2. 2. q. 186. a. 9. dub. 1. Ludou. Lop. part. 1. Instr. c. 29. Quand. in 4. dist. 25. q. 2. vnic. post 9. concl. carol. 1. Manuel. tom. 1. cap. 53. num. 5. Medi. sum. lib. 1. cap. 14. §. 18.

Probabilis valde est prima sententia, hæc tam secunda probabiliori mihi. Ex qua col. ^{Secunda ha-} ligo, si Religiosus sacris Ordinibus initiatus fit professus, satisfacere confessione dicendo, se esse professum, & tacendo, se esse Sacerdotem. Sacerdotem non professum satisfacere dicendo, se sacros habere ordines, vel castitatis votum, tacendo se esse Sacerdorem. Episcopum satisfacere, dicendo, se esse sacris initiatum, vel votum habere castitatis. Professum satisfacere, dicendo, se votum castitatis violasse, haud explicando, se esse Religiosum. Hæc omnes sequelas deducit, ac approbat Fillius. tract. 30. num. 123. & Sanch. a num. 27. usque ad 98.

PROBL. XXVII.

*Professus violans castitatem satisfacit, &
non satisfacit confessioni dicendo, se ha-
bere castitatis votum, haud declarando
esse solemne.*

¹⁸¹ *N*on satisfacit. Quia circumstantia Religiosi status, & voti solemnis est notabiliter aggravans: vnde saltem hiūs circumstan- ^{Non sati-} tia ratione tenetur Religiosus professus statutum exponere. Quemadmodum qui mille at- reos furatur, non satisfacit in confessione dicendo:

Sect. II. De Precept. 6. & 9. Problemata. 323

do: Furatus sum gratiam quantitatem lethali peccato obnoxiam. Sic Fagund. Decal. 1.6. c. 7. n. 13. Azorium citans. Cardin. Palaeot. desp. v. 16. n. 15. Medina 1.6. sum. c. 12. §. 8. Rodrig. 10. 1. sum. c. 5. 3. n. 5. & alij.

183
Satisfaci
omnino.

Satisfacit omnino. Quia votum solemne castitatis non distinguitur essentialiter à voto simplici, sed accidentaliter solummodo. Nam essentia voti solemnis in Religione in eo consistit, quod per illud votum sui corporis vsum Deo tradat, & per eam traditionem ipse ex Ecclesiae statuto ad contrahendum matrimonium reddatur. Essentia vero voti simplicis in eo etiam sita est, vt votum quantum est ex parte sua sui corporis Deo tradat vsum: noluit tamen Ecclesia, vt ipse votum si secularis sit, per eam traditionem redderetur ad contrahendum coniugium inhabilis. Vnde votum solemne castitatis Religiosi profecti, vel viri facis initiati non Regularis, differunt extrinsecè, & accidentaliter à voto simplici castitatis per solam Ecclesiae constitutionem decernentis, vt votum profecti, vel facis initiati reddat ad contrahendum matrimonium inhabiles, non simplex votum secularis. Ita Sanch. 1.7. de ma. d. 27. Henr. l. 2. c. 5. n. 6. lit. G. Corduba sum q. 3.

184
Cum his op.
not.

Cum his opinor, qui Volum. 1. asserti circumstantias aggravantes haud esse necessario fatendas. Enim vero licet cum iis sentirem, qui circumstantias notabiliter aggravantes necessario aperiendas esse affirmant, huic insisterem afferemus. Crediderim enim circumstantiam Religiosi status non esse notabiliter agrauantem; semper enim relinquit peccatum intra eandem speciem: solummodo enim contra Deum hæc culpa committitur, qui tantum offenditur in voti simplici violatione, quantum in violatione voti solemnis. Nec est eadem ratio in furto millo auctorum, ac in parvo; nam in furto magno grauius proximus offenditur, quam in parvo & grauius proinde erimen contra Deum patratur.

PROBL. XXVIII.

Quis voto solemne ac simplici illigatur: Tene-
tur quidem, & non tenetur, virumque in
confessione castitatis votum violatum expli-
care.

185
Tentatur pla-
no.

Tenetur equidem. Quia votum solemne & simplex specie differunt. Sic Sotus 1.7. de inst. q. 2. a. 5. Medina sum. c. 14. §. 18. Et quia licet specie non differant, votum solemne addit circumstantiam notabiliter agrauantem: id est que exprimendam. Sic Petri Ledes. de pœn. c. 19. Azor. ad 6. præc. c. 29. q. 10.

186
Non tenetur.
Non tenetur.

Non tenetur. Quia nec mutat speciem, nec aggrauat. Ita Sanch. 1.7. de matr. d. 27. num. 31. Fagund. Decal. 1.6. c. 7. n. 14. Henr. q. l. 5. c. 5. n. 6. lit. G. Ludou. Lop. p. i. Instr. c. 19. §. Præterea. Fil. linc. tr. 30. num. 127.

187
Probabilior
sententia hac.

Probabilior sententia hæc. Quia votum solemne ac simplex differunt tantum accidentaliter, & circumstantia solemnitatis (licet demus aliquantulum culpam angere) non molunt auget: scut nec etiam multum augeret si violator castitatis esset Doctor, aut Sanctior, aut maximis à Deo beneficiis affectus.

CAPUT XVIII.

Circa peccatum Luxurie quod est
contra naturam.

PROBL. XXIX.

Et non est propriè Sodomia, cum
virum feminam, etiam propria
vixore, rem habet in
vase prepostero.

Sed quidem peccatum luxurie con-
tra naturam illud, quo perniciens or-
do quem natura cetera animantia do-
cuit, & quo prolis conceptio fieri ne-
quit. Cuius diximus sect. i. quinque esse species. Primum (as recolo) peccatum contra naturam est, si queratur voluntas carnalis per corrup-
tionem absque feminæ coniunctione: & hoc
pollutio, seu mollities vocatur. Secundum, si
queratur in coniunctione animantis alterius na-
ture, verbi gratiâ cum bestia: & vocatur be-
stialitas. Aut cum Dæmoni: & congressus cum
Dæmonie dicitur. Tertium est, si queratur cum
persona indebiti sextus in vase indebito: & est
propriè Sodomia. Quartum si queratur per
coniunctionem cum feminâ, haud ordine natu-
rali seruato: & est innaturalitas. Quintum, si
queratur sine instrumentis & organis à na-
tura ad hunc inditus finem: & erit congressus fe-
minæ, cu feminâ, quia ad Sodomiâ imperfectam,
vel pollutionem perfectam reducitur. Omnes hi
modi contra naturam inter se comparatis sunt spe-
ciei diuersæ. Quia illorum singuli malitia, ac
turpitudinem peculiarem repugnatem castita-
ti continent. Lefsi. 1.4. c. 3. dub. 1. 3. num. 90. &
omnes. Quasiherim autem, num censenda pro-
priè Sodomia, cum vir cum muliere, etiam pro-
pria vixore, rem habeat in vase prepostero?

Est quidem. Quia Sodomia est diuortij can-
sa sine sic actua sine passiva: ut gravissimi af-
fantur Doctores, qui quidem minimè distin-
gunt, ac perfecta, ac imperfecta sit, vocantes
absolutè Sodomiam, huiusmodi congressum:
Qui quidem capitali ignis poena vindicatur.
Sic Iuli Clar. li. 5. sentent. §. Sodomia. numer.
Decimus aa lib. si qua mulier. num. 9. c. de secunda
mpt. Sanchez lib. 1. o. de matr. d. 4. num. 7. &
num. 5. asserit, cum propria vixore prepostero
coitum esse Sodomiam, nec dicit esse imper-
fectam, vel perfectam. Contestatur D. Tho. 2. 1.
ques. 154. art. 15. vti docet, dari veram Sodo-
miam inter duas faminas, si se tentent modo
virili ordine prepostero: & idem dicaret à for-
tiori de Sodomia, quæ inter virum ac femi-
nam, etiam propriam patratur.

Non est propriè Sodomia. Quia solum vera,
ac propria Sodomia datur inter duos viros,
quando unus alterum vase prepostero polluit:
quamvis omnes huiusmodi actus Sodomici
equalibus penitentiis puniantur, & licet quoad pœ-
nam diuortij sint aquales. Ita Fagund. Decal.

l. cap.

324 Theologiæ Moralis. Lib. XXXII.

lib.6.c.9.num.8.Socas in 4.dist.36.qu.2.vni.art.1.
Ludou. Lop. p.2. Instr. de matrim. c.14.Graf.p.1.
decis.lib.2.c.84.n.15.D.Anton. p.3. tit.2.c.21.
§.5.& alij communiter.

191
*Hoc verum
existimo.*

Hoc verum existimo. Nec enim firmum est fundamentum, Autores illos asse fuisse sodomitam inter virum, & vxorem esse separationis causam, vt credantur, de perfecta sodomitam fuisse locutus. Certè D.Thomas veram sodomitam vocitauit congressum foeminae cum foemina, nec tamen dilinxit, num esset perfecta.

num. 6. Diana part. 7. tractat. 12. resolut. 11.
& alij, quos ipse prelio nomine memorat.

Idem affirmo, monens casum Sodomie non in cunctis Diocesisibus reseruari, sed in aliquibus. Vbi igitur reseruatus fuerit, poterit eammodi foemina sine ordinarij licentia, & sine priuilegio absolui.

PROBL. XXXII.

*Sodomiam exercens vir cum foemina est, &
non est reservationi obnoxius.*

E st quidem. Quia talis verè dicitur Sodomyam exercere. Sic Iuli. Clat. lib.5. sentent. Et obnoxia §. sodomia, num. 1. Deci. ad 1. si qua mulier, num. reservationi mer. 9. Fagund. lib.6. Decal. cap. 9. num. 7. & 8. & alij.

Non est. Quia huiusmodi congressus non est propriæ Sodomie, vt ipse Fagundez num. 8. Non est. fatetur. Cur ergo reservationis pena ad Sodomiam impropiam est extendenda? Sic Diana part. 7. tract. 1. resolut. 11. Mazuchel. de casib. refer. part. 2. casu 10. num. 3. Dicastil. de inst. & iure lib. 1. d. 3. dub. 10. num. 32. & alij, quos citat & sequitur Mazuchel. de casib. refer. d. 2. cap. 12. num. 17.

Huic hæreco sententia. Quia in Sodomia propria delinquitur non solum contrâ vas, sed etiam contrâ sexum. At masculus præpotenter foeminae cognoscens, licet non seruit vas, seruat tamen sexum: Ergo propriæ Sodomiam non commitit.

PROBL. XXXIII.

Patiens includitur, & non includitur in casu Sodomia reseruato.

I ncluditur. Quia tam agens, quam patiens propriæ dicitur Sodomia perpetrare peccatum. Licet enim verbum committere, (quo reservatio actionem, nō passionem: tamē quia ambo sunt in genere delicti eodem, singuli reservationis pena afficiuntur. Evidem in correlatiis, quod in uno disponitur, in alio disponitur esse censeretur. Sic Bordon. in consil. regular. resol. 3. qu. 22. num. 44. & alij communiter. Ut asserit Diana p.7. tr. 12. resol. 11.

Non includitur. Quia decretorum verba in sua propria significacione sunt accipienda prædicta. Cipue in odiosis. At verbum Committere, (quo reservatio agentem, non patientem designat. Ita Alfonso de Leon. de Censur. collect. 3. num. 7. Martin. de Ord. tract. 1. part. 8. cap. 4. num. 20. & Bordon. cit. at. resol. 48. qu. 5. num. 2. putat hanc sententiam haud esse improbabilem.

C ommuni primæ adhæreco sententia, monens, procedere, modo, agens seminet ineras. Nam cum actio ipsi poëssum tributatur, nisi ea perfecta non sit, crimen reservationi non subiicitur: neque ex parte patientis, licet se men emitat; complementum enim peccati attendendum est ex parte agentis, vt qui est paciente nobilior.

PROBL.

ESCOBA P
Theof Mor:
Tom. III. IV
E LV

192
Tenetur sicut.

193
Non tenetur

194
*Hac senten-
tia probabi-
lier est mihi*

195
*Incidit in re-
servationem.*

196
Non incidit.

T enetur profecto. Quia agens in peccato Sodomia seminat, patiens vero non. Ergo tenetur manifeste, vtrum fuerit agens, vel patiens. Et quia si non explicetur, Confessorius intelligere poterit de sodomia actuiva. Sic eminentiss. Card. de Lugo, de quo assert Diana p.7. tr. 10. resol. 8. sic contra eum olim argumentum fuisse. Machad. tom. 1. lib. 2. p. 3. tr. 19. docum. 8. num. 4. hanc sententiam ait esse probabilem.

Non tenetur. Quia licet peccatum agentis grauius sit, haud eius malitia adeo increvit, vt speciem muret. Ita Machad. citat. Diana ubi supra Mazuchel. de casib. reseru. d. 2. c. 22. diffic. 1. num. 21. Addo Filliūcum probabilem sententiam esse asseruisse, omnia peccata contrâ naturam unius speciei infinita esse, non subalterna. Quam sententiam admittit Caramu. ad Reg. D. Benedicti d. 66. num. 983. Scio contrariam esse probabilem.

Existimari, hanc sententiam satis esse probabilem. Quia circumstantia illa non sententiationis ex parte agentis minuens est: Sed circumstantia minuentes, intra eandem speciem non sunt necessario fatenda. Attamen probabilem assero primam sententiam. Quia valde est probabilius peccata contrâ naturam, quæ proximo Problemate numero 187. recensuimus ad diuersas species pertinere.

PROBL. XXXI.

F eminita cum altera foemina ita congre-
diens, vt masculi gerat vices, & effuso
seminis intrâ vas naturalis sequatur, inci-
dit. & post incidunt in reservationem Sodo-
mia casum.

195
*Incidit in re-
servationem.*

196
Non incidit.

Necidit. Quia huiusmodi coitus innaturalis est, & cum lexu indebito. Sic Lopus de casib. reseru. part. 2. casu 10. num. 14. & alij.

Non incidit. Quia licet actus hic ad Sodomitam reducatur, cum inter personas eiusdem sexus geratur: tamen non est propriæ Sodomia; quamvis enim non seruitur sexus, seruitur vas. Ita Mazuchel. de casib. reseru. d. 2. c. 22.

Sect. II. De Præcep. 6. & 9. Problemata 325

PROBL. XXXIV.

*Qui in vase præpostero Sodomiam inchoat,
sed postmodum semen extra vas pro-
fundit, & non incitat
in reservationem.*

204 **I**ncidit quidem. Quia iam crimen satis contumelie cum aliquo circumstantia plenum in genere Sodomia censetur; nec dolus debet delinquenti patrocinari; aut quis ex nequit reportare commodum. Sic Fagund. Decal. l. 6. c. 9. n. 8. citans multos.

205 Non incidit. Quia licet sic delinquens à Non incitat peccato inollitie cum aliqua circumstantia Sodomiae coniuncto non excusat, non tamen actio illa referenda est ad legem reservationis: à qua quidem non excusat sui dol ratione, sed quia non deliquerit cum omnibus illis circumstantiis, quibuscum hoc peccatum reservatur: sed minuit, & tub alia crimen posuit specie Ita Lupus de casib. reser. p. 2. c. 10. nn. 13. Bordon. in confil. regular. resol. 48. n. 17. Leo de censur. recol. 6. n. 873. & alij.

206 **I**dem affer. Crediderim, præfatum auctum Sodomiam non esse completam, sed inceptam, vnde in reservatione non includitur: reservatio enim delictum perfectum, ac consummatum colummodo respicit. At contraria sententiam satis probabilem esse iudico. Scio Mazuchellum de casib. reser. d. 22. n. 14. assertum, huicmodi delinquentem, licet in reservationem non incidit, remittendum tamen ad superiorem esse, ne ei sua frus patrocinet. Hoc quidem minimè admittam. Nam si in casum reservatum non incidit, vndenam superiorem adire tenebitur?

PROBL. XXXV.

*Impuberes incident, & non incident in So-
domia reservationem.*

207 **I**ncludunt omni. Ncidunt omnino. Quia Episcopi absoluere lo- mind. quan- quantur. Ergo reservatio absolute est intelligenda. Ag non impuberis ceteris legibus obligantur, ac censur? cur non hic? Num peccare possunt? Ergo & ligari peccati illius re- servatione. Sic Mazuch. de casib. reser. d. 2. c. 22. n. 12.

208 **M**inimè incident. Quia licet illigentur re- servationibus iis peccatis, que carnalia non sunt: v. gr. homicidium, blasphemia, &c. iis autem que sunt adnexæ peccatis venereis non illigantur, cum regulariter loquendo non compleant. Ita Lupus de casib. reser. p. 1. dist. 4. nn. 6. Bordon. confil. regular. resol. 38. n. 18. Diana p. 7. n. 12. resol. 11.

209 **I**dem opinor. Nam huicmodi crimina non tribuuntur impueribus ex c. 1. de delict. pueror. Eiusdem sum- mentis. Quia nequeunt seminar. Quid si quandoque semen emitant? Non ideo incident. Nam re- servatio, instat aliarum legum, ad ea, que rādō accident non aptatur, l. Nam ad ea, ff. de leg. Et hoc procedit, etiam quando impueris patitur, pubere agente. Pubes in hoc casu re- servationi est obnoxius, non tamen impuer. Escob. & Mend. Theol. Moral. Tom. IV.

Ex eo enim quod puberi admiscentur, non amittit impietatis exemptionem: non obstante, quod agens patiens pari pena debant puniri. Quia id procedit, quando lex intendit utrumque punire, quod in casu prælenti non accedit.

PROBL. XXXVI.

*Qui cum virgine copulam Sodomiticam
gesserit, tenetur, & non tenetur, vir-
ginitatis circumstantiam in
confessione operire.*

210 **T**enetur planè. Quia virginis parentibus aliquam procul dubio infert iniuriam. Sic nonnulli, quorum sententiam Trullench probabilem esse testatur Decal. 10. 2. l. 6. c. 1. dub. 3. §. 2. n. 3. citans Bonacinam.

211 **N**on tenetur. Quia huiusmodi copula non habet speciem stupri malitiam, cum integritas virginis minimè violetur. Vnde sufficit, vt penitentis dicat, se cum feminam copulam Sodomiticam gefuisse. Ita Dicastil. de inst. l. 1. d. 3. dub. 1. 9. numer. 128. Trull. citat. Caram. in reg. D. Bened. d. 66. concl. 12. numer. 1013. Diana p. 7. n. 12. resol. 14.

Hoc probabilem esse reor. Nam licet aliquam iniuriam per se gerat, non tamen clavistrum virginale violat, nec cam minus ad matrimonium habilem reddit. Scio, Caramuelum addidisse, non teneri penitentem exponere, se Sodomiam cum femina virgine, vel non virgine habuisse: sed sufficere, si dicat, se Sodomia peccatum gefuisse. Quia Sodomia cum femina vel cum viro solum differunt in genere entis non in genere moris. Quemadmodum ac furti aurum, vel argentum, aut ieiunium patie, aut pescibus violare. Quod non displiceret.

PROBL. XXXVII.

*Qui Sodomiticè delinquit cum baptizato à se
vel cum eo quia facio lenavit ex fonte, vel
cum adoptato in filium: tenetur, &
non tenetur, in confessione hanc
exprimere circumstan-
tiam.*

212 **N**on tenetur. Quia nulla extat specialis lex, quæ huicmodi coitus prohibeat, pra- ter legem naturalem in genere prohibentem Sodomiticum crimen. Vnde si quis coeat cum eo, quem diluit, aut è sacro fonte lenavit, vel quem adoptauit in filium: vel rem habeat cum aliquo, & postea cum fratre eius, non tenetur huicmodi circumstantiam in confessione exprimere. Sic Azor. 10. 3. l. 3. c. 18. q. 4. Mazuch. de casib. resol. 2. c. 21. n. 23.

213 **T**enetur quidem. Quia eo ipso, quod lex Iu- mania positiva hanc cognationem spiritualem, vel legalem constitutam, quæ naturaliter refusat, vt cœtra rectâ ratione sit, non seruare erga præfatas personas debitâ reverentia, ad pietatem. Et quid si quis accedat ad illa, quæ baptizavit, naturali copula, peccat cœtrare reverentia illi.

E c debitan

326 Theologiae Moralis Lib. XXXIII.

debita tanquam spiritualiter cognata, ut omnes fatentur: Quia ergo non peccet, si ad baptismatum a se Sodomitice accedat: Ita Dicastil. de inst. lib. 1. d. 3. dub. 18. num. 300.

215
Huius hacten
sententia.

Porro P. Dicastillo sententia admodum est probabilis, cui ut securiori adhaereo. Nam quod D. Azorius dicit de lege positiva inducente talem cognitionem, que solum sese extedit ad matrimonij impedimenta; potius nostram sententiam probat. Tale enim impedimentum inductum supponit quasi prioritate natura (spiritualem cognitionem, vel legalem). Quia non sunt tales cognationes, quod sint talia impedimenta: sed potius talia impedimenta sunt, quod sint tales cognationes. Itaque post illa cognitione, iure naturae exigitur reverentia, ac pietas, contra quam fieri luxurioso congressu, & non minus in Sodomitico, quam in naturali. Attamen Azorij mei sententiam satis probabilem esse existimo.

PROBL. XXXVIII.

Circumstantia incestus in copula Sodomitica est, & non est distinctione graduum explicanda in confessione: sed sufficit, & non sufficit dicere: Sodomiticè cum affine, vel consanguineo deliqui.

216
Sufficit quidem.

Sufficit quidem. Quia licet in proximiori gradu, v.gr. in primo, & secundo, aggrauatur incestus, sed non mutat speciem. Certe ea personarum coniunctio, quæ in copula naturali constituit incestum, constituit etiam in innaturali sed incestus in copula naturali etiam in primo, ac secundo gradu, specie non differunt. Ergo neque in copula Sodomitica. Sic Auersta de paenit. q. 10. s. 9. Machad. to. 1. l. 2. p. 3. tr. 1. docum. 8. num. 3. hoc putat esse probabile. Diana p. 7. tr. 12. resol. 16. Trul. Decal. tom. 2. l. 6. cap. 1. dub. 7. num. 5.

217
Non sufficit.

Minime sufficit. Quia ille innaturalis concubitus mutat speciem (sicut naturalis) in gradibus quidem prohibitis omnibus consanguinitatis vel affinitatis, ob speciale deformitatem, & malitiam, quæ adiicit reverentia propinquioribus debita. Ita Caietan. à Machado citatus, cuius sententiam ipse probabiliorem putat. Cardinal. de Lugo de paenit. d. 6. s. 6. §. 2. Fagund. Decal. l. 6. c. 6. n. 21.

218
Sententia
Auctoris.

Ego sane existimo sententiam satis esse probabilem, secundam autem communiorum, & probabiliorem. Quia autem primam lectari voluerit, (quam fuisus Diana part. 1. tr. de circumst. resol. 3. 1. exprimit, & Mazuchel. Pr. de casib. reser. d. 2. cap. 4. num. 28. & cap. 22. num. 23. confirmat) obligationi confessionis satiscitat dicendo, se cum affine, aut consanguineo Sodomiticè concubuisse. Hoc equidem de Sodomia in primo & secundo gradu consanguinitatis, vel affinitatis (qui explicari debent in confessione) asservi. Circa tertium autem vel quartum gradum hec accipere. Si agimus de affinitate inter Sodomiticos orta ex copula licita, hoc est, quæ causata fuit propter matrimonium contractum, & consummatum ex parte unius Sodomitæ, vel viri usque cum consanguinea alterius intra certum vel quartum gra-

dum: crediderim, illam esse Sodomiam incestuosa, quia illi duo sunt verè affines, inducta affinitate iure positivo: qua inducta resultat pietas & reverentia seruanda erga affinē. At si illa affinitas solum consideretur respectu copule illicite, non erit Sodomia incestuosa, quia post Tridentinum affinitas ex copula illicita ultra secundum gradum non progreditur: unde cessat specialis illa ratio pietatis ac reverentiae debita illi tanquam affini solum ergo erit culpa Sodomitica. Verum tamen si loquamus ad gradibus consanguinitatis, putarim vsque ad quartum gradum esse Sodomiam incestuosa. Quia vsque ad quartum gradum agitur, citur in iure positivo consanguinitas, & vsque ad illum communis estimatione coniunctio consanguinis peruenire cenetur. Quia consanguinitate sic estimata, iure naturae resultat, ratione illius deberi reverentiam, ac pietatem, atque adeò a quovis congressu luxurioso abstinentiam. Non tamen distinguuntur incestus species propter terciu ac quarti diversitatem: quæ diversitas neque in copulis naturalibus ad generationem deseruentibus causat specificam incestus diversitatem.

PROBL. XXXIX.

Clericus rem habens cum femina in vase præpostero incurrit, & non incurrit panas Bulla p. 5. contra Clericos Sodomitas.

Suppono huiusmodi Bullam tantum pertinente ad forum externum, in modo non esse Nonnulli vsu receptam circa conscientiam forum. Graff. suppon. 1. decisi. l. 2. c. 90. num. 4. & 5. Belloch. de casib. reser. p. 2. q. 1. n. 22. 1. Aquila de censor. part. 7. dub. 7. concl. 7. Henr. q. sum. l. 14. c. 5. n. 1. Quaranta v. Sodomia. Filiius. de casib. reser. p. 2. c. 7. §. 1. n. 8. Attamen quia potest accidere, vt praefata Bulla sit alicubi vsu recepta, & quia in variis sum. c. 1. 7. n. 2. 49. opinatur, vsque in conscientia obligato: nonnullas elucidabo questiones. Rogarim itaque, an clericus habet Sodomiticè cum femina huiusce Bullæ penas incurrat?

Incurrit plane. Quia concubitu cum feminâ in vase præpostero est verè Sodomia, contra quam Bulla gladius exercitur. Sic Say. de censor. l. 7. c. 1. 2. n. 2. 3. Garcia de Benf. 10. 2. p. 1. c. 10. nu. 207. Quaranta v. Sodomia. Riccius in praxis p. 3. resol. 60. n. 4. & alij. Vnde Gambacurta de cesib. reser. casu 1. mon. 1. & Homobon. ibi. p. 2. casu 5. s. 5. affirmant, concubitum cum femina contra naturam in casu referuato Sodomia esse includendum.

Non incurrit. Quia Sodomia est peccatum contra sexum, & debitum instrumentum: sed cum femina concubitus ille si non seruat debitum vas, seruat tam en sexum. Ergo non committit propriè Sodomiam in Extravagante illa contentam. Ita Azor part. 3. lib. 3. cap. 19. q. 3. Floron. de casib. reser. part. 2. casu 7. §. 1. num. 9. Bellochi. de casib. reser. part. 2. quis 4. numer. 19. D. Tho 2. 2. quis 154. art. 11. Tanner. ibi. d. 19. 3. pun. 6. num. 149. Valent. tom. 3. d. 9. quis 3. pun. 3. Et Barbosa Collect. tom. 2. lib. 5. tit. 31. 6. 4. 10. probabile esse fatetur.

Exstimo

ESCOBA P
Theof Mor:
Tom III. LV

LV

Sect. II. De Precept. 6. & 9. Problemata. 327

²²² *Hanc sententiam prima prepono.* Existim hanc sententiam non solum esse probabilem, sed praeponendam primam. Nam cum odia sint restringenda, Bullæ verba de vera ac propria Sodomia intelligenda esse indicarim.

PROBL. XL.

Sodomiticè patiens Clericus incidit, & non incidit in Bullæ huiusc pœnas.

²²³ *Non incidit.* **N**on incidit. Quia patiens non potest pro priè dici Sodomita, sed mollis, iuxta illud Pauli i. Cor. 6. *Neque adulteri, n. que molles, neque masculorum concubitorum Regnum Dei poss. debūt.* Sic Glossa exponit. Et quia ex diversitate vorabili, & ex diversitate pœna, & ex sceleris gravitate magna adeat inter agementum ac patientem differentia. Mains enim est agentis, quam patientis crimen, & in foro contentio maior agenti, quam patienti multis in Regnis pœna imponitur. Sic D. Antonin. p. 3. tit. 17. c. 17. §. 4. Graf. in praxi casu refer. l. 1. c. 11. nu. 7. 8. & 26. aliteruit. Sodomia refectionem solim ad agementum extendit, minime ad patientem. Citaro hac parte assoler D. Tho. 2. 1. q. 13. 8. a. 1. ad 1. & Caiet. in sum. v. *Mollities*, docet, molles dupliciter dici, vel quia patientes sunt cum aliis, vel quia in se pollutionem voluntariam peragunt.

²²⁴ *Incidi: equidem.* Incidit equidem. Quia tam patiens, quam agens dicitur Sodomiam perpetrare. Vnde iura pœnas contrà Sodomitas infingentia tam patientem quam agentem complectuntur, *i. cum vir. C. de adulter. §. 1. Auben.* *Vt non luxurientur contrà naturam.* Ita Ricci. in praxi. to. 3. resol. 5. 7. n. 7. Coriol. de casu refer. p. 2. casu 9. §. 10. n. 30. Floron. de casu refer. p. 2. c. 7. §. 1. n. 6. Bonac. tr. de matr. q. 4. pun. 11. n. 2. Finelli. de casu refer. casu 9. n. 5. & alii.

²²⁵ *Boc verum puto.* Hanc sententiam crediderim esse veram. Nam in correlatiu dispositum in uno in altero dispositum esse censetur. Vnde vix auderem primam partem probabilem esse affirmare, nisi eam tot Doctoribus fulciri aperciream.

PROBL. XLI.

Clericus crimen Sodomiticum semel, bis, aut ter perpetrans, incurrit, & non incurrit presata Bullæ pœnas.

²²⁶ *Incurrit.* Incurrit profecto. Quia vt laici iuris pœnis sunt obnoxii huius criminis frequentius major non requiritur: cur ergo in Clericis idem non erit indicandum. Porro licet Pontifex in hac Bulla illo verbo *Exercentes* utatur: tamen in Canonis decretis Pontifices tam exactam verborum proprietatem obseruare non affolent: & Pius V. in Extrauagante hac, confirmatiam sui Pontificatus anno primo editam, in qua non verbo *exercentes Sodomiam*, sed *perpetrantes* est vsus. Sic Azeued. l. 8. recop. l. 1. tit. 2. 1. m. 2. & 23. Vela de pou. delisi. c. 3. Cenallos tr. de cognit. per viam violent. p. 2. q. 87. nu. 4. Salzed. in addit. ad praef. crim. Bernard. Diaz. c. 8. lit. C. Flani. Cherub. in compend. Bullar. cons. Escob. & Mend. Theol. Moral. Tom. IV.

²²⁷ *Pij V. Schol. 1. Aldrete in discipl. relig. l. 2. c. 15. §. c. n. 8. & probabilem hanc partem esse air Ledes. sum. 2. tr. 27. c. 15. concl. 1.*

Non incurrit. Quia in Bulla illa Pontifex pœnas infligi Clericis Sodomiam exercentibus: At in iure intelliguntur hi, qui aliquid frequenti usu efficiunt, alias non dicunt propriè exercere. Quemadmodum non dicitur artifex, aut mercator, qui semel, vel iterum artificij, vel mercaturæ exercet actionem: sed qui toties exercet, vt vulgi opinione pro artifice, aut mercatore habeatur. Ita Azor. p. 1. l. 3. c. 19. m. 2. Nauar. sum. c. 27. m. 250. Auila de censur. p. 7. d. 4. concl. 7. Filliuc. tr. 17. m. 12. 7. Graf. decisi. p. 1. l. 2. c. 9. numero duodecimo. Manuel. sum. p. 1. c. 208. n. 2. & alii.

²²⁸ *Nimis rigidam esse primam partem reor, Partem secundam eligit.* Ideo teneo secundam. Vnde putari non sufficiere unicum lapsum, nec si bis, aut ter quis tale crimen commiserit, vt Bullæ pœnis subiicitur. Nec valet, minimè in laicis huiusce criminis frequentiam desiderari, vt capitali pœnas sint obnoxii. Laicus enim Princeps voluit subiici pœna huius criminis patratorum. Pontifex vero exercitatorem suæ pœnas Clericum subiici decrevit, minimè patratorum.

PROBL. XLII.

Clerici incurunt, & non incurunt Bullæ Pij V. pœnas in conscientia, ante sententiam Iudicis.

Incurrunt ante Iudicis sententiam. Quia ²²⁹ *Incurvant sibi* Pontifex in Bullæ textu dicit, *Primumus, n. 2.* quod verbum, cum sit presentis temporis sententiam latram continet. Nauarrus sum. c. 27. m. 250. inclinat in hanc mentem, dubius tamen haesecit.

Non incurunt. Quia lex pœnalis, quæ executioni dari non potest absque hominis actione, etiam si ipso iure, vel ipso facto feratur, ante Iudicis sententiam non obligat; usu enim, & consuetudine, quæ optima est legum interpres, receptum est, vt nullus sepe priuet re ante obstanta, nisi declaratoria criminis sententia à Iudice feratur. Ita Sanch. de navar. l. 7. d. 46. nu. 28. citans Graffium, Vegam, & Manuelem. Henr. riq. l. 14. c. 5. n. 11. lit. F. Auila de censur. p. 7. d. 4. dub. 7. concl. 7. Bonac. de matr. q. 4. pun. 11. n. 2. Azor. p. 3. l. 1. c. 19. q. 5. Suar. de censur. d. 3. sect. 4. m. 22. Filliuc. tr. 17. m. 127. Valsq. 1. 2. to. 2. d. 168. nu. 14. Moli. to. 1. de inf. tr. 2. d. 9. 5. num. 14. & mensa piantissimus Magister Salas de legib. d. 15. sect. 2. m. 3.

Hanc sententiam veram esse iudico. Quia ²³⁰ *Hoc veram sententiam* si talis lex obligaret ante Iudicis sententiam esset nimis acerba, cogeret enim homines ad se prodendum, exequendumque in se durissimam pœnam, ad quod nulla lex obligat: leges enim humane faciles, ac tolerabiles esse debent, humanæque imbecillitati accomodatae.

Se 2 PROBL.

PROBL. XLIII.

Clericus Sodomita occultus, & non est suspensus ipso iure: & si celebret, incurrit, & non incurrit irregularitatem.

²³² **E**st quidem ipso iure suspensus, & si postea, etiam post peractam penitentiam celebreret, ipso iure ^{sub}sunt irregularitate solus Papa dispensat. Quia licet nec Canones, nec vlla iura sunt, que huiusmodi peccatum indicant: tamen propter criminis enormitatem id est afferendum. Sic Salzed. in addit. ad practic. crimin. Dernar. Diaz. c. 8. & multi alii citati à P. Henr. q. l. 3. c. 36. n. 1. lit. A. & à Petro Genedo in collect. ad ius canon. p. 2. collect. l. 30. n. 1. Couar. in Clement. si furiosus p. 2. §. 1. n. 6. Iul. Clar. ad §. Sodomia, n. 5. & alii.

²³³ **M**inimè est iure ipso suspensus, nec si celebret, incurrit irregularitatem. Quia nullum quantumcum enorme crimen irregularitatem inducit, si notorium non sit, prater homicidium. Ex venore de temp. ordinat. dicitur, ex nullo crimen occulto quantumcumque graui, etiam degradatione digno, induci suspensionem, vel irregularitatem in suscepis, vel suscipiens ordinibus. Et c. fin. eod. tit. deciditur, nullum propter grauissima criminis, homicidio excepto, debere post penitentiam ab vni vel susceptione ordinum impediti, nisi in iudicio fuerint comprobata, vel alias notoria. Ita Henr. q. b. f. & l. 14. c. 4. num. 1. lit. F. Auila de cens. p. 7. d. 4. dub. 7. concl. 7. Floron de cas. refer. p. 2. casu 7. §. 1. mu. 7. Sayr. de cens. l. c. 1. m. 2. Final. de cas. refer. casu 9. n. 6. & alii, quos citat, ac sequitur Barbo. in co. lel. to. 2. l. 5. tit. 3. v. 4. n. 5. Garc. de Benef. to. 2. p. 11. n. 15. Fagund. Decal. l. 6. c. 9. n. 17.

²³⁴ **P**rima sententia merito ab omnibus ferenda. Doctoribus reficitur. Quia neque suspensio, neque irregularitas aliqua incurrit, nisi in iure sit expressa, ut optimè probat Suar. to. 5. de cens. d. 4. scilicet. 5. n. 4. & patet ex c. 1, qui, de irregularitate declaravit episcop. Gregorius IX. in c. fin. de temp. ordinand. nulla criminis occulta, etiam enormous, prater homicidium, efficiere aliquem irregularitem. Lege Bartolom. in addit. glo. prefati c. fin. dist. 25.

PROBL. XLIV.

Clericus vitium Bestialitatis perpetrans, incurrit, & non incurrit Bulla P. V. penas.

²³⁵ **I**ncurrit quidam. Quia lex penalis de casu ad casum extenditur, quando eadem ratio militat, ut annotat Glof. ad c. 1. de temp. ordin. v. Italia. Sic Ricci. praxis to. 3. resol. 59. Ledef. sum. to. 2. tr. 27. c. 11. concl. 4. Homob. exam. p. 2. tr. 11. c. 12. n. 26. Vega sum. to. 1. c. 102. casu 2. Manu. sum. to. 1. c. 208. numer. 2. Quaranta v. Sodomia. Bellocch. de cas. refer. p. 2. q. 2. numero trigesimo nono.

²³⁶ **N**on incurrit. Quia bestialitas non est propter Sodomia, contra quam hac Bulla edita

fuit: & lex penalis non est extendenda ad casum non expressum, etiam si in illo eadem ratio innenatur, maximè in conscientia foro. Ita Sanch. to. 3. de matr. l. 10. d. 4. numero tertio. Henr. l. 7. c. 30. numer. 4. lit. C. Garcia to. 2. p. 11. c. 10. §. 2. numer. 205. Castro de legib. l. 6. c. 3. numero quinto, & c. 4. numero primo. Diana p. 2. tr. 17. resol. 6. 6. Barbo. in collect. to. 1. §. tit. 1. c. 4. nn. 11.

²³⁷ **V**eriorem admodum hanc puto esse sententiam. Nam legem penalem minimè extendendum ad casum non expressum, nulle patet exemplis. In Clem. vni. de consang. & affin. excommunicantur Moniales professa cuicunque nubentes, & accipientes illas in uxores: & etiam professi matrimonium inuenientes; & tamen si aliqua feminina facultatis coniugium cum professis, mulieres saeculares nubentes cum professis non incurrent censuram, lex enim penalis restringenda, & non amplianda etiam ex rationis identitate. Concil. Tridentinum excommunicatione vulnerat omnes, qui cognoscunt mulieres ad monasterium inveniendum; & Sanch. sum. to. 1. l. 4. c. 4. numer. tertio, cum Suario. Barnes, afferunt, sub mulierum nomine non esse includendos viros: & tamen est Concil. de solis cogentibus feminas loquuntur, eius ratio finalis, quæ est ingressus libertati confulere aquæ in viris coactis procedit, &c.

PROBL. XLV.

Si pollutio accidentaliter alicui in plena vigilia, in qua effusione potest reprimere tenetur, & non tenetur, id præstare.

²³⁸ **A**liquando pollutio partum est in somno, partum in vigilia: v. g. si commocio carnis, & decisio seminis, calecentibus spiritibus, sanguini, in somno contingat, effusio verò in vigilia accidentat autem vel in vigilia plena, in qua homo plenam habet cohibendam libertatem: aut semiplena, in qua imperfecte enigilat, & non habet plenam libertatem cohibendi. Certe si commocio carnis, & decisio seminis contingat in somno, effusio verò illius in vigilia semiplena accedit, in qua quis perfecta non fruatur libertate ad se cohibendum, nullum puto esse peccatum, nec veniale quidem (quoniam Tolet. docet esse veniale sed nullum video fundamentum.) Quæsto igitur est, num si pollutio huiusmodi accidat in plena vigilia, in qua effusio non potest quicquam reprimere, id præstare tenetur?

Tenetur planè sub mortali. Quia si non reprimitur, datur consentiendi periculum, & qui periculum amat, in illo desperabit. Sic Tolet. l. 5. c. 13. initio. & alii.

²³⁹ **N**on tenetur nec sub veniali effusione reprimere, sed sufficit, non complacere. Quia intendicanda est pollutio magis secundum eius principiū, quam secundum finem, principiū autem illicius in somno accidit, finē hominis libertate: postmodum verò cū semen īā ē libis decidit in somno, est in via naturali ad foras erumpendū.

Sect. II. De Præcep. 6. & 9. Problemata 329

Vnde difficillimum est illud in vigilia cohibere, cum illa effusio sit velut naturalis. Quemadmodum si quis vulnus aliqui somno profus, & extraheretur ex quo magna sanguinis copia in vigilia postea profunderetur, nullum daretur peccatum in ipsa effusione, cum naturalis sit, & naturaliter est vulnus profus; daretur tamen in percussione si extra somnum in libertate fieret. Ita Nauar. sum.c.16.n.7. Sa v. Luxuria, n.1. Filiuc. tr. 30. n.147. Graf. l.2. Decis. c.81. num.14. Azor. tom. 3. c.24. Corduba. lib.2. ques.2. Sotus in 4. di.12. q.1. a.2. Sanch. l.9. de mair. d.17. n.19. Fagund. Decal. l.6. cap.9. num.28. & alij.

241
Secundam sententiam amplectit.

Certe de illo periculo, quod Toletus memorat, non loquimur, quia extrinsecum est, secluso ergo illo periculo, secundam teneo sententiam. Quia non sufficit, posse plenam euigilatem reprimere illam naturalem feminis profusionem, ut id gerere debeat, nisi aliunde id faciendo adiutor obligatio: At nulla talis obligatio datur, sicut nec in Confessore datur, neque in doctore, qui dum docet, aut confessiones turpes audit circa consensum, pollutionem patitur. Et si iniuste aliqui feminis fluxum patienti ea effusio contingere, nullum est peccatum, nec illam reprimere teneretur, vt Nauarrius vbi supra docet. Attamen te puritatis amator ostendes, si interno deuotionis actu, vel extera penali actione curaveris huiusmodi voluntatem confopire.

PROBL. XLVI.

Mortale est, & mortale non est deliberare desiderare in vigilia, vt tibi, vel alteri pollutione eveniat in somno ob aliquem finem bonum. v. gr. ob corporis sanitatem, seu ob libidinis mitigationem.

242
Mortale est. Mortale est. Quia pollutio intrinsecè materna, sicut fornicatio, adulterium, &c. quæ propter nullū finē possūt in somnio desiderari. Certe pollutio procurari nō potest, ergo nec desiderari. Sic Sotus in 4. di.12. q.1. a.7.

243
Mortale non est. Mortale non est. Quia desiderare simplici effectu causā aliquā, & effectū indifferēt, non est peccatum: nec enim desideratus effectus peccaminosus, nec peccatum: sed quid indifferēt pollutio autem facta via & modo natura. Ii per causas à natura constitutas finē omni libera cooperatione, est indifferens ad bonū, & malum: & finis ob quem desideratur, est bonus, & per se optabilis, ac appetibilis: Ergo in tali pollutionis desiderio ob talen finem nullum erit peccatum. Ita Nauar. sum.c.16.n.7. Angel. v. Pollution. n.1. Sa v. Luxuria. n.12. Syluest. v. Pollution. n.2. Tolet. l.5. c.10. n.2. D. Antonin. p.2. tit. 6. c.5. Fagund. Decal. l.6. c.9. n.31. Vafq. 1.2. d.115. c.1. Sanch. sum. l.1. c.2. n.18. Filiuc. tr. 30. n.14. 4.

244
Hoc verum est iudicium. Nullum peccatum esse iudico desiderare aliquem, vt sibi vel alteri sine culpa pollutio in somno eveniat ad eiusmodi bonū finem: vnde reiicio soti sententiam: Nec enim vales argumentum: Pollutio procurari non potest: ergo nec desiderari: nā benē possūt desiderare mortem cuique Rempublicam cū multorū ruina admī. Eſcob. & Mond. Theol. Mral. Tom. IV.

nistranti, vel de ea eveniente gaudere: & tamē non possum eam licetē procōdere. Non tamen abnegarim. Securis esse castitatis amatori, ad matorēnque eius perfectionem, eam nec ob honestum finem desiderare.

PROBL. XLVII.

Quando causa pollutionis eveniat in somno, est mortalis in genere luxuriae: s. & non est mortalis pollutio eiusmodi.

245
Verba impudica, turpes cogitationes, & tactus licet sint criminia lethalia, & causa per se ad pollutionē ordinata: pollutio tamē prævia ex tali delestatione in somnis evenientia peccatum lethale non est. Quia causa illa in genere luxuriae lethalis non influit efficaciter in pollutionē. Nam si quādo cogitatio turpis, aut impudica verba presertim sunt, nō influit, quomodo credi potest influxuā, quādo absentiā, vt potē in somnis: Pollutionem igitur ex tali delestatione evenientia qui prævidet, nec tamē vult, lethaler non delinquet. Sic Sancius in select. d.21. n.15. & d.13. n.29.

Opus illicitū mortale in genere luxurie qui perpetrat, prævidens euētrum in somnis pollutionem lethaler delinquit non solum in specie peccati illius quod gerit, sed in specie mortalitatis. Quia huiusmodi opus per se graviter in illam concurrunt pollutionem. Ita Sanch. l.9. de mair. d.45. n.30. Bonac. de mair. q.4. pun. 10. n.9. & communiter plures alij.

246
Equidem pollutio præuisa, sed non intenta in ebrietate, nimia comedione, &c. peccatum ²⁴⁷ ^{Non est mortalis opus} ^{autoris in diecum} lethale non est: quia res huiusmodi ex propria ratione ad pollutionē non ordinantur, & ideo non grauitat, sed leviter ad illam concidunt: pollutio autē nō est culpa mortalis prout præcisē volita in causa illam leviter efficiet. At quādo causa est mortalis in genere luxurie, v̄r verba turpia, tactus impudici, &c. tunc pollutio præuisa est lethale peccatum: causa illa ex propria ratione ad pollutionē ordinatur. Vnde minimē audebo Sancij sententiā approbare. Ad dictum, pollutionē præuisam, sed non intentā ex actionibus peccaminis tantū venialiter in generel uxurie, peccatum mortale nō esse: v. gr. si ex tactu leui manus, vifū, lectione aliquantulū libidinosa &c. Tanne. l.2. d.4. q. 8. dub. 6. n.123. pro sententiā hac citat Suarrium, Sanchez, Villalob. Lessi. & alios, quorum sententiam probabilem esse affirmat.

PROBL. XLVIII.

Vir coniugatus semine intravas uxori emisso, ab illa recedit, valde quādem affectu libidine: Potest haec, & non potest tactibus se ad pollutionem excitare.

248
Non potest. Quiā actus ille iam omnino est ex parte finis consummatus: ad generationem enim feminum feme non est necessarium. Sic Manuēl sum. p. 5. c. 88. n. 4. Diana p. 2. tr. 17. refol. 38.

Dd 3 Potest

330 Theologiae Moralis Lib. XXXIII.

²⁴⁹ Potest quidem. Quia alias euidentissimo lethalis peccati periculo foemina exponerentur, cum frequenter prius eminent in feminis que recedente viro valde irrita remanet libido. At tunc illa provocatio non est illicita quia est actus coningalis perfectio, ac consummatio. Nam licet muliebre semen non sit ad generationem necessarium, valde tamen confer. Ita Sanch. de marr. l. 9. d. 17. n. 12. Bonac. de marr. q. 4. pun. 6. n. 15. Probabilis sententia haec à Filliatio tr. 10. n. 130. vocatur, & illam Lessius l. 4. c. 3. dub. 14. num. 94. in edit. Parisiensis anno 1618. amplectitur. Zanard. in direct. p. 1. de marr. c. 41. §. undecimo dico. Homobon. de examen. Eccles. p. 1. tr. 7. c. 28. q. 126.

²⁵⁰ Prima sententia adprobata. Ex autoritate existimo probabilem esse sententiam secundam sententiam. Ast hærendo rationi minimè adaptarim ob prima sententia fundamentum. Certe nimis illa foemina irritatio non debet honestare actionem, qua est ex se intrinsecè mala, cum necessaria non sit ad generationem. Crediderim tamen maritum non posse si ab uxore moneatur, recedere licet, donec ipsa perficiat, ne huiusmodi periculo exponatur.

CAPUT XIX.

Circum Raptum.

PROBL. XLIX.

Vt incurvantur pena iuris Canonici, & Tridentini contra raptos femininarum, necesse est, & necesse non est ut fieri raptus causa matrimonii sufficit, & non libidinis.

²⁵¹ Intelligenda sunt de viro que raptu. **P**OENAE Concilij de vtroque raptu intelligenda sunt: vnde si quis foeminae caula coniugij rapiat, siue causa libidinis explenda, penas Concilij sif. 14. c. 6. expressas plene incurrit. Quia Tridentinum innovat penas per antiquos Canones raptoribus impositas, que vtrumque raptum comprehendunt. Et quia vbi textus est dubius, rubrica, ac titulus, sub quo comprehenditur, illius declarat intellectum. Cum ergo textus concilij contineatur sub titulo de raptoribus, & comprehendat omnes raptos, etiam Clericos & Sacerdotes, qui causa matrimonii foeminas rapere non valent, cum ratione ordinis sacri sint ad contrahendum inhabiles: perspicuum est, voluisse Concilium omnino raptos comprehendere, siue causa libidinis tantum, siue causa matrimonii incurri dumtaxat, siue causa viri que rei simul foeminas abripant. Sic plures relati à Sanch. l. 7. de marr. 13. Sa. v. Matrim. n. 9. dicens, ita declarat sacram Cardinal. Congregationem. Vela de pan. delictor. c. 29. Verac. in append. ad specul. fol. 81. & vnde probabile esse Sanctius affirmat n. 3.

Concilij penas solum intelliguntur de raptu caula incurriendi matrimonii facto non causa libidinis, que raptum comprehendunt. Quia penas sunt refringenda, & non intelligenda. Quare cum Concilium velit tam libertati matrimonij facere, perspicuum est vo-

luisse suis penas raptum solummodo causa cōiugij factum comprehendere, non causa libidinis. Deinde Concilium intendit corriger Caput finale de raptoribus permittens matrimonium inter raptorem & raptam, & vt illud corrigat, irritat tale matrimonium, dum raptus sub raptoris inest potestate, siue liberè & sponte consentiat, siue non. Quare cum de hoc raptu, qui causa matrimonij sit, loquatur, immixtum ad raptum causa etiam libidinis factum extendet. Ita Sanch. l. 7. de marr. d. 3. n. 4. Fagund. Decal. l. 6. c. 10. n. 4. Farinac. to. 4. prax. q. 145. mu. 2. Salze. ad praf. Bernardi Diaz. c. 78. fine. Manu. to. 1. sim. c. 213. n. 7. Vega to. 1. sum. c. 34. casu 157. notab. 1.

Hanc sententiam reor esse veriorem. Nam ²⁵³ decreatum hoc penale Concilij ponitur in rubrica, & sub titulo De reformatione matrimonij. Solum ergo loquitur de raptu causa illius in cundi facto, non causa libidinis. Porro vbi textus est dubius, rubrica probat, qualiter & intelligendus, vnde cum dubium sit, an textus Concilij raptum causa libidinis actum comprehendat, rubrica probat non intelligi, cum de raptu tantum matrimonij causa factum loquatur.

PROBL. L.

Mulier rapiens aliam mulierem libidinis causa, ²⁵⁴ est, non est pena ordinaria Iuris punienda.

Est quidem punienda pena ordinaria iuris, ²⁵⁴ nempe pena mortis, que est iure civili raptoribus constituta; non arbitria Iudicis. ^{Et punienda ordinaria iuris non est.} Quia leges, que de viris raptoribus loquuntur, ^{na, non atque} de illis loquentur ratione frequentioris vius: sed non impidunt, quominus verba legis ad causum minus frequentes etiam extendantur: sicut textus omnes interdicentes debiti petitione incepsit, de solis viris loquuntur, & tamen de foeminiis etiam sunt intelligendi. Sic Cynus ad l. 1. n. 8. C. de raptu virg. Salicer. l. n. 7. Ioan. de Platea. §. sin autem. vol. 2. Practica radi rubr. de raptor. n. 10.

Non est punienda pena ordinaria iuris, ²⁵⁵ Iudicis arbitria. Quia leges non fuere loquuntur de viris ratione frequentioris vius; sed loquuntur fuere de viris, non de foeminiis; quia raptum contingere poterat, vt foemina virum raperet; & vius calus rarissime contingens non comprehendetur in legibus, licet comprehendantur aliqui, quia aliquando sunt frequentes, & aliquando contingunt, quaminus non ita frequenter. Ita Decian. l. 8. c. 7. n. 28. Menoch. de arbitr. 99. l. 1. casu 19. in addit. mu. 30. & 31. Fagund. Decal. l. 6. c. 10. n. 8. Sanch. l. 7. de marr. d. 2. n. 14.

Verior mihi haec sententia est. Nam quoniam apponentur legi illa verba gratia frequentioris vius: adhuc iudico non comprehendendi foeminas viros rapientes; quia non est eadem ratio de illis, ac de viris, cum foeminae leiores sint, & facti detestationem non considerent. Excipio tamen, nisi rapiens esset hermaphroditus, & intenderet libidinem sexu virili explorare.

PROBLEM.

Sect. II. De Præcep. 6. & 9. Problemata. 331

PROBL. LI.

Masculus causa libidinis masculum rapiens, est, & non est ordinaria legis pœna obnoxius.

²⁵⁷ *C*um casus hic aliquando contingere solet obnoxius. Gleat, licet non ita frequenter: raptoris humi modi ordinaria pœna mortis aptanda est iure civili imposta. Quia multo turpis est hoc crimen, quam raptus mulieris, cum ad aetum contra naturam ordinatur. Sie Cynus ad l. 1. num. 8. C. de rap. virg. Salicet ibi, num. 6. Hostiensis sum. de pœn. raptor. num. 2. Vital. rubr. de raptor. num. 4. Iacobus Nouel. regu. 17. 8. num. 3. ampliat. 3. Carrera in præl. crimin. tract. de homic. num. 30. Conrad. præl. de raptor. num. 10. Iul. Clar. §. Raptus, num. 3. Farinac. tom. 4. qu. 145. num. 45.

²⁵⁸ *O*bnoxius non est raptor masculi capitali legis pœna. Quia l. 1. initio. Cod. de rapu. virg. verb. Feminarum, contrarium videtur suaderi, aliter enim celer de masculis, quæ de feminis. Nam cum simus in materia pœnatum, quæ sunt restringendæ, & non ampliandæ, minimè debemus ad masculos pœnam illam producere. Ita Ghilandi. de pœn. omifur. coitus, qu. 10. num. 23. Iodocus in præl. crimin. cap. 95. rubr. de raptu, num. 17. Decian. lib. 8. cap. 7. Fagund. De calog. lib. 6. cap. 10. num. 9.

²⁵⁹ *M*ibi haec sententia placet. Certe Imperator loquitur expressè de feminarum, non virorum raptu: & si voluerit in ea masculorum raptum comprehendere, eos equidem nominasset, sicut feminas expressit. Vnde magis, mihi sententia hæc placet. Exprimit enim lex feminarum raptus, qui sepius contingunt, & videtur excludere raptus perorum, qui rarissime solent accidere; quare pœna arbitraria raptor masculi puniendus à Iudice, non ordinaria iuris.

PROBL. LII.

Parochus assistens matrimonio raptoris cum raptam nondum extra potestatem illius in loco tuto, ac libera posita incurrit. & non incurrit pœnas Concilij, & Cap. fin. nempe suspensionem per triennium.

²⁶⁰ *P*remittit Tridentini sess. 24. ca. 6. decretum, Nonnulla suppono. Decernit Sancta Synodus, inter raptorum, & raptam, quidam ipsa in potestate raptoris manerit, nullum constitere matrimonium. Quod si raptum a raptore separata, & in loco libero constituta, illum in virum habere consenserit, eam raptor in uxorem habeat: & nibil omnibus raptor ipse, ac omnes illi consilium, auxilium, & fauorem prebentes sint ipso iure excommunicati, ac perpetuo infamis, omnianque dignitatum incapaces: & si Clerici fuerint, de proprio gradu decident, &c. Et cap. fin. de clandest. deponsat. Clericis auxiliis praestantibus, vel fauorem per triennium suspensio indicitur. Quislerim iam, num Parochus assistens matrimonio raptoris cum raptam nondum extra potestatem illius in loco tu-

to constituta, incurrit Concilij, & prefati capititis pœnas?

Incurrit quidem. Quia si huiusmodi pœna fautori indicatur, fautor est hoc in casu Parochus prohibitis nuptiis assistens. Sic Maiotus Concilij pœnas.

Minime incurrit. Quia si haec pœna impunitus aduersus fautores, vel raptores, Parochus matrimonio assistens post rapturn perfecum, non illi fauet, cum iam transactus fuerit. Ita Sanch. lib. 7. de matrim. d. 13. num. 1. fine, & l. 3. tota disput. 48. Fagund. Decal. lib. 6. cap. 10. num. 20.

Falli proculdubio Maiolum existimo. Vnde secundum teneo sententiam adiiciens, Parochus sine dubio incursum illas Concilij, ac Cap. fin. pœnas, si à parte ante eam assistentiam promitteret, quia animosor fieret illa promissione raptor ad patrandum delictum, & fautor raptoris esset.

PROBL. LIII.

Est, & non est raptus pœnis obnoxius. Si femina sui iuris communis obnoxius, si femina sui iuris consentiat, quamvis raptor impedientibus viam inferat.

*E*s raptus hisce pœnis obnoxius. Quia huiusmodi femina non habet sui corporis dominium, vt membra sua raptui illico ex hisce pœni ponat. Sic Abbas ad c. penultim. de raptorib. n. 4. Angel. l. vni. derap. virgi. num. 5.

Non est raptus hisce obnoxius pœnis. Quia volunti, ac consentienti nulla sit iniuria: vnde Non est, cum illa sui iuris sit, & volis, ac consentiat, nemini sit propriæ iniuriantae proinde talis raptus verè, & propriè non dicetur raptus, sed improprè, ac latu modo. Ita D. Thom. 2. 2. qu. 15. 4. art. 7. Nauar. lib. 5. consil. tit. de raptor. consil. 1. m. vni. Sanch. lib. 7. de matrim. d. 12. num. 4. & 6. & alij apud ipsum.

Hoc verum puto. Nam femina raptæ verum habet sui corporis dominium, vt licet raptui, & copula illud exponat. Vnde si illicite libens puto, & volens exponit, contrâ sextum præceptum delinquit, eritque simplicis fornicationis, non raptus peccatum: nec contrâ iustitiam, quia nemini raptor facit iniuriam. Quantvis autem raptor armis utatur, nè aliquis impedimento sit, dum raptum exercet, non est verè, ac propriè raptus, nec pœnis ordinarii punieatur, sed alii mitioribus a Iudice arbitrium: nec in Confessione aliqua circumstantia explicanda est, ex raptus veri specie, quamvis impedientibus viam inferatur.

PROBL. LIV.

Raptus ille, in quo femina raptæ consentit, parentibus illius raptum omnino ignorans, est. & non est puniendus rigorosus Concilij pœnis.

*M*inime puniendus Concilij pœnis, sed Minime puniendus Concilij pœnis, aliis mitioribus, & arbitratris. Quia Concilij pœnis

332 Theologie Moralis, Lib. XXXIII.

cilium intendit matrimonij libertati: Vnde cum foemina rapta consentit, illius poenæ cef-sant. Quare ad incurendas poenæ Concilij, sola voluntatis foemina contra iustio est consideranda; nec enim raptus huiusmodi propriè est raptus. Sic Verac. in append. ad Specul. vbi de raptu fol. 81 Anton. Cucus lib. 5. institut. maior. titul. 12. num. 120. Henr. lib. 12. cap. 14. num. 5.

²⁶⁸ Puniendus planè Concilij poenis. Quia committitur verus, ac proprius raptus; mulier enim non est domina corporis sui, nec se potest raptui tradere, nec membra sua exponere, l. Liber homo, ff. ad leg. Aquilam. Ita Abbas ad cap. Cum causa, num. 4. de raptor. Boles ad titul. de raptu mulier. num. 16. Ludovic. Peguer. decis. crim. 4. num. 3. & 6.

²⁶⁹ Existimamus, hanc sententiā nullo fundamento firmo nisi. Nam mulier vere est domina corporis sui, & si illud tradit, & raptui consentit, solum sequitur illicite consentire, & cum peccato ad simplicem fornicationem pertinente. Vnde primæ opinioni adhæreo cum meo Sancio lib. 7. de matrimonio d. 13. num. 13. & Fagund. Decal. 6. cap. 11. num. 5.

PROBL. LVI.

Pœna Concilij, comprehendit, & non comprehendit raptum, in quo foemina virum abripit renitentem, ut secum ineat matrimonium.

²⁷³ Non comprehendit. Quia decretum Concilij de solo raptore exprefse loquitur se. Non comprehendit raptum, in quo foemina virum abripit renitentem, ut secum ineat matrimonium. Manserit, & postmodum poenæ decernens, ait: Nibilominus ipse raptor, &c. Vnde cum huiusmodi decretum sit correctiorum, & penale, & loquatur solum de viro foemina raptore, ad foeminam viri raptricem non est extendendum: datur enim diuersa ratio. Sic Sanch. de matrimonio lib. 7. d. 14. num. 6. Verac. in append. ad Spec. vbi de raptu fol. mibi 84. §. Responderetur. Fagund. Decal. 6. c. 1. num. 18.

Comprehendit planè. Quia textus prohibet incestuoso debiti petitionem, de solo viro comprehensum, & tamen de foemina etiam incepit. Et quia lex unica s. est, quidam, ver. Poenæ autem, clare loquitur de masculis, & feminis. Ita Henr. lib. 12. cap. 14. num. 4. Manu sum. tom. 1. cap. 232. num. 4. Vega tom. 1. cap. 154. casu 157. notab. 5. Vela tract. de pœn. delict. ca. 29. Azeued. & alij, apud Santium citatum.

Vtramque sententiam validè probabilem esse profiteor. Primæ adhæreo. Quia incestus ²⁷⁵ Prima sententia contingere tam in viris quam in foemina, imò forte frequentius in foeminis: & ideo poenæ illius virilique aequaliter aptantur. At rarissime contingit, ut foemina viros rapiant, & ideo illis haud possunt accomoda poenæ ordinariæ legis, cum lex non soleat casu rariissime contingenter comprehendere. Verum lex vni adducta pro sententia secunda à nobis est: nam ibi imponitur poena sive viris sive foemini auxiliantibus viro, qui mulierem rapi, ex quo non sequitur mulieri quoque rapti imponi. Profecto maior honestas desideratur in foeminis, quam in viris, ut patet ex l. si furti, c. de impiis, vnde grauius delictum est raptus foeminae patratus à viro, quam raptus viro perpetratus à foemina quia nec masculus in raptu, nec eius parentes, & propinquai aequali injuriam patiuntur, ac quando foemina rapta est. Quamobrem cum poena delicto respondere, ac commensurari debeat, iustum non est, ut poena raptori foeminarum iure imposita mulieri virum rapienti accommodetur.

CAPVT

²⁷⁰ Sub. s. equidem. Sib. libertatem, sed honestatem matrimonij proculdubio intendit. Sic Nauar. libr. 4. consil. tit. de sponsal. consil. 32. num. viii. Quando. in 4. dñi. 42. d. xvi. propof. 12. Salzedo in pract. cap. 78. §. ultim. Henr. lib. 12. cap. 14. numer. 4. So verb. Matrimonium, num. 9. Vega tom. 2. sum. cap. 34. casu 157. notab. 1. Manu. tom. 1. sum. cap. 232. num. 1. & videtur sentire Tolet. lib. 7. cap. 13. num. 2. dum expōns hoc Concilij decretum, afferit, poenæ hasce habere locum, eum foemina è domo parentum, vel corum, sub quorum cura adest, ipsiis abducitur inuitis.

²⁷¹ Non subest. Minimè subest. Quia Concilium solum intendit fauere matrimonij libertati, & cauere, nè foemina contraria suam voluntatem ipsum inire cogantur: ad quam libertatem nihil confert parentum voluntas. Neque enim Tridentinum honestatem matrimonij considerat: quod in dñe patet, quia ad valorem matrimonij inter raptorem, & rapta, solum petit, raptam ad pristinam restituiri libertatem, ac in loco tutu, ac libero reponi. Ita Sanc. lib. 7. de matrimonio d. 13. numero 13. Et ait validè esse probabile Fagundez Decalog. lib. 6. cap. 11. num. 6.

²⁷² Probabile hoc sed prima pars adha-270. Ego quicunq; hanc sententiam probabilem admodum etiam esse puto, sed fateor, me validè in primam inclinare. Existimo enim, Concilium voluisse primariò, & per se libertati matrimonij honesti fauere: ad honestatem autem illius multum confert voluntas, seu placitum parentum, vel eorum, sub quorum protectione rapta foemina commoratur. Illud certum, si foemina rapta inuita abducatur, voluntibus, ac cōsentientibus parentibus, ra-

Sect. II. De Præcep. 6. & 9. Problemata. 333

CAPVT XX.

Circa morosam Delectationem.

PROBL. LVII.

Vt Delectatio morosa sit peccatum mortale sufficit, & non sufficit, quod quis animaduertat, rem esse probitam ac moraliter illicitam, licet non animaduertat in speciali illicitam esse mortaliter.

²⁷⁶
Sufficit quidem.

SUFFICIT profecto. Quia ubi quis specialiter non iudicat, rem esse venialiter tantum malam, mortaliter peccabit, si in ea re illicita delectetur. Est enim periculum, ne sit mortaliter illicita: & qui sciens ac volens se peccandi mortaliter pericolo exponit, mortaliter delinquit. Sic Zumel. 1. 2. q. 7. 4. a. 8. d. 1. Sanch. 10. 1. Decal. c. 1. m. 9. Vasq. 1. 2. d. 1. 07. c. 3. Fagund. Decal. L. 9. c. 1. n. 1.

²⁷⁷
Non sufficit. Minimè sufficit. Quia tunc datur peccatum mortale, cum ratio aduertit, delectationemesse mortalem: & antè quam ratio aduertat prædictum motum delectationis mortalem esse, licet aduertat esse illicitum, non censetur aduentia illa perfectè libera, nec plenè esse in nostra potestate, cum voluntas non feratur in cognitione: Ergo non censetur consensus esse plenè, ac perfectè liber, & mortaliter. Ità Victoria in relect. de eo, ad quod tenetur rexiens ad vsum ratio p. 2. num. 11. Corduba L. 1. q. 23. dub. 9. Ang. cap. 6. moral. §. usque ad eo dub. 1. potest 3. concl.

²⁷⁸
Prima pars
scribo. Hæc sententia probabilis est, ast primè scribo veriori ac communiori. Nec enim tunc solum in delectatione morosa datur lethale peccatum, cum ratio perfectè animaduertit, talen delectationem esse mortaliter illicitam, eo quod sit diuina, vel humana lego prohibita; sed etiam quando plenè animaduertit illicitam esse, licet expresse, & in particulari esse mortaliter illicitam non aduertat; quia cum nullum præcedit sufficiens examen, quo quis animaduertenter iudicet eam esse veniale: & nihilominus ei vult consentire, & in ea immorari, ita est affectus, vt in ea delectetur, etiam si mortalem mali contineat.

PROBL. LVIII.

Delectatio morosa & consensus deliberatus voluntatis habitus de cogitatione, seu de speculatione operis mali, est, & non est lethale peccatum.

²⁷⁹
Est peccatum lethale.

Est peccatum lethale, secluso etiam omni consensu formalí ipsius actus & operis

mali. Quia delectatio cogitationis speculativa aliquis operis, & peccati mortalis necessariò inuoluit delectationem, & consensus ipsius mali operis ergo necessario & interpretatiuè erit mortale peccatum nam moraliter videtur impossibile, quod aliquis delectetur in cogitatione speculativa operis mali, & peccati cuius mortaliter, quin simul delectetur in opere mali, aut saltem sit affectus ad illud; quare in huiusmodi delectatione peccatum lethale dabitur: illa enim delectatio nihil aliud est, quam tacita quadam approbatio, & complacientia ipsius mali operis. Sic D.Tho. 1. 2. ques. 7. 4. art. 9. & 2. 2. ques. 1. 4. art. 4. Caiet ibi, Bonament. in 2. dis. 24. Scot. in 2. dis. 42. Adria. in 4. ques. 6.

Peccatum lethale non est. Quia delectatio sumit totam suam malitiam, deformitatem, ac peccatum ab obiecto, sed obiectum delectationis huiusce cogitationis est speculatio, seu, potius cogitatio quadam subtilis & ingeniosa, in qua subtilitate nullum est peccatum. Ergo nullum potest esse peccatum, nec veniale quidem. Ità Sylvest. v. Delectatio, num. 2. Caiet. sum. v. Delectatio morosa. Sanch. tom. 1. Decal. lib. 1. cap. 2. num. 4. & 5. Valent. 1. 2. ques. 7. 4. art. 8. pun. 3. Azor. tom. 1. cap. 6. ques. 1. Vals. 1. 2. ques. 4. art. 1. d. 1. 5. cap. 5. num. 2. 6. Cordubal. 1. ques. 2. 3. dub. 1. 1. Fagund. Decal. lib. 9. cap. 1. numer. 19.

Prima sententia communior est, secunda probabilior. Nam talis delectatio, & consensu non est contra aliquod præceptum: non contra illud, Non macaberis neque contra illud, Non concipies. Quia talis non vult mœchari, nec alienam cōcupiscere, in d id ei omnino displicet: Igitur talis delectatio nullum peccatum est. Verum illa speculations, & cogitationes nouæ, & subtiles de rebus mortali bus non sunt de se, nec ex genere suo malæ mortaliter, ac moraliter, secluso omni periculo consentiendi in ipsis rebus; si enim essent mortaliter, & moraliter male, nulla possent causa cohonestari; igitur delectatio illarum non est mala lethaler.

PROBL. LIX.

Est, & non est lethale peccatum, negatiuè se habere circa delectationem morosam, & non positiuè restituere.

Peccatum lethale est. Quia tam liberum, & voluntarium videatur respetto peccati non ^{peccatum} _{lethale} reprimere illos appetitus sensitiui mōgus, quos ratio plenè ac perfectè aduertit: ac perfectè in illis consentire: Ergo idem est tunc illos non reprimere, aut causam illorum antecedenter non reiūcere, ac in illis consensire. Verum qui non repellit libidinis causam, in qua periculum consentiendi inest, cum possit, ac impli citate videtur exhibere consensum: Atqui hoc periculum semper in tali causa inest, quomodo homo habeat propositum formale non contentiēdi, se per enim ea turpis commotio cogitatio que de se attrahit appetitum, & animū ad cōsentendum: Ergo qui hanc causā & periculum expresse non reiūcit, implicite illud vult, ac proinde lethaler peccatum, qui amat periculum,

in

334 Theologiae Moralis. Lib. XXXII.

illo peribit. Sic Valent. 2. 2. d. 6. quist. 4. punt. 3.
Sayr. in Clavi, lib. 8. cap. 7. num. 3. Zumel. 1. 2.
qu. 74. art. 8. d. 2. Vafq. 1. 2. tom. 1. d. 108. capit. 2.
& alij reperiiores, quies contraria opinio im-
probabilis videtur.

²⁸³ Peccatum lethale non est. Quia quando ho-
mo fortis, & qui experimentum sui habet, fir-
mum propositum concipit non conferendi,
si mere negatiū se habet, cestat omne conser-
tiendi periculum : cessante verò hoc periculo,
patitur potius ac meretur, quām delectatur, ac
demeretur. Certè si tota culpæ mortalis ra-
tio in hoc casu in pericula consentiendi con-
sistit, cessante huiusmodi periculo, nulla lethalis
culpa aderit. Ita D. Thom. de verit. qu. 10. art. 4.
ad 10. Bonav. in 2. dist. 24. numer. 50. Nauar. sum.
cap. 11. num. 12. & 13. Caiet. verb. Delectatio.
Rosel. ibi. sum. 1. Armil. num. 1. Sylvest. verb. De-
lectatio morosa, qu. 1. Corduba lib. 1. qu. 23. dab.
10. Tolet. lib. 5. cap. 14. num. penultim. Sors in 4.
dist. 12. qu. 1. art. 7. concl. 1. Fagund. Decal. libr. 9.
cap. 2. num. 18. Sanchez Decalog. tom. 1. libr. 1.
cap. 2. num. 1. 3. Manu. tom. 1. sum. cap. 212. num. 1.
& 3. & alij.

²⁸⁴ Ego quidem existimo, primam sententiam
practicæ loquendo semper esse veram : secun-
dam autem speculativæ loquendo, & in rigore
metaphysico esse probabilem. Quia etiæ vol-
untas appetit sensituum gubernare tenea-
tur, sua obligationi satisfacit ; negatiū se ha-
bendo, & procurando, nè consentiat. Si tamen
voluntas negatiū se gerat, & habeat disipli-
centiam actus, & propositum formale non
consentiendi, & sic non resistat actu, & posi-
tiū, & detur aliquod præsumit periculum
pollutionis : tunc quidem culpa lethalis est,
negatiū se habere, ac positiū non resistere,
quo in calu vera vñce erit prima sententia.
Quia quamvis probabilissimum sit, non esse
peccatum mortale, cessante periculo consen-
sus, voluntatem negatiū se habere ; at si peri-
culum pollutionis adsit, periculum est mortale,
cui homo se exponit : quare sub lethali tene-
tur causas proximas notabiliter ad pollu-
tionem concurrentes auferre : ideoque mortale
est, se tunc negatiū habere, in modo tepidè, &
non viriliter resistere, eo periculo præusto.

P R O B L . L X .

Est, & non est peccatum mortale desiderium, & consensus conditionis intensus, quo quis vult adulterium, verbi gratiæ, committere, si ei effet dictum.

²⁸⁵ *Status qua-
ficius.* **V**ident quis, verbi gratiæ, hanc vel illam
reminam, & intensem elicit desiderium :
Ego illius. Epia poterit, si mea esset vxor : que-
sierimus hoc desiderium sit mortale ?

*Mortale non
est.* Mortale non est, modo sine commotione
appetitus sensitivi habeatur. Quia quamvis
conditio illa nihil ponat in natura obiecti vol-
uti, & semper illud relinquit malum ; ponit tamen in voluntate affectum non admittendi
peccatum, posita illa conditio, non auferen-
te malitiam obiecti. Vnde cum ea conditio su-
matur ex parte voluntatis, ea adiecta, tota pec-
cata voluntas excludetur. Sic Caiet. sum. verb.

Cogitatio. Fumus ibi, num. 1. Sa verb. Peccatum,
num. 2. Alcoz. sum. cap. 6. doctr. 2. Manu. tom. 1.
sum. cap. 12. num. 2. Valqu. 1. 1. qu. 74. art. 8. d. 16.
cap. 2. num. 4. Vbi docet, non esse mortale pro-
positum intensum vindicta sumenda, si lique-
& 29.

Mortale est. Quia turpis illa actio est in-
trinsecè mala vnde absque sua malitia cognosci
nequit : Ergo nec amari, ac desiderari, nihil
enim volutum, quin præcognitum. Quare con-
ditio illa negans eis hanc malitiam, contradic-
tionem involuit. Neque obstat, quod illa con-
ditio habeatur ex parte voluntatis : quia voluntas
non potest efficiari desiderio velle rem il-
lam, nisi ut ab intellectu valet cognosci : nun-
quam autem dignosci potest ab intellectu ab-
sque sua mala intrinsecæ natura : Ergo etiam si
habeat se ex parte voluntatis non excludet ab
ea peccatum in efficaci volitione. Ita Sanchez
Decalog. tom. 1. cap. 2. num. 23. Adrian. quodlib.
10. art. 2. concl. 1. Fagund. Decalog. libr. 9. cap. 3.
num. 3. Azoz. tom. 1. lib. 4. cap. 6. qu. 10.

Probabilis exitimo, primam sententiam
veram esse in iis obiectis, quæ solo iure Ecclesiastico, vel positiuo prohibentur non verò in
iis, quæ solo iure naturali sunt prohibiti. Exem-
pli gratiæ, vera est in his casibus : Considerem
ceres in Quadragesima, in diebus Festis sacra-
rum, non audiendum : Secus de illis, quæ iure na-
ture sunt interdicta, ut occiderem, furar,
adulterium committerem, nisi esset peccatum.
Quia cum res prioris generis, quæ solo iure
positivo sunt interdicta, non sunt intrinsecè male, potest ab eis per conditionem adiectam
malitia auferri, nec conditio contradictionem
implicat : & potest quis optare, eas res non esse
malas, si enim aliud non est, quam optare, quod
Ecclesia eas non prohibuerit. At res posteri-
ris generis sunt intrinsecè male, vnde absque
sua malitia dignosci non possunt.

P R O B L . L X I .

*Licit, & non licet sponsis de futuro delecta-
tio sensualis de copula habenda tempore
coniugij, etiam si fiat sine pollutionis per-
iculo.*

Non peccant mortaliter, sed tandem ve-
nialiter sponsi de futuro, qui ex cogitatio-
ne copula habenda tempore matrimonij in mortaliter.
appetitu sensitivo delectantur, dummodo ab sit
pollutionis periculum, & consensus in aliquod
mortale peccatum. Quia ea delectatio est de
obiecto licito, nempe de matrimonio futuro:
talis autem est delectatio, quæ obiectum. Sic
Victoria, quem refert, ac sequitur Medi. 1. 2.
qu. 74. art. 8. dub. 3. Zumel. ibid. d. 4. dub. 3. Caiet.
tom. 1. opus. tract. 14. dub. 2. & in sum. verb. Dele-
ctatio morosa §. secundum an delectatio.

*Peccatum mortale est ex obiecto, captare
sponsos de futuro delectationem sensualem
appetitus sensitivi ex copula futura tempore peccanti.
coniugij cogitata. Quia ille appetitus sensitivus
actus temperatur ex natura in copulam
presentem, ut presentem cum presenti pruri-
gine,*

Sect. II. De Precept. 6. & 9. Problemata. 335

gine, & spirituum corporalium commotione generationi inferuentium: ad illamque natura ex sua ordinatur: immo nihil aliud est, quam quadam ipsius copula inchoatio: Sed copula præsens soli coniugatis est licita: Ergo illicita de futuro sponsis. Ita Sanch. lib. 9. de matrim. d. ultim. sum. 4. Nauar. sum. cap. 16. num. 9. Valsq. 1. 2. qu. 74. art. 8. Corduba lib. 1. qu. 23. dub. 13. Manu. tom. 1. sum. cap. 21. 2. num. 3. Ludou. Lopez part. 1. Instr. cap. 75. Graf. part. 1. decif. l. 2. cap. 78. num. 9. & alii.

290
Hoc mihi
probabilis.

Hoc mihi probabilius. Quia sicut externa delectatio copula, quam contractum matrimonium non coherest, est mortalis: ita & interna, quæ eiusdem est planæ rationis. Neque enim eius malitia, aut bonitas estimanda est ex copula præterita, aut futura; sed ex præsentí, ad quam natura sua tendit.

PROBL. LXI.

*Coniuges absentes possunt, & non possunt
licet e copula cogitata delectari si-
cluspollutionis periculo.*

291
Non est le-
thal. I D non est lethale peccatum, sed solummodo veniale. Quia confensus delectationis in copula talis est, qualis est copula, ex qua talis caput delectatio: At copula inter coniuges est licita: Ergo & consenus, ac delectatio illius habita in appetitu sensitivo cum alteratione spirituum, ac carnis pruriginis que commotio. Sic Rosel. verb. Delectatio, numer. 3. Armil. num. 3. Angel. verb. Cogitatio, num. 3. Tabie. ibi. qu. 7. num. 8. Palud. in 4. dist. 9. qu. 3. Valq. c. 2. d. 11. num. 4. Valent. 1. 2. d. 6. quaf. 4. punct. 4. Pedraza præc. 9. Margar. Confel. tract. de luxuria, fol. 1. 10.

292
Lethale est.
& obiecto, seculo etiam pollutionis periculo. Quia delectatio sensitiva in appetitu sensitivo, cum spirituum vitalium commotione, & carnis prurigine, quando non intenditur ad bonum finem, semper est mortalis; ac omnibus interdictis sub mortali; quando est extra actualē coniugalem copulam: Ergo peccatum lethale est. Ita Sanch. de matrim. lib. 9. d. 47. num. 5. Corduba lib. 1. qu. 23. Philarc. de offic. Sacerd. tom. 1. lib. 4. art. 2. cap. 18. Graf. part. 1. decif. lib. 2. cap. 78. num. 9. Manu. tom. 1. sum. cap. 21. 2. num. 3. Sa verb. Luxuria, vers. Delectatio de peccato. Ludou. Lop. part. 1. Instr. cap. 75. Nauar. sum. capite 16. numero 10. Fagund. De cal. libro 9. capite 1. numero 5. Azor. tom. 1. 1. 4. cap. 6. qu. 8.

293
Probabilis
hinc mihi. Probabilior mihi hęc sententia. Quia consenus, ac delectatio sensitiva, & in appetitu sensitivo, talis est, qualis est copula, cum sit inchoatio copula, & via, ac medium ad illam: At copula solum est licita in coniugibus, quando est præsens, & in loco, ac in tempore accommodato haberi potest: & alia est illis mortaliter illicita, coniuges autem absentes copulari non possunt. Nec sufficit cogitare eam copulam tanquam præsentem, quia cogitatio nihil ponit in re: & sic te vera cum præsentialiter illam exercere nequeant, consentiunt, & delectantur in copula futura cum præ-

senti quidem periculo pollutionis, immo cum ipsa pollutione inchoata.

PROBL. LXIII.

*Vidua potest, & non potest, sine lethali
piaculo ex cogitatione copula
licita prælapsa delectari.*

294
Non potest
sine mortali.
N On potest sine mortali. Quia eam capit delectationem non ex maritali copula, quæ actu habeatur, ac substat, sed ex ea, quæ anima cogitat, ac memoria fingitur: unde delectatur de copula extra matrimonium, quod semper est lethale. Sic Sanch. lib. 9. de matrim. d. 47. num. 7. Nauar. sum. cap. 16. num. 1. Corduba lib. 1. qu. 23. dub. 12. Valsq. 1. 2. qu. 3. 4. art. 8. d. 11. num. 1. Philarc. de offic. Sacerd. tom. 1. part. 2. l. 4. cap. 18. Vega. tom. 1. sum. cap. 81. casu 2. Fagund. Decalog. libro 9. capite 4. numero 9. Graf. part. 1. decif. lib. 2. cap. 78. num. 9. Manu. tom. 1. sum. cap. 212. num. 3.

Sine mortali potest. Quia obiectum est licitum, nempe copula tempore coniugij habita, quæ licta fuit illa enim delectatio appetiti, sensitiui sumit suam bonitatem, vel malitiam ab obiecto fine, seu copula, ad quam tendit: Ergo si obiectum hoc licitum fuit, licitum erit de eo delectari. Ita Caet. opuscul. tom. 1. sr. 14. dub. 2. & in sum. verb. Delectatio, §. secundum art. delectatio. Paludan. in 4. dist. 9. qu. 3. concl. 1. Angel. verb. Cogitatio, num. 1. Armil. verb. Delectatio, num. 3. Rosel. num. 3. Tabie. ibid. qu. 7. num. 8. Valent. 1. 2. d. 6. qu. 4. punct. 4. Zumel. ibi. qu. 7. 4. art. 8. d. 4. dub. 3. Sa verb. Luxuria, §. Delectatio de peccato. Limitat, nisi vidua coniux cogitet alterum coniugem quasi præsentem, & lubratione præfertissima tunc illud est delectari de copula præsentí, quæ viduis est illicita.

Prima sententia adhæreo. Nam licet illa delectatio si de obiecto, quod fuit licitum aliquando; non tamen sit de obiecto actu licito. Fuit enim obiectum illud, siue copula inter coniuges licita tempore matrimonij, at nunc non est licita: & præsens delectatio appetitus sensitivi fuit in copula in præsentem, non in præteritam; quia nihil aliud est, quam præsens copula inchoatio, & suapè natura ad illam tendit, non ad præteritam, ne futuram.

PROBL. LXIV.

*Mortaliter delinquit, & non delinqit mortali-
ter, qui delectatur in aliis ex se mor-
talibus; accidentibus quidem in
sobrietate, in demencia, aut
in somno, aut igno-
rancia.*

297
Non delin-
quuntur.
N Oti delinquit mortaliter, sed huiusmodi delectatio licita est ad bonum finem, propter utilitatem ex fornicatione verbi gratiā, fecutam. Quia delectatio sumit suam bonitatem, vel malitiam ab obiecto, ac fine, de quo talis delectatio habetur. Unde cum, & tunc, & obiectum sint bona, bona quoque erit talis

336 Theologiæ Moralis Lib. XXXIII.

talis delectatio. Sic Lefsi. l.4.c.4. dub.14.n.106.

Vafq. i.2.q.74.art.8.d.115.cap.2. & c.3.num.7.

Adrian.in tract.de Euchar. 9.

298

Delinquit
mortaliter.

Delinquit mortaliter, si delectatio capiatur de rebus iure naturæ vestitis, verbi gratiâ, de fornicatione, de adulterio. Quia mala ex se sunt. Et quia non est in humana potestate, actus hocce non esse de iure naturali prohibitos. Profectò licet hæc mala in somno, amentia, ebrietate, vel ignorantia non fuerint voluntaria, & culpa caruerint: tamen qui postea eorum recordatur, dum vigilat, & ad luam mentem reddit, vel dum ignorantia amplius non laborat, & sponte sua in illis delectatur: tunc incipit ea mala scienter velle, & approbare, ac prætendere incipit delinquere. Ità Azor. tom. i.4.c.6.q.9. Sors in 4. dist. 12. q.1. art. 8. Sanch. Decal. tom. i.1.c.2.n.17. Medi. i.2.q.74. art. 6. Zumel. i.2.q.9.art.8.d.4. dub.4. Fagund. Decal. i.9.c.4.n.16. Manu. tom. i. sum. c.211.n.3. Adrian quodlib.16.art.2. Palud. in 4. dist. 9. qu. 3. art. 1.

299

Cum sit op.
mor.

Ego his hærescens affirmo, lethale esse peccatum in his actibus ex se mortalibus delectari. Nam sicut mortaliter delinquit, qui in vigilia, & perfecto intellectu desiderat fornicari, alium in ebrietate occidere, aut in somno se polluere, & id procurat laetus bibendo, & epulando: ita etiam mortaliter peccat, qui perfecta ebrietate, & excusis somno, aut ignorantia, in malo delectatur, illud approbat, & sibi in eo complacet.

PROBL. LXV.

Peccat, & non peccat lethaliter, qui ob bonum finem in actibus malis prælapsis delectatur.

300

Non peccat
lethaliter.

Non peccat, qui ob bonum finem in actibus ex natura sua malis à se per ignorantiam, ebrietatem, somnium, aut dementiam factis, post vigiliam, plenūmve iudicium delectatur. Quia licitum est complacere, verbi gratiâ, in pollutione habita in somno propter corpo-

ris sanitatem, ac nature exonerationem, in homicidio perpetrato in ebrietate propter hereditatis successionem. Finis enim dat specificationem actibus, & ex bono, vel malo fine boni, vel mali redundunt. Sic Sotus in 4. dist. 12. q. 1. art. 7. Tolet. l. 9. c.11. n.4. Nauar. sum. c.16. n.7. 8.9. Vafq. i.2.q.74.art.8.d.115.c.3.n.7. Sayr. in Clavi. l.8.c.5.n.15. Lefsl. 4.6.3.n.104. & 105. Sanch. tom. i. Decal. l.2.c.2.n.8. Syluest. v. Pollio. n.zm. Zumel. i.2.q.9.art.8.d.4. dub.4.8calij.

Mortaliter peccat, qui post pollutionem in somnis fornicationemve vigilans delectatur, etiam ad bonum finem delectetur. Quia delectatio libertatis exclusans pollutionem, fornicationem, aut quodvis alium actum in somnis, ebrietate, vel ignorantia accidenti, non concurrit in desiderio, ac delectatione illorum exti somnum, & in pleno iudicio. Vnde cum hæc non licet antea, vel postea procurare, non licet illa desiderare, aut de illis gaudere etiam ob bonum finem. Ita Cordubal. 2. eq. 9. vlt. dub.2. Manu. tom. i. sum. c.211. num. 3. Ledel. 9.21.a.7. dub.6. Medina. i.2.q.74.a.6. Zumel. ibi. art. 8. d. 4. Adrian quodlib. 10. art. 2. propos. 1.

Primam sententiam probabiliorem esse iudico. Concedo enim, delectum libertatis, que Primum an. pluit suam sententiam, datur in somnio, ebrietate, dementia, violentia, aut ignorantia, quique exclusat à crimen, non dari in desiderio, & delectatione illorum exti somnum, ebrietatem, amentiam, violentiam, ignorantiam: sed tamen non simpliciter dico licitum esse de hisce rebus nempe de pollutione, fornicatione ablique bono fine delectari: id enim peccatum esse iam supra probavi. Sed astro, licitum esse postea ob bonum finem affici delectatione. Quia hoc non est delectari in his malis, sed in bono ex illis promanante. Vnde licitum est postea complacere in pollutione in somnio habita propter corporis sanitatem. Quod intelligo, modò in complacencia huiusmodi non detur futura pollutionis periculum, aut commotio spiritum vitalium, ac prurigo corporis in appetitu sensitivo: nunc enim delectatio ob quamcumque etiam donum finem, sua ex natura lethalis planè esset.

LIBER